

Korrupsjonsdommer i Norge 2003-2015

Transparency International (TI) er den globale sivilsamfunnsorganisasjonen som står i spissen for kampen mot korrupsjon. Gjennom flere enn 100 avdelinger over hele verden og et internasjonalt sekretariat i Berlin sprer TI kunnskap om skadevirkningene av korrupsjon og samarbeider med myndigheter, næringsliv og sivilsamfunn om å utvikle og iverksette effektive tiltak for å bekjempe korrupsjon.

TIs norske avdeling ble grunnlagt i 1999 og holder til i Oslo.

Transparency International Norge

Tollbugata 32, 0157 OSLO

Postadresse: Postboks 582 Sentrum, 0106 OSLO

Telefon: +47 417 50 872

www.transparency.no

Opphavsrett: 2016, Transparency International Norge.

ISSN: 1893-1294

Grafisk design: Kaland Marketing

Takk til Icy and Sot for tillatelse til å bruke gatekunst på forsiden

Foto: Guro Slettemark

Trykk: Konsis

Utgitt i første opplag: 9. desember 2011

Redaksjonen avsluttet 1. mars 2016 (5. opplag)

Redaktør: Linn Helmich Pedersen

Denne trykksaken kan lastes ned fra Transparency International Norges hjemmeside:

www.transparency.no samt Lovdatas nettsted www.lovdatab.no.

Ansvarsbegrensning

Informasjonen og rådene i denne trykksaken gis med forbehold om eventuelle feil eller utelatelser. Transparency International Norge er ikke ansvarlig for eventuelle tap eller skade som hevdes å være et resultat av informasjon som er gitt eller mangler i denne trykksaken.

Forord

Formålet med denne samlingen av korrupsjonsdommer er å bidra til å gi et bedre bilde av hva korrupsjon er.

Nye bestemmelser om korrupsjon ble innført i straffeloven i 2003. I straffelovens § 387 er korrupsjon definert som det «å kreve, motta eller akseptere, gi eller tilby noen en utilbørlig fordel i anledning stilling, verv eller oppdrag».

Uttrykket «utilbørlig fordel» er vagt, og hvilke handlinger som omfattes av korrupsjonsbegrepet beror på en skjønnsmessig vurdering. Korrupsjonsdommene er derfor viktige for å belyse hva som er relevante momenter i vurderingen av hva som utgjør en «utilbørlig fordel» og dermed korrupsjon i straffelovens forstand.

Transparency International Norge håper denne domssamlingen kan bidra til å belyse hvor grensene for rett og galt på korrupsjonsområdet går. Foruten det rettslige kan denne domssamlingen kanskje også bidra til å belyse andre sider av fenomenet korrupsjon. Hvor forekommer det korrupsjon? Hvordan blir korrupsjonshandlinger gjennomført? Hva er årsakene til korrupsjon? Hva gjør at noen er villige til å begå korrupsjon? Domssamlingen kan også brukes som underlag for virksomhetens interne bevisstgjøringsarbeid, f.eks. som cases i forbindelse med kurs og trening.

Dommene viser at korrupsjon forekommer både i privat og offentlig sektor, og ofte i møtet mellom de to. Motivasjonen for å begå korrupsjon kan være ulik fra sak til sak – det kan være et ønske om å oppnå en personlig økonomisk vinning som ligger bak handlingen, men det kan også være et ønske om at selskapet en jobber i får et verdifullt oppdrag. Det er Transparency International Norges inntrykk at mange er villige til å risikere svært mye, både når det gjelder straff og omdømmetap, for relativt lite.

Denne samlingen viser også hvordan korrupsjonssaker blir behandlet i domstolsapparatet. Hvor kritikkverdig et korrupsjonstilfelle er, og straffutmålingen i den enkelte sak, beror på en rekke omstendigheter. I mange av sakene fremhever imidlertid domstolene de samfunnsskadelige aspektene ved korrupsjon, og at oppdagelsesrisikoen ofte er liten. Derfor reageres det også generelt sett strengt mot korrupsjon.

På tross av at det er grunn til å tro at mørketallene for korrupsjon er høye, er det positivt at mange av de selskapene hvor det er blitt avdekket korrupsjon har gjort omfattende tiltak for å forhindre at korrupsjon skal skje igjen. Eksempler på dette er revisjon, tydeliggjøring og detaljering av selskapenes etiske regelverk, innføring av etikkombud og etablering av varslingsordninger.

- Om domssamlingen

Denne kronologiske samlingen av rettskraftige korrupsjonsdommer fra 2003 og frem til i dag gjelder korrupsjonsbestemmelsene i straffelovens § 276a, § 276b og § 276c. Fra første oktober 2015 har bestemmelsene fått ny plassering, og finnes i straffelovens § § 387, 388, 389. Det er tatt utgangspunkt i dommene, og domstolenes vurderinger er ofte gjengitt. Samlingen inneholder også vedtatte forelegg for korrupsjon utstedt av Økokrim.

For handlinger begått før 2003 og ikrafttredelsen av de nye korrupsjonsbestemmelsene, ble eldre korrupsjonslovgivning og utroskapsbestemmelsene i straffeloven anvendt på korrupsjonshandlinger. Ettersom et av hovedformålene med denne domssamlingen er å belyse hvor grensene for det «utilbørlige» etter straffeloven § 276a/387 går, samt behovet for å begrense omfanget av denne domssamlingen, gis det her ingen nærmere omtale av eldre korrupsjonssaker.

For å gi et helhetlig bilde av de korrupsjonssakene som har blitt avdekket og pådømt i Norge inneholder imidlertid domssamlingen avslutningsvis en oversikt over eldre korrupsjonssaker. I de tilfellene Lovdata har publisert disse eldre sakene i sin database, er det lagt inn referanser til den enkelte sak slik at de enkelt kan finnes og leses om ønskelig.

Det er TI Norges ambisjon å oppdatere samlingen årlig, slik at dette fra år til år blir en fullstendig samling av alle rettskraftige korrupsjonsdommer i Norge.

Cand. jur Linn Helmich Pedersen har nedlagt et stort arbeid ved å skrive sammendrag av alle dommene. Hun fortjener stor takk. Takk går også til informasjonskonsulent Mari Elton ved Lovdata, spesialletterforsker Gunnar Fjæra ved Økokrim og journalist Siri Gedde-Dahl som har bidratt til å skaffe grunnlaget for domssamlingen.

- Forklaring av noen rettslige begreper i domssamlingen:

- Aktiv korrupsjon: den som gir eller tilbyr noen en utilbørlig fordel.
- Passiv korrupsjon: den som krever, mottar eller aksepterer en utilbørlig fordel.
- Forelegg: bot utstedt av Økokrim mot en person eller et selskap for en påstått straffbar handling. Dersom forelegget vedtas er saken rettskraftig avgjort på lik linje med en dom, og dersom forelegget nektes vedtatt, vil saken bringes videre til domstolene for pådømmelse.
- Allmennpreventive hensyn: Et rettslig hensyn som anvendes som argument ved straffutmålingen dersom det anses som særlig nødvendig å avskrekke folk fra å begå en lignende straffbar handling.

- Referanser

Dommenes referanse viser til hvor og når dommene er publisert, og kan brukes for å finne de aktuelle dommene i blant annet Lovdatas database. I visse tilfeller er det vist til dommenes saksnummer. Dommene er da (enda) ikke publisert i Lovdata, men kan skaffes ved å oppgi saksnummer til den aktuelle domstol.

Guro Slette-mark
generalsekretær

Christian Hambro
styreleder

Innholdsfortegnelse

Statoil-Horton-saken	4
Onninen-saken	5
SINTEF-saken	6
Agder Energi-saken	8
Undervisningsbygg-saken	9
Au pair-saken	10
Fesil-saken	11
Falske helseerklæringer-saken	12
Ligningsfunksjonær-saken	13
Statoil-Melkøya-saken	14
Rus- og psykiatrienhet-saken	15
M.I. Swaco-saken	16
Ullevål-saken	17
Screen Communications-saken	19
Siemens-saken	21
Vannverk-saken	22
Byggeprosjekt i Kongsberg-saken	24
Polititjenestemann-saken	25
Plan- og bygningsetat-saken	26
DnB Nor-saken	27
Bærum kommune-saken	28
Veiprosjekt i Lister-saken	29
Arbeidsklær fra Kina-saken	30
Store Norske-saken	31
Nor Lines-saken	32
Namsmann-saken	34
Prosjektleder i Undervisningsbygg-saken	35
Mesta-saken	36
Rådmann-saken	38
Norconsult-saken	39
Unibuss-saken	42
Ruter-saken	46
Statoil konsulent-saken	47
Yara-saken	49
Trafikkuhell-saken	50
Bankansatt-saken	51
Byggesøknads-saken	52
Elektroinstallasjons-saken	53
Norsk Gjenvinning-saken	54
NAV-saken	55
Rederi-saken	57
Undervisningstjeneste-saken	58
Felleskjøpet-saken	59
Hammerfest-saken	60
Valutahandel-saken	61
Oversikt over korrupsjonssaker pådømt etter gamle korrupsjonsbestemmelser i straffeloven	63

Statoil-Horton-saken

-Rettskraftig avgjort ved vedtakelse av forelegg for ulovlig påvirkningshandel utstedt av Økokrim i 2004.

Saken gjaldt en avtale mellom Statoil og et iransk selskap, Horton Investment Ltd. Avtalen innebar at Horton skulle utføre konsulenttjenester for Statoil i forbindelse med Statoils engasjement i Iran. For konsulenttjenestene skulle Statoil etter avtalen betale til sammen 15,2 millioner dollar til Horton over en periode på 11 år. I realiteten innebar avtalen såkalt ulovlig påvirkningshandel etter straffeloven § 276c.

- Avdekking av saken

Saken ble avdekket av Statoils internrevisjon men Statoil-ledelsen avsluttet avtalen først etter at Dagens Næringsliv begynte å skrive om saken i september 2003. Da var 5,2 millioner av til sammen 15,2 millioner dollar utbetalt.

Økokrim innledet etterforskning, og et forelegg for ulovlig påvirkningshandel med en bot på 20 millioner kroner ble utstedt til Statoil. I tillegg ble Statoils tidligere direktør for internasjonal virksomhet (A) ilagt en bot på 200 000 kroner.

- Ulovlig påvirkningshandel

Bestemmelsen i § 276c om ulovlig påvirkningshandel rammer både den som «krever, mottar eller aksepterer» og den som «gir eller tilbyr noen en utilbørlig fordel for å påvirke utføringen av stilling, verv eller oppdrag». Bestemmelsen omfatter også «stilling, verv eller oppdrag i utlandet».

Forelegget ble utstedt fordi Økokrim mente at Horton-avtalen i realiteten ikke gjaldt konsulenttjenester, men ulovlig påvirkningshandel av Mehdi Hashemi Rafsanjani, sønn av Irans tidligere president. Rafsanjani var ansatt i det iranske statsoljeselskapet NIOC og personen som sto bak Horton, et selskap registrert i et skatteparadis i det karibiske hav.

Avtalene innebar etter forelegget i realiteten et tilbud om betaling for at Mehdi Hashemi og/eller andre skulle påvirke personer som var eller ville bli involvert i beslutningsprosesser av betydning for Statoils kommersielle virksomhet i Iran, herunder tjenestehandlinger vedrørende tildeling av kontrakter innen olje- og gasssektoren. Påvirkningen skulle skje til fordel for Statoil.

Fordelen som skulle ytes i henhold til avtalen var etter Økokrims oppfatning utilbørlig blant annet på grunn av vederlagets størrelse, samt at realiteten bak avtalen var fordekt. Økokrim mente at Statoil og A hadde overtrådt bestemmelsen om ulovlig påvirkningshandel ved at Horton-avtalen ikke ble terminert straks lovbestemmelsen trådte i kraft juli 2003. Handlingen ble da straffbar og Statoil hadde da plikt til å avslutte den.

- Vedtok foreleggene

Både Statoil og A vedtok i 2004 foreleggene utstedt av Økokrim. Saken ble dermed rettskraftig avgjort i Norge. I forbindelse med vedtakelsen av forelegget fremhevet imidlertid Statoil at vedtakelsen verken var en innrømmelse eller en nektelse av straffeskyld fra Statoils side.

- Forlik med amerikanske myndigheter

I 2006 innrømmet imidlertid Statoil at det hadde blitt betalt bestikkelser i forbindelse med Horton-avtalen. Statoil er underlagt amerikansk verdipapirlovgivning som omfatter den amerikanske korrupsjonslovgivningen U.S. Foreign Corrupt Practices Act (FCPA) og Statoil inngikk forlik med amerikanske myndigheter for overtredelse av disse reglene i forbindelse med Horton-avtalen. Selskapet måtte dermed betale en bot på 140 millioner kroner, med fradrag for boten Økokrim hadde ilagt Statoil i forbindelse med forelegget.

I denne sammenheng skrev Statoil i en børsmelding at Statoil hadde «akseptert en bot og akseptert ansvar for bestikkelser betalt til en iransk tjenestemann i 2002 og 2003 for at denne skulle benytte sin innflytelse til å sikre Statoil en kontrakt for utbygging av det iranske gassfeltet South Pars, for uriktig regnskapsføring av betalingene og for ikke å ha tilstrekkelig internkontroll for å hindre at betalingene ble foretatt».

Onninen-saken

-Toten tingrett april 2006.

Tidligere salgssjef (A) for Onninen AS avd. Hamar, en grossist i elektrobransjen, ble ved tilståelsesdom i 2006 dømt for utroskap og simpel korrupsjon, samt brudd på ligningsloven. Korrupsjonsforholdet gjaldt en reise som A hadde betalt for en rådgivningsingeniør (B) i Forsvarsbygg som gjorde store innkjøp fra Onninen AS.

- Feriereise til en verdi av 23 000 kroner

A lot Onninen betale for en fritidsreise for B og hans familie. Verdien på reisen var minst 23 000 kroner, og ble ifølge tiltalen gitt til B i anledning Bs stilling i Forsvarsbygg. Ifølge tiltalen måtte denne fordelten anses som utilbørlig blant annet på grunn av reisens verdi, fordi B var en offentlig tjenestemann og fordi forholdet ble holdt skjult for Bs arbeidsgiver. A avga en uforbeholden tilståelse og ble ved tilståelsesdom dømt både for korrupsjon, utroskap og for brudd på ligningsloven.

- Straffutmålingen

Ved straffutmålingen uttalte tingretten at det var særlig straffeskjerpende at det var i sin stilling som avdelingsleder A gjennomførte forholdene i siktelsen. Det ble videre uttalt at «slik atferd fra lederen fort også kan ha en smitteeffekt».

Når det gjaldt korrupsjonsforholdet la tingretten ved straffutmålingen vekt på at korrupsjon er et samfunnsproblem som «synes tiltagende» og at «allmennpreventive hensyn gjør seg sterkt gjeldende og tilsier en streng reaksjon». Etter tingrettens syn måtte det være As oppgave som avdelingsleder selv å være seg bevisst på grensen mellom lovlig kundepleie og korrupsjon. A hadde forklart at han fikk overordnede samtykke til å dekke reisen, men tingretten uttalte at dersom dette skulle være riktig kunne det ikke være «særlig formildende» – hver enkelt leder i en organisasjon «må ta eget ansvar for overtredelser av straffebestemmelser av denne karakter».

A ble for handlingene dømt til 90 dagers ubetinget fengsel.

Ref.: TTOTE-2006-33035, rettskraftig.

SINTEF-saken

- For SINTEFs del rettskraftig avgjort ved at selskapet vedtok forelegg utstedt av Økokrim i 2007. Tidligere administrerende direktør i SINTEF frifunnet i Trondheim tingrett mai 2007.

I 2005 innledet Økokrim etterforskning av konsulentavtaler SINTEF Petroleumsforskning AS hadde i Iran i forbindelse med at SINTEF forsøkte å etablere seg innen oljeindustrien i landet. Etterforskningen startet etter avsløringer i Dagens Næringsliv og etter at seniorforsker og styremedlem i SINTEF Erik Lindeberg gjennom sitt fagforbund NOPEF anmeldte forskningsselskapet. Saken endte med at SINTEF vedtok et forelegg for grov korrupsjon med en bot på 2 millioner kroner utstedt av Økokrim, mens tidligere administrerende direktør (A) i SINTEF ble frifunnet for tiltalen om grov korrupsjon i Trondheim tingrett.

- Konsulentavtalene

Utgangspunktet for saken var ifølge Økokrim en avtale som SINTEF i 2002 inngikk med Oil Industries Engineering and Construction Overseas Ltd. (OIEC) om levering av konsulenttjenester knyttet til West Zagros Fields i Iran. SINTEF skulle inngå denne konsulentavtalen med sin joint venture partner National Iranian Oil Company Research Institute of Petroleum Industry (RIPI), og kontraktsverdien for avtalen var 6 millioner dollar.

Det var i denne sammenheng at SINTEF inngikk en avtale med Hinson Engineering, et selskap registrert på Jomfruøyene. Hinson skulle etter avtalen levere en rekke ytelser til SINTEF i forbindelse med selskapets virksomhet i Iran. Som vederlag skulle Hinson motta seks prosent av den internasjonale delen av kontraktsverdien for West Zagros-prosjektet, til sammen rundt 254 000 dollar.

Hinson-avtalen ble etter intern granskning avsluttet i oktober 2003, men før dette ble det foretatt to utbetalinger på 76 328 og 25 443 dollar til Hinsons bankkonto i Sveits. Den siste utbetalingen ble foretatt 4. august 2003, etter at de nye straffebestemmelsene mot korrupsjon hadde trådt i kraft.

- Utilbørlige fordeler fordekt som vederlag for konsulenttjenester

Forelegget på 2 millioner kroner for grov korrupsjon ble utstedt mot SINTEF fordi Hinson-avtalen etter Økokrims oppfatning i realiteten innebar et tilbud om betaling av utilbørlige fordeler til høytstående iranske tjenestemenn. Fordelene ble ifølge Økokrim tilbudt/gitt i anledning de iranske tjenestemennenes stilling og for at de hadde påvirket og/eller skulle påvirke beslutningsprosesser av betydning for SINTEFs kommersielle virksomhet i Iran.

Fordelene som gjennom Hinson-avtalen ble tilbudt/gitt de iranske tjenestemennene var ifølge Økokrim utilbørlige blant annet på grunn av mottakernes stilling eller verv, på grunn av vederlagets størrelse og fordi fordelene ble fordekt som vederlag for konsulenttjenester.

- Forelegget vedtatt av SINTEF

SINTEF vedtok forelegget for grov korrupsjon og boten på 2 millioner kroner, og saken ble dermed rettskraftig avgjort for SINTEFs del.

- Tidligere administrerende direktør frifunnet

Økokrim reiste også tiltale for grov korrupsjon mot tidligere administrerende direktør i SINTEF (A).

Det kommer frem av Trondheim tingretts dom at Økokrim mente at Hinson-avtalens eneste funksjon i realiteten var å overføre penger til to høytstående iranske tjenestemenn. Ettersom A unnlot å sørge for at Hinson-avtalen ble terminert snarest etter 4. juli 2003, da de nye korrupsjonsbestemmelsene i straffeloven trådte i kraft, og fordi A besørget at det ble utbetalt USD 25 443 til Hinson den 4. august 2003, mente Økokrim at A hadde gjort seg skyldig i grov korrupsjon.

- Vanskelig bevisvurdering

Tingretten fremhevet de generelle vanskelighetene med å bevise korrupsjon «fordi korrupsjon blir forsøkt tildekket ved at det gis et skinn av å være noe annet enn det i realiteten er».

Tingretten uttalte at bevisvurderingen i saken var spesielt vanskelig. Saken gjaldt Iran hvor de politiske strukturer er vanskelige å forstå og hvor det er svært vanskelig å vurdere

hvordan beslutninger treffes og hvem det er som treffer de. Tingretten uttaler videre at det er nettverk og klaner som opererer sammen, og det benyttes en mangfoldig selskapsstruktur til å utøve virksomhet hvor de fleste samtaler foregår på iransk. Det er derfor ikke lett å finne frem til rette vedkommende når det gjelder forhandlinger, kontraktinngåelser og gjennomføring av prosjekter.

- Innebar utbetalingen av 25 443 dollar til Hinson en utilbørlig fordel?

Trondheim tingrett slo fast at det ikke kunne trekkes noen «sikre slutninger om hva Hinson-avtalen innebar og om betalingen gikk til de to iranske tjenestemennene og bakgrunnen for utbetalingen av USD 25 443 til Hinson».

I denne sammenheng viste retten til aktors fremleggelse av en rekke faktiske forhold, korrespondanse, e-poster, reise-referat, møtereferat og andre dokumenter. Retten uttalte at disse verken enkeltvis eller samlet var tilstrekkelig til å kunne fastslå uten rimelig tvil at utbetalingen av USD 25 443 representerte en utilbørlig fordel som kom de to iranske tjenestemennene til gode.

Med henvisning til at Hinson var registrert på Jomfruøyene uttaler retten videre at det «kan være mistenksomt at selskap som opprettes på spesielle steder for å unndra muligheter for opplysninger om selskapets drift». Retten konkluderte imidlertid med at selskapets stiftelsessted ikke hadde noen særlig betydning for bevisvurderingen i saken.

Retten mente at Hinson-avtalens innhold også kunne fremstå som mistenkelig fordi de tjenestene Hinson skulle utføre for SINTEF var svært vagt utformet. Retten fremhevet at det må ytterligere holdepunkter til for å kunne fastslå at det dreier seg om korrupsjon, for eksempel at det ikke er utført noe arbeid som beskrevet i kontrakten. Retten fant at det ikke kunne legges til grunn som utvilsomt at det ikke ble ytet noe arbeid i forbindelse med beløpet på USD 25 443.

Ettersom retten ikke fant det bevist at betalingen representerte en utilbørlig fordel som kunne straffes som grov korrupsjon, traff retten den videre konklusjon at det da heller ikke var straffbart å unnlate å avslutte kontrakten som var grunnlaget for betalingen.

- Frifinnelse

På bakgrunn av dette ble A frifunnet for grov korrupsjon i Trondheim tingrett i mai 2007.

Saksnummer: 07-028521MED-TRON, rettskraftig.

Agder Energi-saken

-Agder lagmannsrett mars 2008.

Tidligere divisjonsdirektør i Agder Energi (A) mottok betalinger på til sammen 113 850 kroner for arbeid utført av en underleverandør (B) som A hadde engasjert for levering av tjenester til Agder Energi. A ble frifunnet i tingretten, men ble i lagmannsretten dømt for simpel korrupsjon.

- Påslag på prisen på Bs tjenester

Timeprisen for Bs tjenester var 500 kroner, men ved å viderefakturere Bs arbeid med 950 kroner per time til Agder Energi fikk A eller hans enkeltmannsforetak differansen og mottok dermed betaling for arbeid utført av B. Da B begynte å fakturere Agder Energi direkte, krevde A at differansen mellom timeprisen på 950 kroner, som B hadde fakturert Agder Energi, og 500 kroner, skulle betales til As enkeltmannsforetak.

- Var dette en «utilbørlig fordel»?

I vurderingen av om den økonomiske fordel A med dette oppnådde var «utilbørlig», viste lagmannsretten til korrupsjonsbestemmelsens forarbeider som slår fast at det «må foreligge et klart klanderverdig forhold for at bestemmelsen skal kunne anvendes».

Lagmannsretten fremholdt at det i dette tilfellet dreide seg om fordeler som hadde en økonomisk verdi, betaling av i alt 113 850 kroner, og dersom man så dette i sammenheng med at A var tilsatt i en engasjementstilling i Agder Energi mot et årlig vederlag på 1,5 millioner kroner, måtte betalingene fra B etter lagmannsrettens oppfatning «utvilsomt anses for å være betydelig».

Videre uttalte lagmannsretten at «graden av åpenhet er et vesentlig moment i utilbørlighetsvurderingen».

Avtalen mellom A og B var ukjent for As overordnede i Agder Energi, og As formål med avtalen med B var etter lagmannsrettens syn åpenbart å skaffe seg selv - direkte eller indirekte - en uberettiget økonomisk fordel.

- Påslag vanlig praksis i bransjen

Det ble i saken hevdet at det er vanlig og godt kjent at den som skaffer en underleverandør gjør et påslag ved viderefakturering til oppdragsgiveren. Lagmannsretten viste da til forarbeidene der det understrekes at det på enkelte områder kan ha dannet seg en «ukultur» i form av aksept av utilbørlige fordeler, men at en av den grunn ikke skal være avskåret fra å straffeforfølge slike fordeler.

Lagmannsretten uttalte at det ved viderefakturering med påslag bør være «et minimumskrav at størrelsen av påslaget synliggjøres for oppdragsgiveren». Forholdet vil da fremstå som åpent og kontrollerbart for oppdragsgiveren. I dette tilfellet dreiet det seg ikke om et slikt åpent og kontrollerbart påslag. A, som hadde en viktig og betrodd stilling, hadde holdt påslaget skjult, og avtalen om tilbakebetaling var også ukjent for Agder Energi.

Lagmannsretten kom etter en samlet vurdering til at A hadde mottatt en utilbørlig fordel i anledning sin stilling som divisjonsdirektør i Agder Energi. Han ble derfor dømt for simpel korrupsjon og dømt til fengsel i 90 dager samt inndragning av utbyttet på 113 850 kroner.

Ref.: TKISA-2007-109606, LA-2007-149713. Anken til Høyesterett nektet fremmet og lagmannsrettens dom er dermed rettskraftig.

Undervisningsbygg-saken

-Borgarting lagmannsrett april 2008.

På bakgrunn av at tidligere eiendomssjef (A) i Undervisningsbygg i Oslo kommune utstedte to bankremisser til sin kone på til sammen 19 millioner kroner, ble det utløst hvitvaskingsmelding til Økokrim og etterforskning og gransking i Undervisningsbygg ble innledet. Det ble avdekket at A hadde tappet både Undervisningsbygg og Neas, hvor A var tidligere leder for teknisk avdeling, for nesten 100 millioner kroner. A hadde også mottatt rundt 6,5 millioner kroner i utilbørlige fordeler fra ulike firmaer som fikk tildelt oppdrag for Undervisningsbygg.

- Ga betydelige verdier for å sikre oppdrag

Det var hovedsakelig to medeiere (F og D) i et snekkerfirma og to eiere (C og B) av en elektrobedrift som betalte A de betydelige verdiene i smøring for å sikre at firmaene skulle motta oppdrag for Undervisningsbygg. Etter en anbudsrunde i 2003 ble disse firmaene tildelt omfattende rammeavtaler for snekkerarbeid og elektrisk arbeid på skoler i kommunen.

Lagmannsretten uttalte at eierne av oppdragsfirmaene bevisst benyttet As initiativ og at de gjennom sin aktivitet og medvirkning hadde opptrådt på en måte som ga deres selskaper fordeler og medvirket til at andre aktører urettmessig kunne ha blitt fortrengt.

- Krav om likebehandling ved offentlige anskaffelser

Retten fant det hevet over enhver tvil at A på irregulær måte hadde sørget for at disse firmaene skulle bli tildelt rammeavtaler. A hadde tatt kontakt med firmaene under hånden og oppfordret innehaverne, som han kjente fra før, til å legge inn anbud når konkurransen ble utlyst, samt å tilby en rabattordning som ville gi et konkurransemessig fortrinn. Dette gjorde A uten at andre tilbydere ble tipset om samme mulighet, hvilket i seg selv var i strid med det grunnleggende krav til likebehandling som gjelder ved offentlige anskaffelser.

A ble domfelt for passiv grov korrupsjon i tingretten. D, F, C og B ble ved tilståelsessaker og i tingretten og lagmannsretten blant annet domfelt for aktiv grov korrupsjon og idømt fengsel i mellom ett og tre år.

- Grov utroskap

Det ble også begått grov utroskap overfor Neas og Undervisningsbygg. En tidligere kollega (E) av A utstedte gjennom sitt enkeltmannsforetak innenfor byggebransjen fiktive

fakturaer til Undervisningsbygg og Neas for utført arbeid. Disse fiktive fakturaene ble så attestert av A, og pengene ble deretter utbetalt. I Undervisningsbygg hadde dette til dels foregått ved at A, ved attestasjonen, også forfalsket underskriften til en av de øvrige ansatte. Det utbetalte, eller deler av det, ble så overført av E til As private bankkonto.

E ble for dette domfelt for grov utroskap, og i tillegg til en rekke andre lovovertridelser av blant annet regnskapsloven, merverdiavgiftsloven og likningsloven ble E i lagmannsretten idømt fengsel i tre år og seks måneder.

- Straffutmålingen for A

A hadde i sin stilling vide fullmakter, og begikk økonomisk kriminalitet for omkring 106 millioner kroner. I straffutmålingen for A uttalte lagmannsretten at «det dreier seg om grove handlinger hvor A har utnyttet sin posisjon og tillit». Som initiativtaker har As rolle «vært sentral og drivende for den kriminelle aktivitet». Det dreide seg om betydelige beløp «hvor de mekanismer som skal sikre sunne økonomiske prosesser blir sterkt forstyrret», og A hadde «tilsidesatt samfunnets oppsatte normer til fordel for egen vinning».

For grov utroskap, grov korrupsjon og dokumentfalsk ble A dømt til fengsel i syv år. Han ble også fradømt retten til å drive selvstendig næringsvirksomhet, og vinningen på 112 143 280 kroner ble inndratt. A ble også solidarisk ansvarlig med E til å erstatte det tap Oslo kommune var påført.

Ref.: TOSLO-2007-79106, LB-2007-177805. Anken til Høyesterett nektet fremmet og lagmannsrettens dom er dermed rettskraftig.

Au pair-saken

- Sør-Trøndelag tingrett mai 2008.

Saken gjaldt en politibetjent (A) som bevisst misbrukte sin stilling ved å behandle og innvilge en søknad om oppholdstillatelse for sin filippinske svigerinne for at hun skulle kunne jobbe som au pair i Norge.

- Utilbørlig fordel

Sør-Trøndelag tingrett var ikke i tvil om at A med dette hadde gitt sin svigerinne en fordel som var utilbørlig, og at han derfor var å domfelle for korrupsjon. I vurderingen av om korrupsjonen skulle anses som grov, uttalte tingretten at handlingen riktignok var foretatt av en offentlig tjenestemann, men at handlingen ikke inneholdt noen av de andre momentene som gjør en korrupsjonshandling grov. A ble derfor dømt for simpel aktiv korrupsjon.

- Straffutmålingen

Til påstanden om at A måtte fradømmes sin stilling som politibetjent uttalte tingretten at fradømmelse av stilling regnes som en streng, og i mange tilfeller svært belastende straffereaksjon. A hadde imidlertid bevisst nyttiggjort

seg sin stilling som polititjenestemann. Ved sin handlemåte hadde A etter tingrettens mening «vist både at han er uskikket til å være polititjenestemann og at han kan misbruke sin stilling når muligheten byr seg». A ble derfor fradømt sin stilling som politibetjent og hensett til at dette er en streng og belastende straffereaksjon fant tingretten at det ikke var nødvendig å idømme annen straff.

Saksnummer.: 08-038700-MED-STRO, rettskraftig.

Fesil-saken

- Hålogaland lagmannsrett august 2008.

Styreleder (A) i Fesil Rana Metall avtalte i et møte med tre andre personer, administrerende direktør (C) og økonomisjef (D) i Fesil Rana Metall og daglig leder (B) i et anleggssfirma, et opplegg som innebar at Fesil Rana Metall gjennom fiktiv fakturering av selskapet fra anleggssfirmaet betalte for en hestehenger til A privat. Hestehengeren var verdt rundt 1,4 millioner kroner, og alle de tiltalte ble i lagmannsretten dømt for grov korrupsjon eller medvirkning til grov korrupsjon.

- Fiktiv fakturering av Fesil Rana Metall

Betalingen av den kombinerte bo- og hestetilhengeren skjedde ved at B mottok og betalte fakturaen som gjaldt hengeren. Det var inngått en fiktiv kontrakt om at Fesil Rana Metall skulle leie en brakkerigg av anleggssfirmaet B jobbet i, mens dette i realiteten var en avtale om oppgjør for hestevognen. C og D attesterte og anviste så de fiktive fakturaene med tilhørende beløp, og penger ble utbetalt til anleggssfirmaet slik at Fesil Rana Metall, og ikke A, til slutt betalte for hestehengeren.

Lagmannsretten slo fast at A med dette hadde mottatt en utilbørlig fordel av betydelig økonomisk verdi i kraft av sin stilling, og derfor var skyldig i grov korrupsjon.

- Ikke krav om at giveren forventer eller oppnår noen motytelse

Med dette hadde B gitt A betydelige økonomiske fordeler. Retten mente det var nærliggende å se Bs bidrag som en form for strategisk posisjonering av anleggssfirmaet i forhold til Fesil Rana Metall, i kombinasjon med en vennetjeneste overfor A. Imidlertid mottok B verken personlig eller for sitt selskap direkte motytelser for sitt bidrag.

I denne sammenheng uttalte lagmannsretten at en motytelse ikke er en «nødvendig forutsetning» for å kunne domfelle B for grov korrupsjon. Også «ren smøring – uten forventning om noen motytelse, skal etter forarbeidene fanges opp av de nye korrupsjonsbestemmelsene». Lagmannsretten fant det «bevist utover enhver rimelig tvil» at B hadde gjort seg skyldig i grov korrupsjon.

- Høyesterett sluttet seg til lagmannsrettens syn

I anken til Høyesterett, som ble fremmet til behandling men deretter forkastet, uttalte førstvoterende med tilslutning fra de øvrige dommerne at lagmannsretten med dette

hadde forstått korrupsjonsbestemmelsene i straffeloven riktig. Det er ikke noe krav om at den aktive bestikker «tar sikte på å oppnå en fordel for seg eller andre» og han kan dømmes for smøring uten at det konkret kan legges til grunn en forventning om gjenytelser.

- Likevel et sentralt moment

Høyesterett uttaler at formålet bak en ytelse likevel «vil stå sentralt i en utilbørlighetsvurdering» og at det bare er «i svært spesielle tilfeller at det er grunn til å dømme etter korrupsjonsbestemmelsen dersom en må se helt bort fra at det foreligger et påvirkningsmoment». Hva som i et slikt tilfelle må anses som utilbørlig vil et stykke på vei kunne avhenge av hva som er «alminnelig akseptert i bransjen, og hvorvidt ytelsen skjer i full åpenhet eller blir forsøkt holdt skjult».

- Straffutmålingen

C og D, som medvirket til at A kunne få den utilbørlige fordelten ble domfelt for medvirkning til grov korrupsjon. A, B, C og D ble i tillegg til grov korrupsjon og medvirkning til dette funnet skyldige i overtredelser av merverdiavgiftsloven, regnskapsloven, bokføringsloven og likningsloven. A ble idømt fengsel i to år, B fengsel i ett år og tre måneder mens C og D begge ble dømt til fengsel i åtte måneder.

Ref.: TRANA-2007-31824, LH-2007-158006. Anken til Høyesterett forkastet og lagmannsrettens dom er dermed rettskraftig.

Falske helseerklæringer-saken

- Borgarting lagmannsrett oktober 2008.

På bakgrunn av en artikkel i Dagens Næringsliv ble det innledet etterforskning mot en psykiater (A) og en psykolog (B). De to hadde i en årrekke samarbeidet om å utferdige bevisst uriktige og villedende lege- og psykologerklæringer til kriminelle mot betaling for at disse skulle oppnå soningsutsettelse, soningslettelser og utsettelse av rettsaker. A og B ble for dette domfelt for blant annet grov korrupsjon.

- «Likhet for loven»

I tingretten ble det fremholdt at når personer i kraft av sin stilling og fagekspertise har autoritet og nyter tillit hos politi- og fengselsmyndigheter og domstoler, og det er vanskelig for disse å overprøve de fagligmedisinske vurderingene i erklæringer, må offentlige myndigheter kunne stole på at det som er skrevet i erklæringene bygger på et korrekt grunnlag.

Videre ble viktigheten av «likhet for loven» og at det ikke skal være mulig å «kjøpe seg fri fra plikter som er pålagt i lov og avgjørelser av offentlige myndigheter» dersom man har ressurser og kontakter til dette fremholdt. På bakgrunn av dette uttalte tingretten at det av allmennpreventive hensyn må reageres strengt mot den virksomhet de tiltalte har drevet.

Både A og B ble dømt til to år og seks måneders fengsel. B hadde allerede før domfellelsen blitt fratatt sin autorisasjon som psykolog, men A ble for alltid fratatt retten til å skrive ut erklæringer, attester og liknende som lege.

- «Meget alvorlige handlinger»

Ved straffutmålingen sluttet lagmannsretten seg til tingrettens vurderinger hvor det blant annet ble lagt vekt på at det er «meget alvorlig» å forsøke å påvirke offentlige myndigheters beslutningsgrunnlag ved utferdigelse av uriktige og villedende lege- og psykologerklæringer mot betaling.

Tingretten fremholdt videre at grov korrupsjon har relativ liten oppdagelsesrisiko og at den virksomhet A og B hadde bedrevet hadde skjedd gjennom samarbeid over flere år ved en rekke anledninger, og til fordel for personer som har hatt økonomisk evne til å betale for å oppnå goder.

- At de mottatte beløp var beskjedne hadde liten vekt

Lagmannsretten fremholdt også at fordelene A og B oppnådde var av relativt beskjedent omfang. A og B hadde mottatt 87 500 kroner hver, og saken skilte seg ved dette fra andre tilfeller av grov korrupsjon innenfor næringslivet som kan ha direkte økonomiske skadevirkninger. Men på tross av dette innebar A og Bs straffbare virksomhet «meget alvorlige tillitsbrudd i forhold til offentlige myndigheter», og den begrensede størrelsen av de beløp som ble gitt kunne dermed ikke gi grunnlag for å bedømme de tiltaltes handlinger mildere enn mer tradisjonelle korrupsjonshandlinger.

Ref.: TOSLO-2007-63604, LB-2008-28434. Anke til Høyesterett nektet fremmet og lagmannsrettens dom er dermed rettskraftig.

Ligningsfunksjonær-saken

- Borgarting lagmannsrett november 2008.

En ligningsfunksjonær (A) ved Asker og Bærum ligningskontor mottok to betalinger på til sammen 17 000 kroner fra en mann (B) for at hun skulle hjelpe B til urettmessig å få endret sin personlige ligning samt utarbeide en klage på en ligning på vegne av en bekjent av B (C).

Det hele startet da C snakket med B om økonomiske problemer hun hadde i forbindelse med sin forretningsdrift og et restskattekrav. B lovet å hjelpe C med hennes økonomiske problemer, og gjennom en bekjent (D) kom B i kontakt med A som var ansatt som ligningsfunksjonær ved Asker og Bærum ligningskontor.

- Utilbørlige fordeler

A sa seg mot en betaling på 12 000 kroner villig til å utarbeide en klage til Oslo ligningskontor på Cs vegne. Selv om lagmannsretten ikke kunne utelukke at klagen, som var basert på at det nå var funnet en faktura på elektrikerarbeid som var fradragsberettiget for C, var reell, holdt A sin rolle ved klagen skjult for sin arbeidsgiver og mottok som motytelse for utarbeidelsen av klagen en «utilbørlig fordel i anledning sin stilling» som ligningsfunksjonær. A ble for dette dømt for grov passiv korrupsjon.

A laget også et opplegg for uriktig å få oppskrevet Bs inntekt slik at B skulle få en ligningsattest med høy inntekt som så urettmessig kunne brukes for å oppnå lån. For dette mottok A ytterligere 5 000 kroner fra B, og A ble for dette dømt for simpel passiv korrupsjon.

- Straffutmålingen

A ble dømt til ti måneders fengsel. D, mannen som hadde formidlet kontakt mellom A og B og som hadde en sentral rolle når det gjaldt den utøvende korrupsjonshandlingen, ble dømt til fengsel i seks måneder, hvorav 120 dager ble gjort betinget.

I tillegg til korrupsjon, hadde B begått tre tilfeller av grovt bedrageri samt tre tilfeller av forsøk på grovt bedrageri, og B ble for de straffbare handlingene han hadde begått samlet dømt til fengsel i to år og seks måneder, hvor ti måneder ble gjort betinget i lagmannsretten.

Ref.: TOSLO-2008-99362, LB-2008-118003 (A og B), TOSLO-2008-97530 og LB-2008-179195 (D). Lagmannsrettens dommer er rettskraftige.

Statoil-Melkøya-saken

- Hålogaland lagmannsrett april 2009.

En mann (A) som var ansatt som innkjøper av temporære fasiliteter ved Statoils Melkøya-anlegg utenfor Hammerfest, utvekslet en rekke ytelser for til sammen 273 581 kroner med en ansatt (B) i firmaer som solgte utstyr til Statoils virksomhet på Melkøya. Statoil anmeldte selv forholdet til politiet høsten 2006, og A og B ble begge dømt for både passiv og aktiv grov korrupsjon i lagmannsretten.

- Utsveksling av gaver

Ved fem anledninger fikk A gaver fra B. De utilbørlige fordelene A mottok besto av dekning av hotellopphold og billetter til en fotballkamp i England til en verdi av 48 000 kroner, sesongbilletter til to seter på Storstadion i Sandefjord til 3 600 kroner, bygningsartikler til en verdi av 5 650 kroner samt en badstue til en verdi av 70 200 kroner. I tillegg fikk A betalt utgiftene til en flybillett til Brasil til en verdi av 62 630 kroner. B mottok fra A en mobiltelefon og fra overfakturering ved levering av varer til Statoil verdier for til sammen 83 500 kroner.

- Konkurransesvridning

Ved straffutmålingen uttalte lagmannsretten at selv om A til en viss grad hadde erkjent de faktiske forholdene, så kunne det synes som om A hadde en noe begrenset forståelse for alvoret i sine handlinger. A mottok over en periode på et halvt år verdier av relativt betydelige summer, og satt da i en betrodd innkjøpsstilling og hadde fullmakt til i ganske vid utstrekning å velge hvem som skulle være leverandør av ulike varer til betydelige verdier.

- Hensikten bak gavene

Gavene fra B til A var knyttet til As funksjon som innkjøper i Statoil og ble gitt for at A skulle fortsette å bestille gjennom B. Retten uttalte at B ga A gaver for at B skulle oppnå posisjonering for fremtidige relasjoner og mulige oppdrag for firmaene som blant annet leverte utstyr og andre varer og tjenester til Statoils virksomhet på Melkøya.

Lagmannsretten uttalte videre at det ikke kunne vektlegges at A mente at gavene ikke hadde påvirket ham, og at stort tidspress og utvidede fullmakter for innkjøper er forhold som tilsier at den ansatte må ha «særlig oppmerksomhet knyttet mot eventuelle forsøk fra leverandører på å komme i urettmessig posisjon ved tildeling av oppdrag». A forlangte tjenester for å gi oppdrag – selve kjerneinnholdet i korrupsjon, og korrupsjonsforholdet medførte betydelig risiko for omdømmetap for Statoil som hadde ansatt en korrumpert innkjøper som de interne kontrollrutinene ikke fanget opp.

- Nødvendig med streng reaksjon

Lagmannsretten fremholdt at «ved store utbyggingsprosjekter er faren for korrupsjon særlig nærliggende og skadene ved korrupsjon særlig synlige». Allmennpreventive hensyn gjorde det derfor nødvendig å reagere strengt mot korrupsjon i innkjøpsforhold som det foreliggende. B ble dømt til fengsel i åtte måneder for grov aktiv og passiv korrupsjon og en rekke andre lovovertridelser, blant annet underslag. A ble idømt fengsel i syv måneder for grov aktiv og passiv korrupsjon.

Ref.: THAFE-2008-81948, LH-2008-180080, rettskraftig.

Rus- og psykiatrienhet-saken

- Hålogaland lagmannsrett september 2009.

Saken gjaldt hovedsakelig økonomisk utroskap. Husleien til tidligere enhetsleder (A) for Rus- og Psykiatrienheten i Tromsø kommune på til sammen 65 000 kroner ble urettmessig betalt av kommunen. A ble imidlertid også domfelt for ett tilfelle av simpel passiv korrupsjon.

- Urettmessig betaling

A hadde utarbeidet en studieplan for en Høyskole i faget «rus og psykisk helse», og høyskolen betalte Tromsø kommune 10 000 kroner for arbeidet utført av A. A forsøkte å få utbetalt dette fra Tromsø kommune, men kommunen etterkom ikke As anmodning. A forsøkte da senere å få en forening til å betale for utarbeidelsen av studieplanen, noe som ikke vedkom foreningens drift. Foreningen betalte likevel A for utarbeidelsen av studieplanen og dekket også verdien av ødelagte møbler som tilhørte A. Til sammen mottok A ved dette 25 000 kroner fra foreningen.

Dette ble av tingretten ansett om en «utilbørlig fordel i anledning» As stilling som enhetsleder, blant annet fordi A hadde fullmakt til å utbetale driftsstøtte til foreningen, og faktisk utbetalte slik støtte, og fordi A holdt betalingen skjult for sin arbeidsgiver Tromsø kommune.

- Straffutmålingen

A ble i lagmannsretten dømt for grov utroskap og simpel korrupsjon samt overtredelse av likningsloven og idømt fengsel i 90 dager, hvor 45 dager ble gjort betinget.

Den ansvarlige i foreningen (B) som hadde betalt A ble i tingretten frifunnet for korrupsjon fordi han kun hadde handlet uaktsomt, og ikke forsettelig, som er skyldkravet etter korrupsjonsbestemmelsen.

Ref.: TNHER-2008-1143, LH-2009-17064, rettskraftig for As vedkommende. TNHER-2009-70443, rettskraftig for Bs vedkommende.

M-I SWACO-saken

- *Gulating lagmannsrett september 2009.*

Oljeservicebedriften M-I SWACO har et anlegg på Storøy i Karmøy som produserer saltlaker som benyttes i borevæsker ved oljeutvinning. Tidligere lagersjef (A) ved anlegget, som hadde ansvar for produksjon og logistikk av transport av saltlakene med båt til og fra anlegget, begikk en rekke alvorlige straffbare handlinger i sin tid som lagersjef. A ble i lagmannsretten blant annet dømt for grov korrupsjon.

- A mottok betydelige verdier fra en skipsreder

En skipsreder (C) som eide båter som ble benyttet for transport av saltlakene ga A til sammen 2 388 000 kroner, hovedsaklig for å sikre og beholde transportoppdrag. Lagmannsretten uttalte at C hadde betalt A jevnlig og over lang tid fordi det var nyttig å smøre A for på den måten både å sikre at fraktavtalene skulle fornyes og fortsette.

For å ha gitt og mottatt nesten 2,5 millioner kroner ble både A og C dømt for grov korrupsjon. Lagmannsretten uttaler at «beløpets størrelse alene tilsier at korrupsjonen var grov». C ble for dette idømt fengsel i to år.

- Begikk også en rekke andre lovbrudd

A hadde som lagersjef ved anlegget i samarbeid med en rekke andre personer også begått andre straffbare handlinger. Blant annet solgte A betydelige mengder salt og glykol som tilhørte M-I SWACO, og A ble for dette dømt for grovt underslag. Salget ble fakturert av As fars (B) selskap slik at det så ut som om dette selskapet sto for salget av de underslåtte varene. B utferdiget også fiktive fakturaer fra sitt selskap for korrupsjonsutbetalingene fra C, og bidro med dette til å hvitvaske rundt syv millioner kroner for A. B ble for dette dømt for grovt heleri og til fengsel i to år og ni måneder.

A ble også dømt for grovt bedrageri. A forledet sammen med D, en ansatt hos en glykolleverandør, ansatte ved M-I SWACO til å utbetale til sammen 2,5 millioner kroner til glykolleverandøren ved at det ble sendt tre fakturaer for glykol som ikke var levert eller skulle leveres til anlegget i Karmøy. D ble for dette dømt for grovt heleri og til fengsel i ett år og seks måneder.

- Straffutmålingen for A

Ved straffutmålingen for A la lagmannsretten vekt på at verdien av underslaget, bedrageriet og korrupsjonsbeløpet var høyt og at forholdet hadde pågått over lang tid. Handlingene var dessuten illojale og sterkt klanderverdige i forhold til M-I SWACO. A ble dømt til fengsel i fire år og seks måneder.

Ref.: TSTAV-2008-64909, LG-2008-196041. Samtlige anker til Høyesterett nektet fremmet og lagmannsrettens dom er dermed rettskraftig.

Ullevål-saken

- Oslo tingrett og Borgarting lagmannsrett 2006-2010.

På bakgrunn av avsløringer i Aftenposten ble det avdekket at tidligere eiendomssjef (A) ved Ullevål universitetssykehus hadde mottatt en jakttur til Kiruna og en golfreise til Malaga fra to av sykehusets leverandører, og til sammen 180 000 kroner i form av kontanter og bankinnskudd fra lederen av et entreprenørselskap (B). Som tidligere prosjektdirektør i ROM eiendomsutvikling, et heleid datterselskap av NSB, mottok A også vederlagsfritt byggevarer til en verdi av 618 196 kroner og møbler til en verdi av 125 000 kroner fra to tilbydere av tjenester til ROM.

A mottok møblene og byggevarerne før dagens korrupsjonsbestemmelser ble inntatt i straffeloven i 2003. For disse overtredelsene ble det derfor tatt ut tiltale for utroskap slik korrupsjon i hovedsak ble behandlet tidligere. Betalingene fra B og de to reisene ble imidlertid gitt etter 2003, og saken var en av de første der grensene for, og innholdet av, begrepet «utilbørlig fordel» ble prøvet.

- Hvor grensene for det utilbørlige går

For å fastslå hvor grensen for det utilbørlige går, viste tingretten til forarbeidene hvor det fremgår at det må foreligge et klart klanderverdig forhold for at bestemmelsen skal komme til anvendelse. Men det fremholdes at terskelen samtidig ikke må legges for høyt - det er lovgivers hensikt å ramme fordeler som folk flest reagerer mot, mens mindre verdifulle fordeler som det vil stride mot den alminnelige rettsoppfatning å kriminalisere, skal holdes utenfor. Det kan ikke gis noe generelt svar på hvor verdifull en gave eller en annen fordel kan være. Dette kan variere fra virksomhetsområde til virksomhetsområde, fra bedrift til bedrift og etat til etat. Sedvane skal ikke uten videre være avgjørende, særlig hvis det har dannet seg en ukultur der utilbørlige fordeler aksepteres.

- Relevante momenter i utilbørlighetsvurderingen

Lagmannsretten uttalte at ytelsens «økonomiske verdi» utgjør et naturlig utgangspunkt for utilbørlighetsvurderingen. Videre har «ytelsens formål» samt «giver og mottakers stilling eller posisjon» betydning. Om ytelsen er kjent for arbeidsgiver er også et viktig moment. Dersom det er snakk om reiser «er det av stor betydning om de har et faglig innhold og om deltakelsen er generell eller rettet mot enkeltpersoner». Videre er tjenestemenn «underlagt en strengere norm enn privatansatte» og det er av betydning om «ytelsene er i strid med interne retningslinjer».

- Betalingen av 180 000 kroner fra B til A

Både A og B erkjente i retten at B hadde gitt A 180 000 kroner for at entreprenørselskapet B jobbet i skulle bli tildelt entreprenøroppdrag for eiendomsavdelingen ved Ullevål universitetssykehus. På grunn av beløpets størrelse, at betalingene ble holdt skjult for As arbeidsgiver, at det var i strid med sykehusets interne retningslinjer og på grunn av As stilling, var tingretten «ikke i tvil om at det her dreier seg om en utilbørlig fordel som ble henholdsvis mottatt og gitt», og at denne var «grov».

- Reisene til Kiruna og Malaga

Tingretten fant grensdragningen for reisene vanskeligere enn betalingene fra B, spesielt fordi verdien på fordelene var mye lavere, rundt 10 000 kroner for hver tur. Tingretten slo imidlertid fast at det er mindre verdifulle gaver som aksepteres av folk flest som ikke skal rammes av bestemmelsene, og nevnte som eksempler en flaske vin, en konfekteske eller liknende. Reisene kostet betydelig mer.

Reisene var dessuten tilpasset As personlige ønsker og bar tydelig preg av å være en fordel rettet mot A personlig. Retten uttalte at reisene dermed var spesielt egnet til å påvirke A som satt i en sentral posisjon med stor makt og stor påvirkningskraft. A hadde heller ikke informert sin overordnede om at det var leverandører av tjenester til sykehuset som betalte reisen. Ved å ta imot reisene brøt A sykehusets etiske regelverk, og reisene hadde heller ikke noe faglig innhold med nytte for bedriften som er nødvendig for å kunne forsvare en slik tur.

B ble for betalingene til A domfelt for aktiv grov korrupsjon og dømt til fengsel i syv måneder. A ble i tingretten dømt for grov passiv korrupsjon for å ha mottatt betalingene fra B og de to reisene fra leverandørene. For As del ble

tingrettens dom opphevet på grunn av inhabilitet, men ved ny behandling kom tingretten, med ny sammensetning, til samme resultat.

- Byggevarene og møblene

Ved å motta byggevarene og møblene som leverandører av tjenester til ROM betalte, misbrukte A sin stilling som prosjektdirektør i ROM «til å skaffe seg en betydelig økonomisk vinning», og A ble for dette dømt for grov utroskap. Eieren og lederen (C) av det firmaet som betalte for møblene, ble også dømt for grov utroskap og ble for dette samt en rekke brudd på regnskapsloven, dømt til fengsel i nitti dager.

Entreprenørselskapet Peab, som vederlagsfritt hadde gitt A byggevarene til en verdi av rundt 600 000 kroner, vedtok et forelegg med en bot på fem millioner kroner utstedt av Økokrim.

- Falske kvitteringer

I et forsøk på å skjule sine handlinger, tilbød A en daglig leder i et selskap penger for å utstede uriktige fakturaer. Den daglige lederen anmeldte forholdet og A ble for dette også dømt for aktiv grov korrupsjon i lagmannsretten.

- Straffutmålingen for A

I straffutmålingen for A for de to tilfellene av grov korrupsjon, grov utroskap og en rekke overtredelser av regnskapsloven, fremholdt lagmannsretten at A «hadde begått korrupsjonshandlinger over flere år mens han hadde betrodde stillinger i offentlig eide virksomheter». En av korrupsjonshandlingene ble dessuten begått i forbindelse med at han forsøkte å skjule tidligere korrupsjonshandlinger, og A ble dømt til fengsel i ett år og ni måneder og inndragning av de verdier han hadde mottatt, til sammen 636 000 kroner.

Ref.: TOSLO-2005-134006, LB-2007-6315-2 (på grunn av inhabilitet opphevet lagmannsretten tingrettens dom for As vedkommende). Tingrettens dom er imidlertid rettskraftig for de øvrige domfelte (B og C) i saken. TOSLO-2008-74401, LB-2009-35191. Anke til Høyesterett nektet fremmet og tingrettens dom (domfellelse av A for passiv korrupsjon) og lagmannsrettens dom (domfellelse av A for aktiv korrupsjon) er dermed rettskraftig for As vedkommende.

Screen Communications-saken

- Oslo tingrett, Frostating lagmannsrett m.fl. 2007-2010.

To personer (A og B) som var en del av styret i reklamefirmaet Screen Communications, som drev salg og produksjon av reklametjenester, fremsatte gjennom en såkalt «Gullkundeavtale» tilbud til representanter for en rekke ulike kunder om at disse, uten vederlag, kunne få motta ulike personlige ytelser.

- Gullkundeavtalen

Gullkundeavtalen besto av to ulike alternativer representantene kunne velge mellom. Det første besto av ulike tilleggssytelser som skulle presenteres ledelsen i firmaene. Det andre innebar et tilbud om personlige ytelser til representantene privat, og besto stort sett av plasmaskjermer til en verdi av rundt 40 000 kroner, men også digitale videokameraer og/eller en reise til Østerrike under ski-VM.

- Var det å fremsette tilbudene aktiv korrupsjon?

Frostating lagmannsrett, som avgjorde straffesaken mot A, uttalte at dersom fordelene har en økonomisk verdi, vil verdien utgjøre «et naturlig utgangspunkt for utilbørlighetsvurderingen».

Ytelserne gjaldt stort sett flatskjermer som hadde en såpass høy verdi at lagmannsretten fant at det ikke var noen tvil om at det hadde vært utilbørlig å fremsette tilbudene. Tilbudet «omhandlet ikke mindre verdifulle gaver, eller andre fordeler som det ville stride mot den alminnelige rettsbevissthet å kriminalisere». Avtalen der representantene kunne velge om de ville beholde tilleggssytelsen privat uten å underrette sin arbeidsgiver, var derfor utvilsomt utilbørlig.

A og B fremsatte tilbud om utilbørlige fordeler til 21 ulike representanter, og ble derfor dømt for 21 tilfeller av simpel aktiv korrupsjon. Sammen med en tredje person (C) som var ansatt i Screen Communications lot de også en rekke kjøpere av selskapets monitorreklame helt eller delvis betale for reklamen ved å gi varer eller store rabatter på varer til A, B og C privat til en verdi av til sammen 3,4 millioner kroner. De tre ble for dette dømt for grov utroskap.

- Straffutmålingen for den aktive korrupsjonen

B ble ved tilståelsesdom dømt til to års fengsel for korrupsjon og grov utroskap. Også C ble dømt ved tilståelsesdom og fikk fengsel i fem måneder i straff. Lagmannsretten

uttalte for As del at «korrupsjonen er så omfattende at forholdene ligger i grenseland mot grov korrupsjon». I tillegg til korrupsjon og grov utroskap, begikk A også en rekke brudd på regnskapsloven, lov om regnskapsplikt, merverdiavgiftloven og ligningsloven og A ble dømt til fengsel i tre år og seks måneder, hvor ett år og seks måneder ble gjort betinget.

- Passiv korrupsjon?

De representantene som aksepterte tilbudene om private ytelser, i alt ti personer, ble domfelt for passiv korrupsjon, og de fleste av disse ble idømt rundt 30 dagers betinget fengsel og/eller en bot på rundt 20 000 til 30 000 kroner.

To av representantene (D og E) som begge privat hadde mottatt en plasmaskjerm og en reise til Østerrike, ble i Oslo Tingrett dømt for passiv korrupsjon. D ble dømt for to tilfeller av korrupsjon, både for å ha mottatt TV-en og reisen til Østerrike, mens E ble frifunnet for korrupsjon for reisen til Østerrike, og ble kun dømt for passiv korrupsjon for å ha akseptert og mottatt tilbudet om plasmaskjerm.

- Plasmaskjermene

Tingretten uttalte i forbindelse med om det å motta en plasmaskjerm kunne anses som korrupsjon at D og E ikke hadde fått anledning til å tilegne seg TV-en fra Screen Communications hvis det ikke hadde vært for deres stilling og kontakt med Screen Communications. I vurderingen av om fordelene måtte anses som «utilbørlig» la tingretten særlig vekt på at det ikke var ytt noe vedlag for TV-en som hadde en relativt høy verdi, og at D og E unnlot å betale for TV-ene til tross for at de under kontraktsforhandlingene med Screen Communications hadde oppfattet tilbudet som «smøring».

-Reisene til Østerrike

For Ds del var tingretten «ikke i tvil» om at reisen til Østerrike måtte anses som en utilbørlig fordel i anledning Ds stilling. I vurderingen la tingretten vekt på at D hadde deltatt på reisen og forbeholdt seg retten til å utebli fra de delene av det faglige program som Screen Communications hadde oppsatt og som han ikke ønsket å bli med på - som han selv forklarte det hadde han «mottatt den aktuelle reisen som en ren, personlig fordel». D informerte heller ikke sin arbeidsgiver om turen og han oppfattet selv tilbudet som smøring under kontraktsforhandlingene. Tingretten la i utilbørlighetsvurderingen også vekt på verdien av reisen på 10 000 kroner og hvordan tilbudet ble fremsatt og akseptert og de øvrige omstendighetene rundt turen.

- Reiser med faglig innhold

E hadde derimot blitt forespeilet og hadde som en klar forutsetning for å akseptere tilbudet at det var en forretningsreise med et betydelig faglig innhold med stor grad av relasjonsbygging og erfaringsutveksling og at turen ville bli gjennomført på en forretningsmessig og profesjonell måte. E informerte sin sjef om turen, og når det viste seg at turen ble «helt useriøs med mye fyll», valgte E blant annet selv å betale for leie av ski og heiskort, og han forlot også en middag med de øvrige turdeltakerne.

E ble derfor frifunnet for korrupsjon for reisen. I denne vurderingen la tingretten vekt på at E trodde og hadde til hensikt å delta på en fullt lovlig, profesjonell og seriøs forretningsreise med betydelig faglig innhold. Es forventninger var i tråd med den forhåndsinformasjon han fikk av Screen Communications, og hadde dermed ikke forsett om å motta en utilbørlig fordel til seg da han aksepterte tilbudet om å bli med på turen.

Heller ikke ved sin senere opptreden hadde E overtrådt grensen for korrupsjon. Han hadde ved sin opptreden vist at han ikke aksepterte måten turen ble gjennomført på og tingretten mente at det ikke kunne kreves at E skulle ha avsluttet oppholdet og ordnet eget hotell og egen returreise.

- Straffutmålingen for den passive korrupsjonen

D ble dømt til betinget fengsel i 30 dager samt en bot på 20 000 kroner for to tilfeller av simpel passiv korrupsjon, mens E ble dømt til betinget fengsel i 21 dager og en bot på 15 000 kroner for å ha mottatt plasmaskjermen.

Ref.: LF-2010-14205, TOSLO-2008-32091, TVERD-2007-87965 m.fl. Rettskraftige.

Siemens-saken

- Oslo tingrett juli 2009. Én person vedtok forelegg utstedt av Økokrim i 2010.

På bakgrunn av at Siemens tidligere divisjonsøkonom Per Yngve Mosen varslet om omfattende overfakturering av Forsvaret utferdiget Økokrim i 2008 forelegg mot Siemens for grovt bedrageri. Siemens nektet å vedta forelegget, og ble i Oslo tingrett frifunnet. I kjølvannet av varslingen, kom det også frem at personer i Forsvaret hadde deltatt på reiser betalt av Siemens, og forelegg for korrupsjon ble utferdiget mot Siemens og en rekke personer. Det var kun en av de ansatte (D) i Siemens som vedtok forelegget for korrupsjon, og det ble dermed reist tiltale for de øvrige personene (A, B og C).

- Golftur til Spania

Tre ansatte i Forsvaret deltok i 2004 på en golfreise til Alicante i Spania hvor utgiftene til både golfspill og hotellopphold for til sammen 19 000 kroner, ble dekket av Siemens uten at turen hadde noen faglig forankring. Saken mot de tre forsvarsansatte ble henlagt fordi de ikke kjente til at utgiftene ble betalt av Siemens, men det ble for tidligere divisjonsdirektør (A) og tidligere administrerende direktør (B) i Siemens tatt ut tiltale for korrupsjon. Stortingets ombudsmann for Forsvaret (C), som hadde planlagt turen og som ifølge tiltalen hadde lagt til rette for at A og B skulle dekke utgiftene for turen, ble tiltalt for medvirkning til korrupsjon.

- Frifinnelse i tingretten

I vurderingen av om A og B ved golfturene hadde gitt de ansatte i Forsvaret en «utilbørlig fordel» uttalte tingretten at reisenes verdi isolert sett tilsa at det dreide seg om en utilbørlig fordel. Det ble imidlertid lagt stor vekt på at de ansatte i Forsvaret ikke hadde blitt utsatt for noen direkte eller indirekte påvirkning under turen. De tre visste ikke at Siemens betalte for reisene og at de ved dette mottok en fordel. Påvirkningsmomentet, som ifølge forarbeidene er et sentralt moment i utilbørlighetsvurderingen, var dermed helt fraværende.

Forholdet var heller ikke forsøkt holdt skjult innenfor Siemens. Tingretten kom på bakgrunn av dette til at det «forsiktig sagt var uskjønnsomt å la Siemens betale for reisene», men at utilbørlighetskriteriet ikke var oppfylt. A, B og C ble dermed frifunnet for korrupsjon.

- En Siemensansatt vedtok forelegg for korrupsjon

Også i 2003 hadde en Siemensansatt (D) latt Siemens betale en reise til en ansatt i Forsvaret, denne gangen til Cannes i Frankrike. Ifølge forelegget utstedt av Økokrim ble både reisen, hotellopphold, bevertning, golfspill og transport til en samlet verdi av 42 000 kroner betalt av Siemens, og reisen hadde ingen faglig forankring. D vedtok i 2010 forelegget med en bot på 30 000 kroner fra Økokrim, og forholdet ble dermed rettskraftig avgjort.

Ref.: TOSLO-2008-171401, rettskraftig.

Vannverk-saken

- Eidsivating lagmannsrett mai 2010.

På bakgrunn av avsløringer i Aftenposten ble en av norgeshistoriens største korrupsjonssaker avdekket. Det hadde foregått omfattende økonomiske misligheter i de to interkommunale selskapene Nedre Romerike Vannverk AS og AS Sentralrenseanlegget RA-2. Tidligere administrerende direktør (A) for selskapene hadde sammen med sin sønn (B) og to ledere (C og D) av forretningsforbindelser til selskapene, samt entreprenørfirmaet Peab AS, over en årrekke tappet vannverket og renseanlegget for betydelige verdier. Med utbyttet av de straffbare handlingene bygget A blant annet opp et privat jaktparadis bestående av ni farmer i Sør-Afrika.

As omfattende korrupsjons- og utroskaphandlinger overfor selskapene han ledet beløp seg til verdier på til sammen 70 millioner kroner, og skjedde på en rekke måter og ved en rekke anledninger.

- Overfakturering av vannverket og renseanlegget

Blant annet hadde A sammen med C, daglig leder for en leverandør av tjenester til vannverket og renseanlegget, inngått en avtale om drift av en lagringsplass for slam. Vannverket og renseanlegget ble ved dette betydelig overfakturert og bevisst tappet for til sammen ti millioner kroner fra 1998 til 2005. De overfakturerte beløpene ble så overført videre til et selskap eid av As sønn (B) som ble fordekt som vederlag for maskinleie. For dette ble både A, B og C dømt for grov utroskap og medvirkning til grov utroskap samt aktiv og passiv grov korrupsjon.

- Betaling av As private utgifter

D, daglig leder av et selskap med forretningsforbindelser til vannverket og renseanlegget, ble også domfelt for medvirkning til grov utroskap og grov korrupsjon ved at han gjennom sitt selskap også hadde betalt betydelige verdier til selskapet B var eier av. Lagmannsretten fant at dette utgjorde en utilbørlig fordel for A og B, som også ble fordekt som vederlag for leie av maskiner. D medvirket også til at hans selskap betalte regninger for Bs private utgifter av det beløpet vannverket hadde til gode hos selskapet.

- Betydelige innkjøp på vannverket og renseanleggets regning

A kjøpte også en rekke ting, blant annet båter, traktorer og biler for vannverket og renseanleggets regning uten at disse ble stilt til selskapenes disposisjon. I stedet tilegnet A seg disse tingene til eget, privat bruk. A lot også selskapene

betale for andre kostnader knyttet til A privat, som oppussing av bolig og innkjøp av en knivsamling. Med dette gjorde A, ved en rekke anledninger med medvirkning fra B, C og D, seg skyldig i flere tilfeller av grov utroskap overfor selskapene han ledet.

A gikk også til anskaffelse av en borerigg med diverse utstyr til en verdi av 5,5 millioner kroner for vannverket og renseanleggets regning, hvor hensikten i realiteten var å tilgodese sønnen ved at han skulle kunne utvikle egen kompetanse og næringsvirksomhet for vannverkets regning. Rigger og det tilhørende utstyret ble senere overført til sønnens firma for en million kroner. A lot også selskapene gå til innkjøp av overprisede varer fra et Sør Afrikansk selskap som A var eneste aksjonær i.

- Peab AS

Peab AS, som leverte tjenester til vannverket og renseanlegget, ble i lagmannsretten funnet skyldig i å ha fakturert vannverket for ikke utført arbeid. Betalingene knyttet til de fiktive fakturaene ble så overført til selskapet i Sør-Afrika som A var eneste aksjonær i. Peab AS ble for dette dømt for grov utroskap, og dømt til foretaksstraff med en bot på tre millioner kroner.

- Straffutmålingen

A fikk i lagmannsretten en straff på fengsel i syv år og seks måneder for de omfattende korrupsjons- og utroskaphandlingene, samt ett tilfelle av forsikringsbedrageri. Han ble også dømt til å tåle inndragning av de faste eiendommene i Sør-Afrika som han hadde ervervet med utbyttet av de straffbare handlingene.

B ble domfelt for grov korrupsjon og medvirkning til en rekke av farens grove utroskapshandlinger og ble idømt fengsel i fire år. I denne sammenheng uttaler lagmannsretten at B «har spilt en viktig rolle både ved gjennomføringene av farens utroskapshandlinger og som medvirker i forbindelse med de korruperte ytelsene».

C og D ble domfelt for grov korrupsjon og medvirkning til As utroskapshandlinger og dømt til henholdsvis to år og ti måneder, og ti måneders fengsel.

I forbindelse med utmålingen av foretaksstraffen til Peab AS med en bot på tre millioner kroner viste lagmannsretten til Ullevål-saken. Peab vedtok der et forelegg utstedt av Økokrim på fem millioner kroner. At Peab også tidligere hadde blitt domfelt for korrupsjon, viste at «man hadde med en usunn bedriftskultur å gjøre», og dette ble ansett som straffskjerpene.

Ref.: TNERO-2007-32162, LE-2008-46619, rettskraftig.

Byggeprosjekt i Kongsberg-saken

- Kongsberg tingrett juni 2010.

Anleggslederen (A) for et større byggeprosjekt i Kongsberg sentrum nøt vide fullmakter i byggfirmaet han jobbet i. A hadde blant annet ansvar for å inngå kontrakter med underleverandører, og i forbindelse med byggeprosjektet inngikk A kontrakt med innehaveren (B) av et firma som sto for utleie av arbeidskraft. Ved forlengelsen av denne kontrakten krevde og mottok A fra B minst 160 000 kroner.

- Betydelig overfakturering og korrupsjon

Etter at det flere ganger ble observert at B overrakte konvolutter til A på As kontor, og prosjektansvarlig for byggeprosjektet fikk tips om at ikke alt var som det skulle på byggeplassen, ble intern granskning startet. Det ble avdekket at utleiefirmaet hadde overfakturert byggfirmaet betydelig, og at A hadde mottatt penger fra B.

- Alvorlige trusler

I sivil tvist aksepterte utleiefirmaet å tilbakebetale entreprenørselskapet 4 millioner kroner for overfaktureringen. Men mistanken om at A mottok betaling fra B ble anmeldt. Under etterforskningen ringte A til personalsjefen i entreprenørselskapet og fremsatte alvorlige trusler mot personalsjefen og prosjektansvarlig for at disse skulle trekke tilbake sine forklaringer om As handlinger.

- Straffutmålingen

Både A og B ble domfelt for henholdsvis passiv og aktiv grov korrupsjon for betalingen av de 160 000 kronene. Tingretten uttalte at «saken mot A er langt grovere enn saken mot B, da det var A som var den aktive i forbindelse med avtalen om godtgjørelse» og på grunn av de «meget alvorlige og ondartede» truslene. A ble dømt til syv måneders fengsel, hvor 60 dager ble gjort betinget, og denne straffen ble opprettholdt ved anke over straffutmålingen til lagmannsretten. B ble idømt betinget fengsel i 120 dager.

Ref.: TKONG-2010-75913, LB-2010-123548. Anke til Høyesterett over straffutmålingen ikke tillatt fremmet, se HR-2011-1502-U. Lagmannsrettens dom er dermed rettskraftig.

Polititjenestemann-saken

- Borgarting lagmannsrett juni 2010.

Spesialenheten for politisaker avdekket at to politiførstebetjenter (A og C) hadde mottatt henholdsvis 25 000 og 50 000 kroner fra en forretningsmann (B) som motytelse for urettmessig å ha hentet B ut fra fengsel elleve ganger i løpet av soning av en dom for legemsfornærmelse. Politiførstebetjentene hadde gitt uttrykk for at B satt inne med viktige opplysninger i en sak under etterforskning, og at det derfor var av stor betydning for politiet å få fremstilt B til avhør. B brukte imidlertid tiden utenfor fengselet til private gjøremål.

- Tilliten til politiet brutt

Lagmannsretten fant at alle tre ved dette hadde mottatt og gitt et tilbud om en utilbørlig fordel i anledning A og Cs stillinger som politiførstebetjenter, og at de derfor var skyldige i grov korrupsjon. I vurderingen av om korrupsjonen var grov ble det fremholdt at handlingene var begått av og overfor en offentlig tjenestemann og at C og A hadde opptrådt på en måte som «rokker ved publikums og fengselsvesenets tillit til politiet».

Ved straffutmålingen fremhevet lagmannsretten at korrupsjon er en forbrytelse av sterk samfunnsskadelig karakter. Saken gjaldt grov korrupsjon begått av og overfor to polititjenestemenn, en del av samfunnets ordensmakt, og det gjelder «generelt en strengere norm for offentlige tjenestemenn enn for private». Lagmannsretten la vekt på at det å ta imot bestikkelser og misbruk av stilling som polititjenestemenn ikke bare undergraver publikums tillit til politiet, men også tilliten til fengselsvesenet og rettsvesenet generelt.

- Vanskelig å avdekke korrupsjonshandlinger

Lagmannsretten viste videre til en tidligere uttalelse av Høyesterett hvor det ble fremholdt at «det karakteristiske for korrupsjon er at den foregår svært fordekt, med utvisning av stor fantasi når det gjelder å skjule hva som foregår. Oppdagelsesrisikoen er generelt sett liten og allmennpreventive hensyn tilsier derfor at de tilfellene som avdekkes, straffes strengt». B utbetalte pengene til A og C med sjekker, og det ble hevdet at betalingen på 25 000 kroner var oppgjør for en bil som A hadde solgt, mens de 50 000 kronene var del av en sponsoravtale mellom B og C hvor sjekken var påført «sponsing» når betalingene i realiteten var gjenytelse fra B for de urettmessige permisjonene.

Når det gjaldt B, uttalte lagmannsretten at de var enig med aktor i at det bør statueres et strengt ansvar for en person som bestikker to polititjenestemenn og skaffer seg lettelser

under soning av en straffedom. Straffen for B ble satt til fengsel i ett år og tre måneder.

Det ble videre vektlagt at A og C hadde forbrutt seg i sine stillinger som betrodde polititjenestemenn, og de ble for grov korrupsjon og diverse andre forhold dømt til henholdsvis to år og ett år og seks måneders fengsel. Både A og C ble idømt tap av sin stilling i politiet og for alltid retten til å ha slik stilling.

- Høyesterett: den strenge straffen «passende»

C anket lagmannsrettens straffutmåling til Høyesterett, som forkastet anken fordi de fant lagmannsrettens utmåling av straff «passende». I denne sammenheng la Høyesterett vekt på at polititjenestemenn utøver inngripende myndighet på vegne av det offentlige, og at det derfor er nødvendig at de nyter alminnelig tillit i samfunnet. Høyesterett uttalte at korrupsjon i politiet «undergraver tilliten til rettsapparatet, og at slike forbrytelser representerer en trussel mot viktige prinsipper som vårt samfunn bygger på, ikke minst prinsippet om likhet for loven».

Høyesterett fremholdt videre at dersom det fester seg et inntrykk av at man med tilstrekkelig ressurser eller kontakter kan kjøpe seg fri fra plikter som er pålagt i lov eller avgjørelser av offentlige myndigheter, vil det ramme tilliten til rettsstaten. Saker om korrupsjon i næringsforhold kan involvere store pengebeløp, og det kan ofte påvises økonomiske skadevirkninger. Saken hadde ikke slike økonomiske skadevirkninger, men når det som i denne saken var tale om alvorlige tillitsbrudd overfor offentlige myndigheter og motarbeidelse av rettsvesenet, fant Høyesterett at dette ikke kunne anses som noen formildende omstendighet.

Ref.: TOSLO-2008-161011, LB-2009-149816. Anken til Høyesterett forkastet, se HR-2011-685. Lagmannsrettens dom er dermed rettskraftig.

Plan og bygningsetat-saken

- Borgarting lagmannsrett juni 2010.

På bakgrunn av PricewaterhouseCoopers gransking av mulig korrupsjon i plan- og bygningsetaten i Oslo kommune, ble det avdekket at en tidligere saksbehandler i etaten (A) som behandlet en rekke saker for foretakene til de øvrige tiltalte i saken, en arkitekt (D) og to brødre (B og C), hadde mottatt vederlag på 12 000 kroner av D og fått ettergitt gjeld ved kjøp av en bil for 150 000 kroner fra B og C. For dette ble alle de tiltalte i saken dømt for korrupsjon.

- Utilbørlige fordeler?

I vurderingen av om det å motta og ettergi gjelden på 150 000 kroner ved kjøpet av bilen kunne anses som en «utilbørlig fordel» la lagmannsretten vekt på den store økonomiske verdien og det at fordelene ble krevd av og ytt til offentlig tjenestemann. At ettergivelsen av gjelden ble gitt av B og C som vederlag for As tjenester, at dette ble holdt skjult for As arbeidsgiver og fordi A ved å motta vederlag for sin hjelp overtrådte regler i Personalreglementet for Oslo kommune og kommunens etiske normer var også sentralt. Det ble videre vektlagt at A hadde utarbeidet en liste med oversikt over det saksbehandlingsarbeidet han hadde utført for B og C og prisen for dette. Overtredelsene var grove fordi fordelene ble krevd av og ytt overfor offentlig tjenestemann og fordi det dreide seg om «en betydelig økonomisk fordel».

Det ble hevdet at de 12 000 kronene som D betalte A for den hjelp A hadde gitt D i forbindelse med byggesaker var tilbakebetaling av et lån A tidligere hadde ytt D. D hadde imidlertid ved hver betaling gjorde det klart at pengene var vederlag for den hjelp han hadde fått av A som saksbehandler og lagmannsretten var «overbevist» om at betalingen var vederlag for den hjelp D hadde fått av A i forbindelse med byggesaker. Ettersom det ikke dreide seg om et «ubetydelig beløp», og de samme momentene som for ettergivelsen av gjelden fra B og C her gjorde seg gjeldende, måtte betalingen av de 12 000 kronene også anses som en «utilbørlig fordel» og dermed simpel korrupsjon.

- Straffutmålingen

For å ha fått ettergitt gjeld fra B og C og mottatt pengene fra D ble A dømt til fengsel i ett år. B og C ble begge dømt til fengsel i syv måneder, og D ble dømt til fengsel i 90 dager.

Ved straffutmålingen uttalte lagmannsretten at A ved å misbruke sin stilling i offentlig forvaltning til å skaffe seg personlige økonomiske fordeler gjorde seg skyldig i «alvorlig tillitsbrudd overfor sin arbeidsgiver». Lagmannsretten påpekte at bestikkelse av offentlige tjenestemenn med avgjørelsesmyndighet er særlig alvorlig og at dette «utgjør en trussel mot habilitet, saklighet, likebehandling og upartiskhet i offentlig forvaltning, og utsetter forvaltningen generelt og vedkommende forvaltningsorgan spesielt for omdømmetap og redusert tillit».

- Korrupsjon en alvorlig straffbar handling

Anken til Høyesterett over straffutmålingen ble forkastet, men Høyesterett fremhevet med henvisning til korrupsjonsbestemmelsenes forarbeider at «grove korrupsjonshandlinger kan fremstå som mer straffverdige enn de fleste andre grove formuesforbrytelser». Det ble fremhevet at allmennpreventive hensyn gjør seg ualminnelig sterkt gjeldende ved korrupsjon i det offentlige, og at det treffes uriktige offentlige vedtak som følge av korrupsjon i seg selv er «meget uheldig». Men også for det tilfellet at tjenestemannen ikke yter gjengjeld i form av en uriktig tjenestehandling, gjør han seg sårbar for press ved å motta en bestikkelse. Det å motta bestikklser vil bli oppfattet av allmennheten dit hen at uriktige tjenestehandlinger finner sted, og dette er i seg selv «ødeleggende for folks tillit til forvaltningens upartiskhet og integritet som er en forutsetning for et stabilt demokrati».

Ref.: TOSLO-2009-90095, LB-2009-164828. Anken til Høyesterett forkastet, se HR-2010-2204-A. Lagmannsrettens dom er dermed rettskraftig.

DnB NOR-saken

- Nedre Romerike tingrett september 2010.

En mann (A) betalte en saksbehandler i DnB NOR 50 000 kroner for å få innvilget en søknad på et lån på en million kroner som tidligere hadde blitt avslått av banken fordi A ikke hadde tilstrekkelig sikkerhet. A fikk deretter innvilget et lån på en million kroner som han betalte ned. Ved tilståelsesdom ble A dømt for aktiv korrupsjon.

- Korrupsjon «meget samfunnsskadelig også for det private forretningsliv»

Tingretten uttalte ved straffutmålingen at det ikke dreide seg om «bestiktelser overfor offentlig myndighet» som er særlig alvorlig. Likevel måtte bestiktelser på 50 000 kroner i utgangspunktet medføre en ubetinget fengselsstraff av en viss varighet også når fornærmede er en privat bedrift, som i dette tilfellet. Tingretten uttalte at korrupsjon potensielt er «meget samfunnsskadelig også for det private forretningsliv», og banken i verste fall risikerte et tap på en million kroner på grunn av manglende sikkerhet for lånet.

- Formildende omstendigheter

På grunn av formildende omstendigheter, blant annet tilståelse og ved at A bidro til at saken ble oppklart, ble imidlertid A ikke dømt til ubetinget fengsel, men betinget fengsel i seks måneder, samt en bot på 30 000 kroner.

Ref.: TNERO-2010-118350, rettskraftig.

Bærum kommune-saken

- Borgarting lagmannsrett februar 2011.

Tidligere fagansvarlig (E) for overflatebehandling av Bærum kommunes bygningsmasse, ga familie-medlemmer og andre håndverkere oppdrag for kommunen. Oppdragene ble overfakturert eller fakturert uten at de var utført. Bærum kommune ble ved dette tappet for over 21 millioner kroner, og av dette mottok E selv betydelige verdier.

- Organisert korrupsjon

For dette ble E og en rekke involverte håndverkere dømt for grov korrupsjon, og for de handlingene som ble begått før bestemmelsene om korrupsjon ble inntatt i straffeloven i 2003, for grov utroskap. En rekke av håndverkerne var familiemedlemmer av E. E og to av hans brødre (B og F) som samarbeidet om tappingen av kommunens midler, ble domfelt for grov korrupsjon foretatt som ledd i virksomheten til en organisert kriminell gruppe. Dette er det første tilfellet av domfellelse for korrupsjon i kombinasjon med domfellelse for organisert kriminalitet etter straffeloven § 60 a, den såkalte «mafiaparagrafen».

- Både manglende anbudsrunder, kompetanse og behov

Etter kommunens retningslinjer skulle planlagt vedlikehold av bygningsmassen settes ut på anbud, og oppdrag kun tildeles håndverkere med mesterbrev. I flere tilfeller tildelte E oppdrag til de domfelte håndverkerne uten slike anbudsrunder, og det ble utarbeidet fiktive tilbud for å gi inntrykk av at det hadde vært reell priskonkurranse. Tre av håndverkerne hadde ikke mesterbrev «og var dermed ikke kvalifisert til å delta i kommunenes anbudskonkurranser». E ga også maleroppgaver uten at det var registrert noe behov for maling av de aktuelle bygningene. For å dekke over at det var medlemmer i Es familie som ble tildelt oppdrag, ble pristilbudene ikke undertegnet eller undertegnet med falsk signatur.

- Overfakturering

Pristilbudene ble fastslått i samråd med E og lagmannsretten fant det «bevist utover enhver rimelig tvil» at de oppdragene de ulike håndverkerfirmaene utførte lå langt over markedsverdi og langt over hva det utførte arbeidet i realiteten var verdt. E sørget for å få anvist fakturaene, og firmaene oppnådde med dette en betydelig fortjeneste som E i form av blant annet kontanter, en motorsykkel og håndverker-tjenester for seg selv og andre mottok en betydelig del av. De utilbørlige fordelene E ved dette mottok verdier for til sammen rundt 2,5 millioner kroner.

- Skjerping av straffen

Ved straffutmålingen la lagmannsretten vekt på at saken gjaldt en systematisk og vel organisert tapping av Bærum kommunes midler for over 21 millioner kroner over mange år. At bestemmelsen om organisert kriminalitet ble funnet anvendelig åpnet adgang til å skjerpe straffen. Et hovedformål bak bestemmelsen er å straffe bakmennene i organisert kriminalitet og andre sentrale aktører strengt.

E hadde misbrukt arbeidsgiverens tillit på en grov måte og sammen med sine to brødre F og B hadde de utgjort en gruppe hvis hovedbeskjeftigelse var å tilegne seg mest mulig av kommunens, og dermed samfunnets, midler. Meget betydelige beløp hadde på denne måten tilfalt de tiltalte i stedet for kommunens innbyggere.

- Straffutmålingen

Lagmannsretten uttalte videre at E hadde vært en meget betrodd medarbeider som ikke bare hadde fullmakt til å beslutte vedlikehold, innhente tilbud og tildele oppdrag, men også å kontrollere at det fakturerte arbeidet var utført og attestert fakturaene for anvisning. De øvrige tiltalte hadde også benyttet regnskapsjuks for å skjule at de ble gitt oppdrag som ble fakturert med nærmere ti ganger reell verdi.

For passiv grov korrupsjon, som delvis hadde skjedd som ledd i virksomheten til en organisert kriminell gruppe, grov utroskap og for medvirkning til dokumentfalsk ble E idømt fengsel i fem år og seks måneder. E ble solidarisk ansvarlig med fire av håndverkerne til å erstatte Bærum kommune med rundt 16 millioner kroner. De øvrige domfelte i saken fikk mellom ett og tre års fengsel.

Ref.: TAHER-2008-15032, LB-2009-48300-2. Anke til Høyesterett nektet fremmet og lagmannsrettens dom er dermed rettskraftig.

Veiprosjekt i Lister-saken

- Agder lagmannsrett mai 2011.

I forbindelse med byggingen av en ny E39-trasé mellom Lyngdal og Flekkefjord fikk anleggslederen (A) som jobbet i Veidekke, hovedentreprenøren for veiprosjektet, overført penger fra en underentreprenør til sin private høyrentekonto og betalt en privat garasje til en samlet verdi av 298 100 kroner. Overføringene og betalingen ble utført av daglig leder (B) og regnskapsfører (C) for underentreprenøren, og verdiene ble hovedsakelig dekket inn ved at Veidekke ble fakturert for allerede betalt arbeid og for arbeid som ikke var utført.

- Grov korrupsjon

De personlige fordelene A ved dette oppnådde, ble av tingretten ansett som «åpenbart utilbørlig», og det var klart at A mottok denne fordelene utelukkende i kraft av sin stilling som anleggsleder. Tingretten fant det derfor bevist ut over enhver rimelig tvil at A var skyldig i grov korrupsjon. Ved vurderingen av om korrupsjonen var grov, la tingretten vekt på at handlingen representerte klare brudd på den særlige tillit som fulgte av As stilling som anleggsleder med vide fullmakter, at oppnådd økonomisk fordel var betydelig, og at forholdet var utført ved bruk av uriktige regnskapsoppløsninger og dokumentasjon.

- Straffen

Ved anke til lagmannsretten over straffutmålingen ble A for den grove korrupsjonen samt ett tilfelle av underslag dømt til fengsel i åtte måneder. A ble også for fem år fradømt retten til å utøve yrke innen bygg- og anleggsbransjen, retten til å drive selvstendig næringsvirksomhet og være daglig leder eller å inneha ledende stilling eller styreverv i noe selskap eller foretak innen samme bransje.

For overføringene og betalingen til A, ble B dømt for grov korrupsjon i tingretten, men frifunnet av juryen i lagmannsretten. For Cs del fant tingretten det «ikke ut over rimelig tvil bevist at C visste» at de oppgaver han gjorde inngikk i et korrupsjonsopplegg, og C ble derfor frifunnet for medvirkning til grov korrupsjon av både tingretten og juryen i lagmannsretten, men domfelt for overtredelse av regnskapsførerloven og ilagt en bot på 6 000 kroner.

Ref.: TLIST-2010-65724, LA-2010-171752. Anke til Høyesterett ikke tillatt fremmet, se HR-2011-1465-U. Lagmannsrettens dom er dermed rettskraftig.

Arbeidsklær fra Kina-saken

- Romsdal tingrett mai 2011.

Tidligere produksjef (A) i Univern AS, et firma som drev import av arbeidsklær fra Kina, mottok til sammen 2,7 millioner kroner over en årrekke i bestiktelser fra representanter for leverandører i Kina. A ble ved tilståelsesdom dømt for grov korrupsjon i Romsdal tingrett.

- Tilbud om provisjoner

A hadde sin første tur til Kina i 1999, og det dukket raskt opp tilbud fra kinesiske produsenter av arbeidsklær om provisjoner på 3 % i tilknytning til ordre. A takket i begynnelsen nei, men etter en tid sa han ja til å ta imot slike provisjoner. I årene som fulgte mottok A flere ganger betydelige verdier fra representanter for to av leverandørene.

Fordi A følte at det ikke var riktig å motta slike provisjoner, og fordi det etter hvert ble så mye penger at han ikke klarte å håndtere det, ba han etter hvert leverandørene om at provisjonsutbetalingene skulle opphøre. A hadde da mottatt til sammen 2,7 millioner norske kroner over en årrekke fra leverandørene i Kina.

- Ikke uvanlig i Kina

Det ble aldri kvittert for disse utbetalingene, og ingen i firmaet A jobbet for ble informert om utbetalingene. Utbetalingene ble gjennomført ved at A fikk levert en konvolutt med kontante penger og disse satte A inn på en konto i en bank i Hong Kong. A forklarte i tingretten at han hadde «en følelse av at dette med provisjoner på denne måten ikke er helt uvanlig i det her aktuelle miljøet i Kina».

- Utilbørlig?

Skattemyndighetene kom på sporet av de mottatte beløpene, og A ble siktet for grov passiv korrupsjon for urettmessig å ha mottatt de 2,7 millioner kronene. Ifølge tiltalen var betalingene utilbørlige fordi ytelsene ble holdt skjult for As arbeidsgiver og på grunn av As stilling. Korrupsjonen måtte anses som grov fordi den var forøvd ved brudd på den særlige tillit som følger As stilling og fordi den hadde gitt betydelig økonomisk fordel.

A erklærte seg skyldig i henhold til siktelsen, og ble dømt for grov korrupsjon og fengsel i ett år og fem måneder. A måtte også tåle inndragning av det samlede mottatte beløp på 2,7 millioner kroner samt betale straffeskatt av pengene han unndro til beskatning.

- Straffskjerpene momenter

Ved straffutmålingen la retten i straffskjerpene retning vekt på at korrupsjonshandlinger generelt har store og alvorlige samfunnsskadelige virkninger, ikke minst i internasjonal handel og i det internasjonale samkvem ellers.

Retten fremholdt at oppdagelsesrisikoen ofte er «svært liten» og korrupsjonshandlingene dreide seg i dette tilfelle om «relativt store beløp». Handlingene «representerte alvorlige tillitsbrudd overfor siktedes arbeidsgiver som hadde gitt ham en svært sentral og selvstendig stilling i firmaet».

Ref.: TROMS-2011-51247, rettskraftig.

Store Norske-saken

- Forelegg utstedt av Økokrim vedtatt juli 2011 og tilståelsesdom i Nord-Troms tingrett oktober 2011.

Ved fire anledninger mellom 2006 til 2008 overførte tidligere styreleder (A) i Kristian Jebsen Rederi AS til sammen nesten fire millioner kroner til tidligere administrerende direktør (B) i Store Norske Spitsbergen Grubekompani AS, et selskap som Jebsen-konsernet hadde løpende avtale om frakt av kull med.

- Tilståelse fra B i tingretten

B avsa en uforbeholden tilståelse om at han hadde mottatt penger fra A i anledning sin stilling som administrerende direktør i Store Norske, og B ble ved tilståelsesdom dømt for grov korrupsjon i samsvar med siktelsen fra Økokrim.

Samtlige av overføringene hadde kommet i stand etter forutgående avtaler med A. Overføringene var kun ment som et lån til B, men ytelsen var, selv om de ble oppfattet som lån, av stor økonomisk verdi. B erkjente at han forsto at utbetalingene kom fra selskaper kontrollert av A, og ingen utover A og B var kjent med lånene. Ytelsene innebar etter rettens mening med dette «utvilsomt en utilbørlig fordel» som B mottok i anledning sin stilling. I sin forklaring uttalte B at han nå også selv så at låneforholdet var utilbørlig.

- Låneforholdet innebar et stort skadepotensial

Det er ikke noe vilkår om at den som gir noen en utilbørlig fordel forventer eller oppnår en motytelse. Siktelsen anga ikke at B skulle ha gitt selskaper i Jebsen-konsernet noen fordel, og B hadde heller ikke gitt A noen signaler eller forventninger om noen form for motytelse.

Retten fremhevet likevel i hvilken sammenheng lånene ble gitt. Store Norske hadde i tidsrommet lånet ble avtalt og utbetalt et omfattende løpende avtaleforhold med selskaper innenfor Jebsen-konsernet. Avtalen ble inngått i 2000 og var langsiktig, men gjenstand for årlig revisjon av fraktrater, og avtalen ble i 2007 forlenget til 2022. Jebsen-konsernets årlige inntekter av fraktavtalen mellom 2006-2009 var på 38-75 millioner dollar. Jebsen-konsernet hadde dermed betydelige økonomiske interesser i avtaleforholdet med Store Norske, som i perioden også innvilget betydelige forskudd til Jebsen-selskapene. Som øverste administrerende leder hadde B en svært sentral rolle i forhandlingene med Jebsen-selskapene og stor innflytelse på avtaleforholdet. Den tilknytningen låneforholdet medførte mellom B personlig og Jebsen-konsernet, innebar etter rettens mening et stort skadepotensial.

- Straffutmålingen

I skjerpende retning la retten i straffutmålingen vekt på at B var øverste administrative leder i et stort statlig eid selskap. Selv om B ikke var offentlig tjenestemann, uttalte retten at noen av de hensyn som ligger bak en særlig streng reaksjon for offentlige tjenestemenn gjorde seg gjeldende også for B.

Videre la retten vekt på beløpets størrelse på rundt fire millioner kroner. At det dreide seg om et lån gjorde at det måtte vurderes noe mildere enn en ytelse som ikke skal tilbakebetales. Men dette utgjorde etter rettens mening ikke en stor realitetsforskjell i det konkrete tilfellet – tilbakebetalingstidspunktet var uklart og knyttet til forhold som verken var sikre eller nært forestående da låneavtalen ble inngått og beløpene utbetalt. Det dreide seg om et usikret lån med høy risiko og en uklar avtale om tilbakebetalings-tidspunkt, samtidig som tilbakebetalingskravet ikke på noen måte kunne tvangsfullbyrdes.

Etter rettens mening tilsa Bs handling i seg selv fengsel i tre år, men retten la i formildende retning vekt på Bs tilståelse som tilsa at straffen skulle reduseres med en tredjedel. Straffen ble dermed satt til fengsel i to år, og beløpet på i underkant av fire millioner kroner som B hadde mottatt ble inndratt.

- Kristian Jebsen Rederi vedtok forelegg utstedt av Økokrim

Rederiet vedtok et forelegg for foretaksstraff for grov korrupsjon. Forholdet ble ansett som grovt blant annet fordi handlingene gav betydelig økonomisk fordel samt at handlingene var begått ved brudd på den særlige tillitt som fulgte med As stilling. Ved forelegget ble selskapet ilagt en bot på 4 millioner kroner, men 3,6 millioner kroner av dette ble gjort betinget med en prøvetid på to år på grunn av selskapets økonomiske stilling.

Ref.: TNHER-2011-148107, rettskraftig.

Nor Lines-saken

- Gulating lagmannsrett oktober 2011.

Ledelsen i Nor Lines AS fikk i 2008 mistanke om feil i månedsrapporteringen fra avdelingen i Bergen, og det ble ved nærmere undersøkelser avdekket økonomisk mislighold i form av overfakturering, og en av de største korrupsjonssakene i Bergen ble avdekket. Tidligere distriktssjef for transportselskapets avdeling i Bergen (A) hadde inngått en avtale med eieren av et renholdsfirma (B) i tilknytning til Nor Lines lokaler og virksomhet i Bergen. Ved dette ble Nor Lines overfakturert for minst 2,4 millioner kroner, og A mottok til sammen 325 000 kroner fra B for å anwise, attestere og sørge for at fakturaene ble betalt til B.

- Betydelig overfakturering av Nor Lines

Som distriktssjef inngikk A to avtaler om blant annet renhold, vakthold og bagasjehåndtering med B og renholdsfirmaet. Retten uttalte i denne sammenheng at det overhodet ikke var samsvar mellom det som ble avtalt og Nor Lines sitt behov, og at avtalene samlet sett utvilsomt gikk mye lengre enn hva behovet tilsa. Tjenestene i seg selv var for høyt priset og de inneholdt feil beregning av tidsbruk. For eksempel innebar portvaktoppdraget etter avtalen en femtilseksdobling av prisen i forhold til hva arbeidet reelt sett var verdt. Avtalene samsvarte heller ikke med den faktiske utførelsen av arbeidet renholdsfirmaet utførte.

- Grov utroskap og grovt bedrageri

Med grunnlag i avtalen utstedte B i 2008 en rekke fakturaer til Nor Lines for arbeid som helt eller delvis ikke var utført. A, som var ansvarlig for avtaler med leverandører, herunder attestering og anvisning av faktura og postering av inntekter og utgifter i bergensavdelingens regnskap, mottok, anviste og attesterte fakturaene fra B. Regnskapsavdelingen i Nor Lines i Stavanger utbetalte med dette urettmessig minst 2,4 millioner kroner til renholdsfirmaet for arbeid som ikke var utført.

Både A og B forsøkte å skjule overfaktureringen. A skjulte overfaktureringen ved å manipulere regnskapene og derved den løpende resultatrapporteringen fra Nor Lines' bergensavdeling til hovedkontoret i Stavanger. B skjulte overfaktureringen i renholdsfirmaets regnskap blant annet ved å bokføre falske fakturaer til Nor Lines pålydende et lavere beløp.

Ved dette ble både A og B dømt for grov utroskap. For å ha forledet ansatte i Nor Lines regnskapsavdeling til å utbetale renholdsfirmaet minst 2,4 millioner kroner for arbeid som ikke var utført ble både A og B også dømt for grovt bedrageri.

- Grov korrupsjon

Ved 29 anledninger i 2008 mottok A fra renholdsfirmaet ved B til sammen 325 000 kroner. Pengene ble overført fra renholdsfirmaets driftskonto til As private lønnskonto.

A forklarte at overføringene i begynnelsen var å anse som lån fra B som A hadde lånt på grunn av sin svake økonomiske stilling. Retten la derimot til grunn at utbetalingene av til sammen 325 000 kroner fra renholdsfirmaet ved B til A ble foretatt uten tanke om at pengene skulle betales tilbake, og at det ikke var holdepunkter for at utbetalingene i realiteten var ledd i et ordinært låneforhold.

Hensett til at det har gitt betydelig økonomisk fordel og medført risiko for betydelig skade av økonomisk art ble korrupsjonen ansett som grov. A ble dømt for grov passiv korrupsjon, mens B ble dømt for grov aktiv korrupsjon.

- Straffutmålingen

Retten la ved straffutmålingen vekt på at den verdien utroskapet, bedrageriet og korrupsjonen relaterte seg til var høy, og at både A og B oppnådde betydelige økonomiske fordeler ved handlingene, med et tilsvarende betydelig tap for Nor Lines. Retten uttalte videre at de tiltaltes felles virksomhet etter hvert fikk et planmessig preg, og at de

tiltalte hadde utvist kvalifisert utilbørlig opptreden. Det ble videre vektlagt at de to i forhold til sine respektive selskaper hadde benyttet sine posisjoner og kunnskaper til å skjule disposisjoner i regnskapene.

Retten la videre vekt på As svikaktige og illojale opptreden og at foretakets omdømme og tillitt ble utsatt for skade. Det ble også her fremholdt at «frykten for omdømmetap er årsaken til at mange foretak velger å unnlate å anmelde slike handlinger fra ansatte».

A ble dømt for både grov utroskap, grovt bedrageri og grov korrupsjon, samt to tilfeller av utroskap knyttet til en leiebil. For dette ble A i lagmannsretten idømt fengsel i to år, og mistet også retten til for fem år å inneha ledende stilling og styreverv, opprette selskap og/eller utøve selvstendig næringsvirksomhet og eierskap i noen form for foretak.

B ble også dømt for grov utroskap, grovt bedrageri og grov korrupsjon, samt en rekke andre overtredelser av blant annet merverdiavgiftsloven, bokføringsloven og skattebetalingsloven og ble i lagmannsretten idømt fengsel i tre år. Også B ble idømt rettighetstap. A og B ble også solidarisk ansvarlige til å betale erstatning til Nor Lines med 303 000 kroner.

Ref.: TBERG-2010-134268, LG-2011-40898. Anke til Høyesterett fra B nektet fremmet, se HR-2012-52-U. Lagmannsrettens dom er dermed rettskraftig for både A og Bs vedkommende.

Namsmann-saken

- Norges Høyesterett november 2011.

En politibetjent (A) som behandlet namssaker utførte omfattende arbeid og engasjerte seg sterkt i en namssak for en bekjent (B) hvor A anså at det hadde skjedd urett. A mottok for dette til sammen 55 000 kroner fra B, og ble domfelt for grov korrupsjon.

- Forholdet holdt skjult for overordnet

A hadde privat brukt mye tid og arbeid på Bs namssak. På tross av at saken ble henlagt, i siste hånd hos Riksadvokaten blant annet med den begrunnelse at tvisten var av sivilrettslig karakter, fortsatte A å engasjere seg sterkt i Bs sak. A gjorde ikke betalingene fra B kjent for sin overordnede. A forklarte dette med at det var noe han gjorde på fritiden, atskilt fra jobben som namsmann på lensmannskontoret og at det var en småjobb som han ikke behøvde å orientere arbeidsgiver om.

- Utilbørlig fordel

Lagmannsretten fant det imidlertid bevist utover enhver rimelig tvil at A gjennom sin posisjon som polititjenestemann forsettelig hadde skaffet seg en utilbørlig fordel ved å motta godtgjørelse fra B for sitt arbeid med namssaken. A fremsto som nøytral saksbehandler på lensmannskontoret, brukte sin posisjon som tjenestemann overfor offentlige myndigheter, Stortinget og pressen for å forsøke å påvirke utfallet i Bs sak, samtidig som han på fritiden gikk inn i en partsrolle og arbeidet mot betaling i det skjulte.

- Høyesterett opprettholdt domfellelsen

I As anke fant Høyesterett i likhet med lagmannsretten at A hadde mottatt en utilbørlig fordel i anledning sin stilling som politibetjent og namsmannsfullmektig. Under spørsmålet om korrupsjonen måtte anses som grov, uttalte Høyesterett at beløpets størrelse, 55 000 kroner, ikke var så høyt at det alene kunne medføre domfellelse for grov korrupsjon. Høyesterett la imidlertid avgjørende vekt på at As handlinger og opptreden hadde direkte tilknytning til As arbeid med namssaker, og at han i denne funksjonen er en del av rettsapparatet der det stilles særlige krav til nøytralitet, noe som er avgjørende for at befolkningen skal kunne ha tillit til rettssystemet. På denne bakgrunn uttalte Høyesterett at det ikke var tvil om at det her dreide seg om grov korrupsjon i lovens forstand.

- Straffutmålingen

Høyesterett la i straffutmålingen stor vekt på at A ved sine handlinger hadde vist at han ikke var egnet til å inneha stillingen ved lensmannskontoret. Høyesterett opprettholdt derfor lagmannsrettens avgjørelse om å frata A hans stilling som polititjenestemann og retten til for fremtiden å ha en slik stilling. Fordelen på 55 000 kroner ble også inndratt. I lagmannsretten ble A dømt til fengsel i 10 måneder. Høyesterett kom imidlertid til at fengselsstraffen burde settes noe lavere, og reduserte straffen til 8 måneder.

Ref.: TBRON-2010-22242, LH-2010-101520, HR-2011-2143-A.

Prosjektleder i Undervisningsbygg-saken

- Borgarting lagmannsrett september 2011/Norges Høyesterett februar 2012.

Gjennom avsløringer i Aftenposten i 2006 ble det avdekket at tidligere prosjektleder (A) i Undervisningsbygg hadde begått omfattende økonomisk kriminalitet. A var sentral premissgiver og beslutningstaker for tildeling av oppdrag for Undervisningsbygg. Gjennom fiktiv fakturering fra tilbydere (B, C, D og E) av tjenester til Undervisningsbygg, tappet de domfelte systematisk Oslo kommune for over 8 millioner kroner over en årrekke. Av dette mottok A nesten 1,5 millioner kroner fra B, C, D og E, som for sine firmaer hadde som formål å sikre fremtidige byggeoppdrag fra A og Undervisningsbygg.

- Gjennomføring av korrupsjonen

Det ene tilfellet ble gjennomført ved at E, en gammel bekjent og nær venn av A, etter forespørsel fra A sendte omfattende fiktive fakturaer på til sammen omkring tre millioner kroner til Undervisningsbygg. Betalingene ble godkjent av A og utbetalt fra Undervisningsbygg til Es sønns bankkonto. E tok deretter ut pengene og fordelte disse slik at A mottok til sammen minst 950 558 kroner fra E.

I de øvrige tilfellene ble Undervisningsbygg tappet for midler delvis ved dobbeltfakturering og delvis ved fiktive fakturaer fra selskaper som B, C og D var representanter for. A mottok så deler av de utbetalte pengene fra B, C og D.

I tingretten ble de tiltalte domfelt for grov korrupsjon. Ved anken til lagmannsretten ble A, B og C på nytt funnet skyldige i grov korrupsjon. D trakk anken, og tingrettens dom er dermed rettskraftig for hans vedkommende. E ble dømt ved tilståelsesdom i Oslo tingrett.

- Skyldige i en rekke andre straffbare forhold

Ved å godkjenne og attestere de fiktive fakturaene eller tidligere betalte fakturaer i tilknytning til ulike byggeprosjekter på skoler i Oslo kommune hadde A, B, C og D handlet «i strid med Undervisningsbyggs interesser». De ble derfor alle også dømt for en rekke tilfeller av grov og simpel utroskap og medvirkning til dette. A ble også dømt for å ha forfalsket en rekke dokumenter knyttet til de offentlige anskaffelsene Undervisningsbygg foretok på vegne av kommunen, blant annet ved å signere fakturaer med en annen prosjektleders navn.

- Straffutmålingen

For domfellelse for grov passiv korrupsjon, grov og simpel utroskap samt dokumentforfalskning ble A i lagmannsretten dømt til fengsel i fem år, der ett år ble gjort betinget. A ble også fradømt retten til å drive selvstendig næringsvirksomhet for en periode på fem år. Ved anke over straffutmålingen til Høyesterett, slo Høyesterett fast at lagmannsretten hadde fastsatt en passende straff.

I denne sammenheng uttaler Høyesterett at A var en betrodd medarbeider, som nøt tillit og som hadde vide fullmakter. Han var satt til å forvalte betydelige fellesskapsverdier for Oslo kommune. A mottok nesten 1,5 millioner kroner i bestikklser, utvilsomt en betydelig økonomisk fordel for ham. Høyesterett uttaler videre at det «må være hevet over enhver tvil at den alminnelige tilliten til offentlig ressursbruk blir rammet når det viser seg at betrodde medarbeidere i flere år har latt seg bestikke i tilknytning til plassering av kommunale oppdrag». Høyesterett la også vekt på at bestikkelsene ble gjennomført i nær tilknytning til omfattende økonomisk utroskap - i realiteten var det kommunen selv som finansierte korrupsjonen, og utroskapshandlingene tappet Undervisningsbygg for mer enn 8,3 millioner kroner.

Høyesterett slo også fast at det måtte legges til grunn at nødvendig vedlikehold av skoler i Oslo er blitt forsinket. A har planmessig og i samarbeid med andre ikke bare rammet sin arbeidsgiver, han har vært initiativtaker og hovedmann i det Høyesterett karakteriserte som «samfunnsskadelig kriminell virksomhet».

D, som i tingretten ble domfelt for et tilfelle av grov korrupsjon og to tilfeller av grov utroskap, ble dømt til fengsel i ett år, hvorav tre måneder ble gjort betinget. B og C, som begge ble domfelt for ett tilfelle av grov korrupsjon samt tre tilfeller av grov utroskap, ble i Høyesterett dømt til to års fengsel. For Bs del ble seks måneder gjort betinget.

Ref.: TOSLO-2009-38189 (rettskraftig for Ds vedkommende), LB-2010-62670-2 og HR-2012-330-A (rettskraftig for A, B og Cs vedkommende).

Mesta-saken

- Sarpsborg tingrett november 2011 og Borgarting lagmannsrett mai 2012.

På bakgrunn av en granskning utført av Ernst&Young i tilknytning til utbyggingen av mobilnettet langs Røros- og Bergensbanen ble det reist tiltale for blant annet grov korrupsjon mot tidligere driftansvarlig for Østfold Sør i Mesta AS (A), samt tre ansatte (B, C og D) i selskaper som blant annet utgjorde Mesta AS sine samarbeidspartnere på prosjektet. Sarpsborg tingrett slo fast at A urettmessig hadde tilegnet seg over 3 millioner kroner, hvorav 325 000 kroner skrev seg fra korrupsjonshandlinger. A ble dermed domfelt for både grov korrupsjon og grov utroskap. De øvrige tiltalte i saken ble frifunnet for korrupsjonstiltalene, men ble domfelt for overtredelser av regnskapslovgivningen.

- Korrupsjonshandlingene

As grove utroskapshandlinger skjedde i tilknytning til prosjektet med utbygging av mobilnettet langs Røros- og Bergensbanen. Korrupsjonshandlingene som medførte domfellelse for grov korrupsjon fant derimot sted uavhengig av dette prosjektet, mellom A og en person (D) som lenge hadde kjent hverandre. D drev et enkeltmannsforetak hvor hoveddelen av virksomheten besto i å utføre oppdrag for Mesta AS. Sarpsborg tingrett slo fast at A hadde mottatt utilbørlige fordeler på til sammen 325 099 kroner fra D i egenskap av sin stilling som driftansvarlig i Mesta AS.

Korrupsjonshandlingene ble blant annet gjennomført ved at D mellom 2003 og 2005 utførte gravetjenester i forbindelse med opparbeidingen av A sin private boligomt. Betong som ble brukt i forbindelse med oppføringen av boligen ble fakturert fra selskapet som leverte betongen til D. D fakturerte så Mesta AS for utgiftene for betongen med fakturatekst som viste andre prosjekter. Mesta AS utbetalte beløpet og ble dermed påført tap. A mottok også ved andre anledninger og omstendigheter utilbørlige fordeler fra D i anledning sin stilling som driftansvarlig i Mesta AS.

For dette ble både A og D dømt for grov korrupsjon i tingretten. D anket imidlertid domfellelsen for grov korrupsjon til lagmannsretten, som frikjente D for grov korrupsjon.

A og to andre personer (B og C) ble også tiltalt for grov korrupsjon knyttet til angivelig fiktive fakturaer i tilknytning til prosjektet med å bygge ut mobilnettet langs Røros- og Bergensbanen. Retten mente imidlertid at det var tvil om fakturaene var fiktive, og om utilbørlige fordeler dermed var gitt og mottatt, og at denne tvilen måtte komme de tiltalte til gode. A, B og C ble dermed frifunnet for grov korrupsjon på dette punktet.

- Grov utroskap

A ble også domfelt for en rekke grove utroskapshandlinger mot sin arbeidsgiver Mesta AS. I egenskap av driftansvarlig for Østfold Sør i Mesta AS, hadde A fullmakt til å inngå avtaler og attestere fakturaer på vegne av Mesta. A lot blant annet ansatte i Mesta AS utføre arbeid i forbindelse med oppføringen av sin private bolig og sørget for at arbeidet aldri ble fakturert og betalt for. A lot også Mesta AS betale for varer og tjenester i tilknytning til As hytte på Kvitefjell. Videre sørget A for at vederlaget for en rekke arbeidere som i realiteten var utført av Mesta AS, blant annet arbeidere for selskapet B og C sammen eide på prosjektet med å bygge ut mobilnettet langs Røros- og Bergensbanen, ble betalt til As eget private selskap. Det var aldri reell drift i dette selskapet, og A disponerte alene kontoen som ble opprettet med selskapet som kontoinnehaver. A benyttet kun selskapet for å fakturere for arbeid Mesta AS hadde utført, for derved å tilegne seg de pengene som ble innbetalt.

- Overtredelser av regnskapslovgivningen

Både B, C og D ble frifunnet for grov korrupsjon, men retten fant at alle de tre hadde overtrådt regnskapsloven ved å utstede og bokføre fiktive fakturaer og/eller fakturaer med uriktig innhold i virksomhetenes regnskaper. I denne sammenheng uttaler tingretten at «forsømmelser knyttet til regnskapsførsel i næringslivet må anses som alvorlige straffbare forhold» og at «allmennpreventive hensyn tilsier en markant straffreaksjon i tilfeller hvor det som her en snakk om bevisst bruk av uriktig regnskapsinformasjon». Både B, C og D ble dømt til betinget fengsel i 30 dager.

- Straffutmålingen for A

Under straffutmålingen for A uttaler retten at korrupsjon er en «forbrytelse av sterk samfunnsskadelig karakter» og at korrupsjon gjerne foregår «svært fordekt» og at «avhengighetsforholdet som oppstår i forbindelse med korrupsjon

kan gi skadevirkninger langt utover det som direkte følger av de økonomiske fordelene». Retten uttaler videre at det utover det direkte økonomiske tap blant annet vil «foreligge risiko for tap av tillit i markedet».

Omfanget av korrupsjons- og utroskapshandlingene var et vesentlig moment med straffutmålingen. Retten fant det bevist at A har mottatt verdier for til sammen 3 007 771 kroner, hvorav 325 099 kroner skrev seg fra korrupsjonshandlinger. Etter rettens syn var det nødvendig å reagere med en lengre ubetinget fengselsstraff overfor så vidt omfattende, grov økonomisk kriminalitet. I tilknytning til As mange utroskapshandlinger uttaler retten at den la vekt på at handlingene var begått over flere år, og at A i denne perioden hadde utvist et fast forsett. A hadde foretatt flere handlinger i strid med Mestas interesser, i hensikt å tilegne seg selv personlig vinning. Videre la retten i skjerpende retning vekt på at flere av handlingene ble gjennomført med en viss planmessighet.

I formildende retning la retten vekt på As erkjennelse og bidrag til sakens opplysning samt forsinkelser i behandling av saken- det gikk mellom 5 til 8 år fra de straffbare forholdene i tiltalen ble begått og dommen forelå. Etter en konkret vurdering, hvor det ble lagt vekt på den samlede saksbehandlings- og liggetiden hos politi, påtalemyndighet og domstol, fant retten at en stor del av fengselsstraffen måtte gjøres betinget.

A ble dømt til to år og fire måneders fengsel, hvorav ett år og fire måneder ble gjort betinget med en prøvetid på to år. A ble også dømt til å tåle inndragning av 3 007 771 kroner, hvorav 2 682 500 kroner skulle inndras til fordel for Mesta AS som erstatning for deres tap.

Ref.: TSARP-2011-53999. Ds anke over domfellelsen for korrupsjon: LB-2011-203623. Ds anke til Høyesterett ble ikke tillatt fremmet, se HR-2012-1472-U.

Rådmann-saken

- Rana tingrett juni 2012.

Tidligere rådmann i Rana kommune (A) kjøpte i 2010 en leilighet i Mo i Rana til under takst av en person (B) som hadde flere næringsinteresser, herunder løpende avtaler med Rana kommune. B drev også en restaurant som hadde serverings- og skjenkebevilling og som leide lokaler av et kommunaleid aksjeselskap. A fikk også av B vederlagsfritt låne en leilighet i Tyrkia i forbindelse med en ukes ferietur dit. Påtalemyndighetene mente dette utgjorde fordeler gitt fra B til A i anledning As stilling som rådmann, og A og B ble tiltalt for henholdsvis passiv og aktiv grov korrupsjon. I tingretten ble imidlertid både A og B frifunnet for tilalen.

Påtalemyndighetene mente det forelå grov korrupsjon fordi leiligheten ble solgt til A for 1,7 millioner kroner til tross for at leiligheten var taksert til 2 millioner kroner, og uten at leiligheten var lagt ut til salgs på det åpne markedet. Samme dag som leilighetskjøpet ble avtalt, inngikk A også avtale med B om å låne Bs leilighet i Tyrkia i en uke, uten at det ble ytt vederlag for lånet.

- Leilighetskjøpet

Avtalen om leilighetskjøpet ble inngått før takseringen av leiligheten, og retten slo fast at det ikke var ført noe bevis for at A og B ved avtaleinngåelsen hadde noen foranledning til å tro at leiligheten ble solgt til underpris. Retten kunne heller ikke se at leiligheten ble solgt til underpris.

Til aktors påstand om at A mottok en fordel ved at leiligheten ikke ble lagt ut for salg gjennom megler og slik unngikk offentlig budrunde, uttalte retten blant annet at det ikke ble ført et eneste bevis som tilsa at noen andre hadde vært villige til å betale mer for leiligheten. Tvert om fulgte det av vitneforklaringene at andre som ble tilbudt leiligheten, ikke var villige til å betale det B forlangte for den. Det var etter rettens mening følgelig ikke grunnlag for å hevde at A fikk en fordel ved at budrunde ikke ble gjennomført.

- Tyrkiaturen

Retten la til grunn at B kunne ha fått 1 300 kroner per måned i leie for leiligheten i Tyrkia. A hadde med seg et vennepar på turen, og A ble med disse enige om at A skulle betale halvparten av leien. For en ukes opphold var dermed verdien av gaven fra B til A verdt 162,50 kroner.

Retten kom frem til at A ved å ta imot tilbudet om å benytte leiligheten i Tyrkia mottok en fordel. Økonomisk sett var imidlertid denne fordelene svært liten. Retten uttalte at verdien ikke oversteg verdien av en rimelig vinflaske. Retten viste i denne sammenheng til korrupsjonsbestemmelsens forarbeider og at det ikke var lovgivers hensikt å kriminalisere gaver i form av rimelige vinflasker. Retten konkluderte dermed at A ikke fikk noen utilbørlig gave fra B ved å ta i mot tilbudet om å benytte Bs leilighet i Tyrkia.

- Frifinnelse for grov korrupsjon

Samlet sett fant retten at forholdene verken samlet eller separat falt inn under straffelovens korrupsjonsbestemmelser. I denne sammenheng uttalte retten at det ikke var bevist noe påvirkningsformål overfor en offentlig tjenestemann, kjøpet av leiligheten i Mo i Rana og bruken av leiligheten i Tyrkia ble foretatt i full åpenhet, og det var heller ikke klart at det forelå noe brudd på kommunens etiske retningslinjer. A og B ble dermed begge frifunnet for grov korrupsjon.

Saksnummer: 12-065267MED-RANA, rettskraftig.

Norconsult-saken

- Oslo tingrett juli 2011/Borgarting lagmannsrett oktober 2012, Norges Høyesterett juni 2013.

I forbindelse med utbyggingen av vann- og avløpssystemet i Dar es Salaam i Tanzania, utlyste Dar es Salaam Water and Sewerage Authority (DAWASA) våren 2003 en konkurranse om byggeledelsen for vann- og avløpsprosjektet. Prosjektet ble finansiert av Verdensbanken. Et fellesforetak bestående av tre parter, to utenlandske selskaper samt det norske selskapet Norconsult, vant konkurransen og ble tildelt oppdraget. Høsten 2006 ble Norconsult kontaktet av Verdensbanken på grunn av mistanker om økonomiske misligheter, herunder korrupsjon. Det ble innledet granskning, og våren 2007 ble avdekkede forhold anmeldt til Økokrim. Økokrim tok ut tiltale for medvirkning til grov korrupsjon mot tre ansatte i Norconsult (A, B og C), og utstedte samtidig forelegg om foretaksstraff for grov korrupsjon med en bot på fire millioner kroner til Norconsult.

Norconsult nektet å vedta forelegget, og saken mot A, B og C samt Norconsult ble pådømt i Oslo tingrett juli 2011. Norconsult ble frifunnet, men domfelt i lagmannsretten. Ved anke ble selskapet frifunnet i Høyesterett. Alle de tre ansatte ble domfelt for medvirkning til grov korrupsjon i tingretten, men en av de ansatte, C, ble ved anke til lagmannsretten frifunnet av lagretten.

- Bestikkelse av ansatte i DAWASA for å få oppdraget

Norconsult besluttet å inngi tilbud til vann- og avløpsprosjektet sammen med de to utenlandske samarbeidspartnerne, der tilbudsdocumentet ble utarbeidet av Norconsults samarbeidspartnerne. Oppdragskontrakten mellom fellesforetaket og DAWASA ble inngått i 2003, og det ble her forutsatt at 5% av kontraktsummen skulle utbetales til ansatte i DAWASA. Tingretten fant det bevist at det samlet ble utbetalt 700 000 kroner i bestikklser til ansatte i DAWASA. Retten la til grunn at det var de to andre samarbeidspartnerne i prosjektet som hadde inngått korrupsjonsavtalen og som derfor var hovedmenn i saken, og at de ansatte i Norconsult kun hadde et medvirkeransvar til utbetalingene. De ansatte i Norconsult hadde verken kjennskap eller noe å gjøre med inngåelsen av korrupsjonsavtalen da kontrakten om byggeledelsesoppdraget ble inngått med DAWASA. De fikk først kjennskap til korrupsjonsavtalen etter kontraktinngåelsen og prosjektet hadde startet opp. Retten la imidlertid til grunn at A og B deretter på forskjellige måter medvirket til utbetalingene som ble foretatt til ansatte i DAWASA.

- Medvirkning til grov korrupsjon

Norconsult hadde ansvaret for administreringen av samarbeidspartnerens prosjektkonto. Domfellelsen av A og B bygget på at pengene som ble utbetalt til de ansatte i DAWASA ble overført fra kontoen i Norge til prosjektkontorets konto i Tanzania. Pengene ble der tatt ut i kontanter

og overlevert til ansatte i DAWASA av ansatte i de øvrige selskapene i fellesforetaket. Bestikkelsene var betegnet som utgifter i form av «commercial expences», men det forelå ingen dokumentasjon i form av fakturaer eller kvitteringer for kjøp av varer eller tjenester for utbetalingene.

- Domfellelsen av A

Ved domfellelsen av A bemerket retten innledningsvis at A hadde flere års arbeidserfaring fra Afrika, og at han var klar over at korrupsjon var et problem i Tanzania. A var fra 2003 prosjektleder og Norconsults representant i styret i fellesforetaket. Retten la til grunn at A for det første medvirket til korrupsjonen gjennom de beslutninger som ble tatt i styret om godkjenning av budsjetter og om utbetaling av bestikklser. A var en av tre styremedlemmer og tok ikke dissens. A var også direkte involvert i overføringene ved å fremme betalingsanmodninger til regnskapsavdelingen i Norconsult og i sin kontakt med C som hadde bankfullmaktene. Ved dette medvirket A til likviditetstilførselen, og ettersom retten fant at A anså det som overveiende sannsynlig at utgiftene betegnet som «commercial expences» i realiteten gikk til bestikkelse av ansatte i DAWASA som en utilbørlig fordel i anledning deres stilling, fant retten at A hadde medvirket til grov korrupsjon av hele korrupsjonsbeløpet på 700 000 kroner.

Retten uttaler at A da han fikk vite om korrupsjonsforholdet straks skulle ha varslet internt i Norconsult, sørget for å undersøke nærmere hva dette var og sikre at ingen utbetalinger ble gjort av samarbeidsprosjektets midler til ansatte i DAWASA verken da eller i fremtiden. Retten la til grunn at A hadde latt seg dra inn i korrupsjonsaken av de to øvrige samarbeidspartnerne, og at han ikke hadde kommet ut av det igjen når første skritt var tatt. A valgte å la dette utvikle seg uten å søke støtte hos noen i ledelsen.

-Domfellelsen av B

B var ansatt som økonomikonsulent i Norconsult og var oppdragsmedarbeider for vann- og avløpsprosjektet i Tanzania. B førte kontroll med fordelingen av penger fra samarbeidprosjektskontoen Norconsult administrerte fra Norge, og med kontoregnskapet. For fellesforetaket førte også B tilsyn med prosjektkontorets regnskapsføring. B hadde ingen avgjørelsesmyndighet med hensyn til hvilke utbetalinger som skulle gjøres fra fellesforetaket. B ble imidlertid domfelt for å ha medvirket til den grove korrupsjonen ved å besørge overføringene fra samarbeidsprosjektets norske konto til kontoen i Tanzania. Retten fant det bevist at B anså det som overveiende sannsynlig at pengene gikk til ansatte i DAWASA, og at B var klar over at det var en utilbørlig fordel fordi de ansatte i DAWASA fikk pengene i anledning sin stilling.

-Frifinnelse av C i lagmannsretten

C var sivilingeniør i Norconsult og tilknyttet prosjektet i Tanzania fra 2004. C ble i tingretten domfelt for medvirkning til grov korrupsjon, men i sin anke over domfellelsen til lagmannsretten svarte lagretten nei på spørsmålet om C var skyldig i korrupsjon, og ble C ble dermed frifunnet av lagretten.

-Straffutmålingen

I straffutmålingen for A og B la tingretten særlig vekt på at saken gjaldt utbetaling av bestikkløser til utenlandske offentlige tjenestemenn. Retten uttalte at korrupsjon er et stort samfunnsproblem i mange land i Afrika, herunder Tanzania, og at korrupsjon generelt sett er et hinder for en effektiv utnyttelse av samfunnsressursene, økonomisk utvikling, rettferdig fordeling av ressursene og demokratisk styring, og at korrupsjon også fører til konkurransevridning bedrifter imellom. A ble dømt for medvirkning til hele korrupsjonsbeløpet, mens B kun ble domfelt for medvirkning til deler av det. A ble dømt til seks måneders fengsel, hvor to måneder ble gjort betinget, mens B ble idømt fengsel i 60 dager som ble gjort betinget med en prøvetid på to år.

-Frifinnelsen av Norconsult i Høyesterett

Norconsult ble av Høyesterett frifunnet, og ble dermed ikke ilagt foretaksstraff etter straffeloven § 48 a på fire millioner kroner. Etter § 48 a "kan" et foretak straffes når et straffebed er overtrådt av noen som handlet på foretakets vegne. Ettersom A og B hadde blitt domfelt for korrupsjon, la Høyesterett til grunn at vilkårene for anvendelse av foretaksstraff forelå. Straffeloven § 48 a sier imidlertid bare at foretaket "kan" straffes når lovens vilkår er oppfylt. Det var dermed opp til Høyesterett å vurdere om Norconsult skulle illegges foretaksstraff i det konkrete tilfellet.

Høyesterett la i vurderingen til grunn hovedsakelig As forhold, i kombinasjon med selskapets eget forhold. I denne

sammenheng uttaler Høyesterett at om foretaksstraff skal illegges beror på en bred, skjønnsmessig helhetsvurdering hvor ikke uttømmende retningslinjer for skjønnnet er gitt i straffelovens § 48 b bokstav a til g.

Høyesterett viser innledningsvis til tidligere vurderinger, om at hovedbegrunnelsen for foretaksstraff er å styrke straffebedenes preventive effekt ved at "ansvarspulverisering" unngås og foretakene får en oppfordring til å hindre at lovbrudd blir begått. I den konkrete vurderingen av de enkelte retningslinjene i § 48 b, vurderer først Høyesterett straffens preventive virkning. I denne sammenheng viser Høyesterett til at det i saken først og fremst er et spørsmål om hensynet til allmennprevensjon begrunner slik straff.

-Allmennpreventive hensyn

Høyesterett viser til lagmannsrettens vurdering, hvor det er vist til at korrupsjon i utviklingsland er meget alvorlig og samfunnsskadelig. Selv om ingen i selskapet hadde noe å gjøre med inngåelsen av korrupsjonsavtalen, og A først fikk kjennskap til den på et senere tidspunkt, pekes det på at han da medvirket på forskjellige måter ved en rekke anledninger til de utbetalinger som ble foretatt til ansatte i DAWASA i flere år. Man sto overfor et velorganisert bestikkelsessystem av offentlige ansatte i Tanzania – noe som tilsier at allmennpreventive hensyn står sterkt. Dette sier førstvoterende seg enig i, og uttaler at han finner det lite tvilsomt at anvendelse av foretaksstraff ved korrupsjon som i foreliggende sak, vil kunne bidra til økt bevissthet blant selskaper som driver internasjonalt, om at de har et selvstendig ansvar for å sikre at regelverket etterleves i egen organisasjon. Dette gjelder særlig overfor selskaper som driver i korrupsjonsutsatte områder.

Norconsult gjorde gjeldende at behovet for å straffe foretaket sviktet ettersom A befant seg på laveste trinn i organisasjonen, og at ingen på ledelsesnivå er å klandre for korrupsjonshandlingen. I det konkrete tilfellet avviste imidlertid førstvoterende anførselen, og uttalte at det i en slik situasjon måtte legges vekt på det reelle ansvaret, og ikke den formelle posisjonen. Foretaksstraffen rammer også der handlingen som sådan er begått på et underordnet nivå, men der foretakets ledelse kan bebreides for ikke å ha truffet tiltak som kunne ha forebygget hendelsen.

-Kunne Norconsult bebreides for det som hadde skjedd?

Høyesterett gikk så over til å vurdere om foretaket ved retningslinjer, instruksjoner, opplæring, kontroll eller andre tiltak kunne ha forebygget overtredelsen etter straffeloven § 48 b bokstav c. Norconsult anførte at ved korrupsjon befinner man seg på et område der grensen mellom det lovlige og ulovlige for alle praktiske formål er kjent for enhver, og at retningslinjer, instruksjoner og opplæring da bidrar lite til forebygging. Førstvoterende uttalte imidlertid at selv om grensen mellom rett og galt er klar i forbindelse

med korrupsjon, og som sådan ikke trenger noen nærmere utdyping i instruksjoner og manualer, er dette et felt som krever tiltak og oppmerksomhet. Bevisføringen i saken viste tydelig at det ikke manglet kunnskap om forbudet, men at det heller manglet vilje til å ta forbudet alvorlig. Førstvoterende uttalte at i en slik situasjon er det særlig viktig at ledelsen gir tydelig uttrykk for at ingen form for korrupsjon er akseptabel.

Norconsult gjorde i forlengelsen av dette gjeldende at det ved vurderingen av om foretaksstraff skulle idømmes, måtte tas utgangspunkt i det lave bevisstetsnivået knyttet til korrupsjon i 2003. Førstvoterende var imidlertid ikke enig i at en eventuelt dårlig standard i bransjen eller i samfunnet generelt var relevant ved vurderingen.

Ved vurderingen av betydningen av det alminnelige bevisstetsnivå, viser førstvoterende at det også er naturlig å sette de omfattende anstrengelsene på dette feltet opp mot foretaket Norconsults karakter. Det er snakk om et stort selskap som opererer på mange markeder som en internasjonal aktør hvor det utover på 1990-tallet var stor internasjonal oppmerksomhet rettet mot bekjempelse av korrupsjon, med vedvarende aktiviteter i særlig korrupsjonsutsatte land. Førstvoterende uttalte så at han hadde «vanskelig for å se hvordan generelt svak etterlevelsessevne i markedet eller lavt bevisstetsnivå hos markedsaktørene kan være relevant ut fra et håndhevingsperspektiv».

Knyttet til spørsmålet om foretaket kunne gjort noe mer for å forebygge overtredelsen, gjennomgår førstvoterende Norconsults tiltak og rutiner på korrupsjonsfeltet. Førstvoterende konkluderer med at selskapet manglet tiltak for å hindre korrupsjon i egne rekker, og at dette klart talte for idømmelse av foretaksstraff.

-Andre retningslinjer for om Norconsult skulle ilegges foretaksstraff

Førstvoterende gikk så over til å vurdere grovheten av overtredelsen etter straffeloven § 48 b bokstav b. Etter førstvoterendes oppfatning måtte As overtredelse anses som grov, og dette trakk i retning av å idømme foretaksstraff. I vurderingen av om overtredelsen ble begått for å fremme foretakets interesser, om foretaket har hatt eller kunne ha oppnådd noen fordel ved overtredelsen, og foretakets økonomiske evne uttaler førstvoterende at selv om det er på det rene at DAWASA-prosjektet etter hvert ble et under-skuddsforetagende for Norconsult, kom lagmannsretten til at det hadde vært viktig for selskapet å få fotfeste innenfor vann- og avløpssektoren i Tanzania. Videre ble det lagt til grunn at Norconsult har god økonomisk evne. Høyesterett fant at også disse omstendighetene trakk i retning av å legge foretaksstraff.

Endelig tok Høyesterett hensyn til om andre reaksjoner som følge av overtredelsen ble ilagt selskapet, eller noen som handlet på vegne av selskapet etter straffeloven § 48 b bokstav g. Høyesterett viste i denne sammenheng til forskriften om offentlige anskaffelser som i mange tilfeller pålegger oppdragsgiver å avvise leverandører som er rettskraftig dømt for korrupsjon, samt utestengelsen, og muligheten for videre utestengelse, fra Verdensbankens prosjekter.

I førstvoterendes oppsummering av helhetsvurderingen ble det lagt stor vekt på tidsmomentet. Det straffbare forhold ble begått i en periode som på domstidspunktet strakk seg fra mellom 9,5 og 7 år tilbake. Han viste videre til at da saken ble anmeldt til Økokrim i 2007, hadde selskapet selv gjennomført en intern og ekstern gransking og stilte alt sitt underlagsmateriale til disposisjon for påtalemyndigheten. Sakens vesentligste faktum var klarlagt på anmeldelsestidspunktet, men tiltale ble ikke tatt ut før nærmere to og et halvt år etterpå, og hovedforhandling ble først holdt i 2011.

-Den samlede vurderingen for frifinnelse

Ved avveiningen av de ulike momentene, fant førstvoterende det klart at allmennpreventive hensyn, handlingens grovhet og selskapets manglende retningslinjer, instruksjoner, opplæring og kontroll klart tilsa at foretaksstraff skulle idømmes. Hadde forholdet blitt avgjort innen rimelig tid etter at det ble oppdaget, uttalte førstvoterende at han hadde gått inn for at foretaksstraff burde idømmes. Når det i stedet hadde gått uforholdsmessig lang tid – uten at det er oppgitt noen tilstrekkelig grunn for det – mente førstvoterende at det måtte veie tungt at selskapet hadde foretatt flere tiltak for å forhindre korrupsjon i fremtiden, at korrupsjonshandlingen hadde ført til omfattende reaksjoner fra Verdensbanken, at A ble idømt straff, og at det var risiko for at oppdragsgivernes praktisering av forskriften om offentlige anskaffelser samlet sett ville føre til uforholdsmessige konsekvenser.

På denne bakgrunn ble Norconsult enstemmig frifunnet av Høyesterett, av to av dommerne med en noe annen begrunnelse enn førstvoterendes.

Ref.: TOSLO-2009-187431 (rettskraftig for A og Bs del), LB-2011-148517 (rettskraftig for Cs del) og HR-2013-01394-A (frifinnelsen av Norconsult).

Unibuss-saken

- Oslo tingrett 2012, Oslo tingrett 2013 og Borgarting lagmannsrett januar 2015

Til nå har syv personer blitt rettskraftig dømt for korrupsjon i tilknytning til den omfattende Unibuss-saken. De domfelte er tre tidligere Unibuss-ledere, én tidligere salgssjef for det tyske busselskapet Man i Norge, lederen for et byggefirma, salgsdirektør hos en bussleverandør til Unibuss og administrerende direktør i et annet firma som leverer busser til Unibuss. Disse har blitt dømt til fengselsstraffer på mellom 20 dager og fem år for korrupsjon av henholdsvis Oslo tingrett og Borgarting lagmannsrett.

- Avdekking av saken

Unibuss AS er et kommunalt transportselskap som driver rutebussvirksomhet i Oslo og andre steder i landet, og er derfor storinnkjøper av blant annet busser. Tidligere busselektriker og tillitsvalgt i Unibuss, Jan Erik Skog, varslet allerede i 2000 og over ti år om en rekke kritikkverdige forhold i Unibuss (tidligere Sporveisbussene). Varslingen gjaldt flere tilfeller av korrupsjon, herunder grove overfaktureringer, betalte smøreturer og innkjøpsavtaler inngått med personer nært knyttet til ledelsen. Skog ble imidlertid aldri hørt.

Etterforskningen startet først ved at ledelsen i Unibuss høsten 2011 ble kjent med en avisartikkel fra tysk presse som nevnte forgreninger til busselskaper i Norge. Det tyske konsernet MAN hadde i årene 2001 til 2007 etablert et bestikkelsesprogram i forbindelse med salg av busser til en rekke land, herunder Norge. Saken ble avdekket av tyske myndigheter i 2009, og ble en stor sak i Tyskland uten at norske myndigheter ble varslet. Etter at avisartikkelen ble kjent, ble saken meldt til politiet, og Unibuss gjennomførte også selv en gransking der det ble avdekket en rekke andre korrupsjonsforhold som ikke gjaldt busskjøp fra MAN.

- Bestikklser i forbindelse med kjøp av busser fra MAN

Som et ledd i MANs internasjonale program for økt omsetning, fikk D, salgssjef for MAN i Norge, i 2002 i oppdrag fra mellomledere i MAN i Tyskland å ta kontakt med nøkkelpersoner om innkjøp av busser. D tok kontakt med A, som var innkjøpssjef i Norgesbuss frem til 2004, før han ble innkjøpssjef i Unibuss, og B, innkjøpsansvarlig i Unibuss. D formidlet hovedelementene i MANs opplegg der det var muligheter for betydelige personlige provisjoner hvis de norske busselskapene valgte å kjøpe inn MAN-busser. Opplegget var basert på at det ble gitt en provisjon per solgte buss som ble utbetalt i kontanter ved personlig fremmøte hos MAN i Tyskland etter at busselskapet hadde betalt for bussene. Også D mottok en del av disse provisjonene. Provisjonen var innbakt i busstilbudsprisen fra MAN og ble derved et skjult pristillegg som aldri ble gjort kjent for Unibuss.

- Domfellelse for grov korrupsjon og grov utroskap

Som innkjøpssjefer i hvert sitt busselskap kunne A og B i stor grad påvirke valg av bussmerke selv om de grunnleggende kravspesifikasjonene allerede var lagt. Både A, B og D erkjente å ha mottatt beløp basert på et slikt opplegg fra MANs side, men de bestred delvis skyld, omfang og hvilke beløp den enkelte hadde hatt som personlig vinning.

Som innkjøpssjef i Norgesbuss mottok A til sammen over 1,2 millioner kroner fra MAN i forbindelse med kjøp av busser. A delte en del av dette med D. Bestikkelsene skjedde før de særskilte korrupsjonsbestemmelsene ble en del av straffelovgivningen i 2003. A ble derfor dømt for grov utroskap for dette forholdet. I forbindelse med at Unibuss skulle kjøpe busser fra MAN i 2005, da A var innkjøpssjef i Unibuss, mottok A til sammen 3,1 millioner kroner fra MAN, som A delte med D og en anleggsansvarlig i Unibuss (F). For dette ble A dømt for grov korrupsjon.

B, innkjøpsansvarlig i Unibuss, mottok også bestikklser fra MAN i forbindelse med kjøp av busser før 2003. For bestikklser på over 1 million kroner ble han dømt for grov utroskap. For bestikklser på til sammen over 2 millioner kroner etter 2003 ble han dømt for grov korrupsjon. Også B delte en del av bestikkelsene med D.

- Domfellelse for medvirkning

I egenskap av å være norske MANs salgssjef handlet D som bestikkelsesprogrammets norske representant. Han var en sentral medvirker da bestikkelsesprogrammet ble iverksatt overfor potensielle norske kjøpere av MAN-busser. D var senere mellomledet mellom A og B og MAN i Tyskland. D bidro også aktivt da provisjonsbeløpene skulle fastsettes og inkorporeres i tilbudsprisene og var også sammen med A og B under de fleste turene til Tyskland der penger ble hentet. På denne bakgrunn ble D dømt for medvirkning til A og Bs grove korrupsjons- og utroskapshandlinger.

I forbindelse med avdekking av saken, ble som nevnt også helt andre korrupsjonsforhold kjent. Disse gjaldt blant annet reiser og bygningsarbeider på private eiendommer.

- Bygningsarbeider på A og tidligere administrerende direktør i Unibuss (E) sine private eiendommer

A, og tidligere driftsdirektør og senere administrerende direktør i Unibuss (E) ble dømt for grov korrupsjon i forbindelse med en rekke ulike entreprenørarbeider og levering av utstyr og materiell til A og Es private eiendommer. Arbeidet og leveringen ble utført av et firma ved daglig leder (C). Firmaet hadde i samme periode omfattende oppdrag for Unibuss. Arbeidene ble ikke betalt av A og E, men ble i stedet delvis skjult ved fiktiv fakturering overfor Unibuss og delvis unnlatt fakturering.

Retten la til grunn at A og E hadde mottatt utilbørlige fordeler foranlediget av deres ledende stillinger i Unibuss, der de hadde beslutnings- og avgjørelsesmyndighet knyttet til bestilling av oppdrag og bruk av firmaet. A hadde mottatt utilbørlige fordeler til en verdi av over 700 000 kroner og E utilbørlige fordeler til en verdi av nesten 1 130 000 kroner. For dette ble både A og E dømt for grov korrupsjon. Det var A som først hadde fått utført arbeid av firmaet, og det var A som hadde fått etablert samme opplegg for E. På denne bakgrunn ble A også dømt for medvirkning til Es grove korrupsjon.

For å ha gitt de utilbørlige fordelene ble C dømt for grov korrupsjon og grov utroskap. C ble i tillegg dømt for grov utroskap og brudd på bokføringsloven og ligningsloven etter å selv ha mottatt varer og tjenester fra firmaet han var daglig leder for. C ble i tillegg dømt for å ha krevd og mottatt bestikklser fra en underentreprenør i forbindelse med tildeling av et oppdrag som gjaldt Unibuss sin vaskehall.

For at arbeidene på Es bolig skulle kunne skjules ga A en av sine underordnede (F) sammen med C i oppdrag å finne utredningsbehov på Unibuss sine anlegg. Disse skulle i realiteten ikke utbedres. I stedet ble fakturaer formulert slik at arbeidene tilsynelatende var utført og attestert av F, og anvist til utbetaling av A. For dette ble A dømt for grov utroskap. I tillegg ble F dømt for medvirkning til grov korrupsjon (dommen for F er ikke rettskraftig).

- Salg av brukte busser

Etterhvert drev B på heltid egne selskaper. På vegne av Unibuss solgte A 25 til 30 brukte busser til en gunstig pris til Bs private firma. Tingretten la til grunn at A og B seg imellom hadde en underliggende avtale som innebar at de skulle likedele nettofortjenesten, til sammen nesten 350 000 kroner hver, ved videresalg av de brukte bussene. Lagmannsretten fant det imidlertid ikke bevist at B hadde oppnådd en personlig vinning. Grunnlaget for fremtidig fordelaktige kjøp for B og hans firma ble imidlertid lagt. For dette ble både A og B dømt for grov korrupsjon.

- Turer til Budapest

A, E og F deltok også på turer til Budapest i forbindelse med det årlige Formel-1 løpet i byen. Turene ble betalt av

et firma som leverte et betydelig antall dekk til Unibuss, fra 2007 til 2011 dekk til en verdi av til sammen 23,5 millioner kroner. Hver av turene hadde et svært begrenset faglig innhold på to timer, varte i fire dager og inkluderte flyreiser, tre overnattinger og svært gode billetter til Formel 1-løpet. Dette uten at Unibuss innhentet priser fra andre mulige leverandører. Turene skulle belønne foretatte dekkleveranser og legge til rette for fortsatt dekkleveranse til Unibuss. Reisene skjedde uten full åpenhet overfor styret i Unibuss.

A deltok på de årlige turene i fem år, E deltok to år og F deltok ett år. Turene var klart i strid med Unibuss sitt interne etiske regelverk, som hadde blitt sendt til de ansatte i et brev som E hadde undertegnet. Es samboer og hennes sønn deltok også på turene. F ble frifunnet på bakgrunn av at retten fant at det ikke forelå noe påvirkningsmoment i det F ikke hadde innflytelse på innkjøp av dekk. For A og E sin del uttalte derimot retten at de på generelt grunnlag fant at deltakelsen ikke bare var kritikkverdig, men at fordelene som den enkelte mottok det enkelte år samlet sett måtte anses som "klart klanderverdig og over grensen for å være utilbørlig etter korrupsjonsbestemmelsene i straffeloven." A hadde mottatt en økonomisk fordel på til sammen over 60 000 kroner og E en fordel på til sammen over 25 000 kroner. Retten fant at fordelene hvert år var av en slik karakter og et slikt omfang at de strafferettslig var utilbørlige. Retten uttalte at deltakelse i strid med de interne etiske reglene og uten full åpenhet overfor styret underbygget dette.

- Turer til Tyskland

A, E og F deltok også på turer til Ruppolding i forbindelse med verdenscupen i skiskyting. Turene ble arrangert av salgsdirektøren (G) i et selskap som solgte busser. G hadde ansvar for salg av selskapets busser og alene ansvar for kontakten med kunder. G ville legge til rette for fremtidige leveranser av busser til Unibuss og A og E ble derfor invitert med. Begge deltok to ganger. Det andre året ble også F invitert med. Det var laget et faglig program for turen, men dette ble ikke gjennomført på grunn av manglende interesse fra deltakerne. Turen ble opprinnelig betalt av bussleverandøren. I forbindelse med revisjon av regnskapet, ble imidlertid G meddelt av revisor at han nektet å godta utgiftene til turene som førbare i mangel av faglig innhold. Fakturaer med giroer til deltakerne fra Unibuss ble utarbeidet, men for å opprettholde sine gode relasjoner til nøkkelpersoner i Unibuss valgte imidlertid G å gi giroene og tilsvarende i kontanter til A og F. Når det gjaldt E, betalte G selv fakturaene.

A og E hadde mottatt reiser til en samlet verdi av nesten 22 000 kroner. F ble også for denne turen frifunnet med henvisning til at det ikke forelå et påvirkningsmoment. For A og Es del kom imidlertid retten frem til at turene var klart klanderverdige, og at fordelene hvert år var av en slik karakter og et slikt omfang at den strafferettslig var å anse som utilbørlig. Retten viste i denne sammenheng til at deltakel-

sen var i strid med de etiske reglene E selv hadde sendt ut, og uten full åpenhet om turene overfor styret. For dette ble A og E dømt for to tilfeller av korrupsjon. G ble ved tilståelsesdom dømt til 45 dagers betinget fengsel og en bot på 30 000 kroner. Påtalemyndigheten anket straffutmålingen til lagmannsretten, men anken ble forkastet.

- Leiebiler til privat bruk

De siste korrupsjonsforholdene for Es del gjaldt fire tilfeller der E hadde disponert leiebiler til privat bruk. I tre av tilfellene ble leiebilene, til en samlet verdi av 17 383 kroner, bestilt og betalt av et firma som leverte gassbuss. Firmaet vurderte Unibuss som en potensielt stor kunde. I det siste tilfellet ble en leiebil til en verdi av 11 120 kroner bestilt og betalt av et annet firma, også med tanke på fremtidige leveranser til Unibuss. E erkjente straffeskyld for sistnevnte tilfelle, men ikke for de tre andre med henvisning til at han dagen før pågrepelse hadde betalt for disse leiebilene. Retten konkluderte imidlertid med at E ved alle de fire bilieieforholdene hadde mottatt økonomiske fordeler til en samlet verdi på 28 503 kroner på grunn av sin stilling som administrerende direktør i Unibuss. Retten la videre til grunn at disse fakturaene ble betalt av firmaer som ønsket å ha og utvikle et godt forhold til Unibuss med tanke på fremtidige leveranser. E ble med dette dømt for fire tilfeller av simpel korrupsjon.

Administrerende direktør (H) i selskapet som leverte gassbussene og som ved de tre anledningene dekket utgiftene til leiebilene for E, ble ved tilståelsesdom dømt til 20 dagers betinget fengsel og en bot på 75 000 kroner.

- Straffutmålingen for C og E

Samtlige av de dømte, A, B, C, D, E og F, som ikke ble dømt ved tilståelsesdom (G og H) anket dommen fra Oslo tingrett. C, daglig leder i firmaet som utførte arbeidet på A og Es private boliger, og E, tidligere direktør i Unibuss, trakk imidlertid sine anker. Dommen fra Oslo Tingrett er derfor rettskraftig for C og Es del.

Når det gjelder E, uttaler Oslo tingrett at E over flere år hadde brukt A som mellommann for å skaffe seg økonomiske fordeler - alt fra omfattende arbeider på egen bolig til smøreturer og leiebiler, også fordeler av til dels beskjeden verdi. Retten uttaler at E som toppsjef manglet den grunnleggende etiske standarden som en slik stilling krever. For alle tilfellene av simpel og grov korrupsjon samt grov utroskap ble E dømt til fengsel i tre år og seks måneder. E ble også idømt rettighetstap - han ble på ubestemt tid fradømt retten til å drive selvstendig næringsvirksomhet, herunder være daglig leder eller inneha annen ledende stilling i noe selskap eller sitte i noe selskaps styre. E ble også idømt inndragning.

Når det gjelder C, uttaler Oslo tingrett at C over flere år hadde gitt og selv mottatt bestikkløser og i tillegg tatt ut økonomiske fordeler. De uttaler at C hadde vært en meget sentral person for å få gjennomført de straffbare handlingene knyttet til entreprenørsiden av saken og at hans strafferettslige forsett over tid hadde vært betydelig og vært knyttet til mange enkelthandlinger. På denne bakgrunn ble C dømt til fengsel i fire år. Han ble i tillegg idømt inndragning, erstatning og rettighetstap.

- Kriminell ukultur som gjennomsyret deler av Unibuss i flere år

Ved straffutmålingen for A, B og D viser lagmannsretten blant annet til uttalelser i forarbeidene, der det blant annet vises til at korrupsjon er et stort problem i mange land, også i Europa. Det vises videre til at det i Norge bare i liten grad har blitt avdekket korrupsjon, men at det ikke kan utelukkes at også vårt land har et større korrupsjonsproblem enn man til nå har lagt til grunn. I forarbeidene står det videre at korrupsjon utgjør en trussel mot rettsstaten, demokratiet, menneskerettighetene og sosial rettferdighet, og at det også kan hindre økonomisk utvikling og virke konkurransevridende. Det uttales videre at det også er sentralt å sikre effektive virkemidler for å motvirke korrupsjon nasjonalt.

Ved utmålingen av straffen for A la lagmannsretten i skjerpende retning vekt på at A ble dømt for en rekke ulike forhold over mange år. Retten uttalte at A over en rekke år og på en rekke ulike områder hadde utvist et særlig sterkt korrupsjonsforsett og at han hadde vært en sentral brikke i den kriminelle ukulturen som gjennomsyret deler av Unibuss i flere år. Retten tok hensyn til at ett av forholdene lå forut i tid for lovendringen i 2003, og viste også til at A skulle gis strafferabatt fordi han til dels innrømmet de faktiske forhold og straffeskyld. På denne bakgrunn ble A dømt til fengsel i fem år. A ble i tillegg idømt inndragning og rettighetstap.

Også for Bs del tok lagmannsretten hensyn til at noe av forholdet lå forut for lovendringen i 2003. For Bs del fant ikke lagmannsretten at det forelå formildende omstendigheter av betydning, og B ble idømt fengsel i fire år. B ble i tillegg idømt inndragning og rettighetstap.

Ved utmåling av straffen for D viste lagmannsretten blant annet til at korrupsjonshandlingene skjedde overfor personer som forvaltet betydelige offentlige midler. Når det gjaldt Ds rolle, uttalte lagmannsretten at D for så vidt var en liten brikke i et stort korrupt system, men at han over flere år var en helt sentral person for den korrupsjonen som skjedde i Norge. Lagmannsretten viser samtidig til at D hadde en mindre sentral rolle i MAN enn det A hadde i Unibuss. Retten uttaler videre at Ds korrupsjonsforsett over tid ikke hadde vært like sterkt som As. På denne bakgrunn ble D idømt fengsel i fire år og ni måneder. D ble i tillegg idømt rettighetstap.

F, som ble dømt i egen sak for Borgarting lagmannsrett, ble idømt fengsel i ni måneder. Dommen er anket av påtalemyndighetene, og dommen er derfor ikke rettskraftig.

- Oslo tingrett (TOSLO-2012-125970 og TO-SLO-2012-136639, rettskraftig for henholdsvis G og H), Oslo tingrett (TOSLO-2013-195526, rettskraftig for E og C) og Borgarting lagmannsrett (LB-2015-9388, rettskraftig for A, B og D). For Fs del er dommen fra Borgarting lagmannsrett (LB-2015-69201) anket av påtalemyndighetene og den er derfor ikke rettskraftig.

Ruter-saken

- Oslo tingrett, Borgarting lagmannsrett og Høyesterett 2012-2014

En tidligere driftsjef i Ruter (A) som hadde blitt påspandert tre middager til en verdi av 4 454 kroner av en ansatt i Volvo, ble i Oslo tingrett domfelt for korrupsjon. Ved anke ble han imidlertid enstemmig frifunnet av både lagmannsretten og av Høyesterett.

- Frifinnelse i lagmannsretten og i Høyesterett

Den tidligere driftssjefen i Ruter (A) som i tingretten ble dømt for korrupsjon etter å ha blitt påspandert tre middager, ble enstemmig frifunnet av både Borgarting lagmannsrett og Høyesterett. Middagen hadde en verdi på 4 454 kroner og ble påspandert av en ansatt i Volvo.

Dommen i Høyesterett er viktig for å fastslå de nedre grenser for hva som er en utilbørlig fordel, og dermed korrupsjon, i straffelovens forstand. Høyesterett legger avgjørende vekt på at straffelovens korrupsjonsbestemmelse kun omfatter utilbørlige forhold og at det ligger en ganske sterk fordømmelse i uttrykket utilbørlig. Det må foreligge et klart klanderverdig forhold for at bestemmelsen skal kunne anvendes. Under henvisning til at strafferammen er høy, og at den samfunnsmessige fordømmelse er sterk, understreker førstvoterende at domfellelse for korrupsjon er svært alvorlig.

- Fravær av påvirkningsmoment

Høyesterett la som lagmannsretten til grunn at siktemålet til Volvos representant ikke var å søke å påvirke A i noen konkret sammenheng, og at A ikke hadde noen tanke om at siktemålet var en senere gjenytelse fra As side. Ingen av arrangementene var tidsmessig lagt til forestående konkrete beslutninger i anbudssammenheng, der A kunne øve innflytelse. Førstvoterende uttaler at det dermed ikke foreligger noe påvirkningsmoment som i seg selv tilsier at A har opptrådt klanderverdig. Det vises til tidligere høyesterettspraksis som slår fast at det bare er i svært spesielle tilfeller at det vil være grunn til å dømme etter korrupsjonsbestemmelsen dersom en må se helt bort fra at det foreligger et påvirkningsmoment.

- Fordelen var ikke av varig karakter

Førstvoterende legger videre til grunn at A ikke holdt middagene skjult, og at han ikke hadde brutt Ruters interne etiske retningslinjer. Førstvoterende viser så til forarbeidene, og uttalelser der om den nedre grensen for korrupsjon. Selv offentlige ansatte må kunne akseptere en invitasjon til en konsert, en middag eller liknende betalt av andre enn

arbeidsgiver, uten å stå i fare for å bli dømt for korrupsjon. Dette må gjelde selv om arrangementet ikke innebærer noe faglig opplegg.

Førstvoterende støtter dette synet, og uttaler at når en fordel ikke er av varig karakter vil det normalt ikke være aktuelt å anvende straffelovens korrupsjonsbestemmelse. Slektskapet til andre former for ordinær kundepleie og tradisjonell kundekontakt er så sterkt at det skal mye til for at arrangementet må anses som så påkostet at deltakelsen kan anses som utilbørlig. Etter en samlet vurdering var det etter førstvoterendes syn klart at A ved deltakelse i de tre middagene bekostet av Volvo, ikke kunne sies å ha opptrådt utilbørlig. Samtlige av de andre dommerne støttet dette synet.

Ref.: TOSLO-2013-69981, LB-2013-143390 og HR-2014-1779-A.

Statoil konsulent-saken

- Stavanger tingrett november 2011 og Gulating lagmannsrett september-november 2012.

En person (A) som fra 2003 til 2010 var innleid som konsulent i Norsk Hydro, senere StatoilHydro og Statoil, mottok til sammen over 7 millioner kroner i anledning sin stilling som innleid konsulent i selskapet. A ble for dette funnet skyldig i grov korrupsjon. A hadde mottatt pengene fra to personer (B og C) som drev et oljeserviceselskap (X AS) som leverte varer og tjenester til Hydro. B og C ble dermed også funnet skyldige i grov korrupsjon.

- Korrupsjonsavtalen

En vesentlig del av korrupsjonen knyttet seg til såkalte PVT-flasker. Disse brukes i oljeindustrien til lagring av kjerne- og oljeprøver. Oljeselskapene leier i stor utstrekning PVT-flasker fra oljeserviceselskaper. Rundt 2000 besluttet Hydro å rydde opp i PVT-flaskelageret sitt. A fikk i oppgave av Hydro å foreta opprydning i flaskelageret og C var som ansatt i selskapet som opprinnelig leide ut lager og PVT-flasker til Hydro sentral i opprydningen. Fra 2002 gikk Hydro over til å leie, og etterhvert også kjøpe, PVT-flasker fra X AS. Det var i denne sammenheng korrupsjonshandlingene startet.

X AS ble stiftet av B og C i 1997, men virksomheten i selskapet var beskjeden før utleien og salget av PVT-flasker til Hydro startet opp i 2002. Retten mente det var usikkert hvem som tok initiativet til korrupsjonen, men at A, B og C i 2003 ble enige om at A skulle sørge for at X AS fikk avtaler knyttet til PVT-flasker med Hydro, og at de tre skulle motta 25% av omsetningen hver.

A sørget deretter i kraft av sin stilling i Hydro for at X AS fikk en økende andel av omsetningen knyttet til PVT-flasker i Hydro. A og B hadde deretter jevnlig kontakt vedrørende utbetaling av penger til A.

- Domfellelse for grov korrupsjon

For utleie og salg av PVT-flasker fakturerte X AS mellom 2003 og 2007 Hydro for omkring 22 millioner kroner. A mottok som et resultat av dette til sammen nesten 4,5 millioner kroner fra X AS i den aktuelle perioden. A mottok pengene fra X AS på flere forskjellige måter og slik at det ikke fremgikk hva betalingene egentlig gjaldt. Dels betalte X AS As private regninger, og da slik at det så ut som om X AS betalte kostnader knyttet til sin virksomhet. A og B laget i denne sammenheng falsk regnskapsdokumentasjon.

A erkjente straffeskyld etter tiltalen, og retten fant at A hadde mottatt en utilbørlig fordel i anledning sin stilling fra B og C som motytelse for at A sørget for at X AS fikk en betydelig omsetning gjennom Hydro. Alle de tre ble for disse forholdene dømt for grov korrupsjon.

- Fiktiv fakturering av StatoilHydro/Statoil i en årrekke

I 2006 sluttet A i Hydro og i løpet av 2007 ble arrangementet vedrørende andel av omsetningen knyttet til PVT-flasker avsluttet. A og B avtalte imidlertid at dersom det bød seg flere anledninger var begge interessert i fortsatt samarbeid.

A begynte å arbeide for StatoilHydro/Statoil (heretter Statoil) høsten 2007 og fikk lederansvar i flere prosjekter, og hadde i sin stillingen ansvar og fullmakter for attestering og kontroll av fakturaer. A foreslo for B at B skulle produsere fiktive fakturaer til Statoil, som A så skulle godkjenne. De to avtalte at A skulle motta 50% av de fiktive fakturaene som skulle belastes Statoil. B produserte så i årene 2008 til 2010 fiktive fakturaer for nesten 5,25 millioner kroner fra X AS til Statoil. A godkjente så de fiktive fakturaene og B betalte nesten 2,5 millioner kroner til A. Også for dette ble både A og B dømt for grov korrupsjon.

B hadde på ulike måter disponert pengene X AS fikk utbetalt for den fiktive faktureringen av Statoil for å dekke over at de stammet fra en straffbar handling. For dette ble B også dømt for grov såkalt selvvask etter straffeloven § 317 annet og fjerde ledd.

- Straffutmålingen

Ved straffutmålingen for A uttalte retten at A var funnet skyldig i grov korrupsjon og at han i alt hadde mottatt over 7 millioner kroner. Korrupsjonen hadde foregått over år og innebar et grovt tillitsbrudd overfor Hydro/Statoil og

As kollegaer. Retten la til grunn at korrupsjon skal straffes strengt, men at A hadde gitt en uforbeholden tilståelse medførte at straffen ble redusert med 30%, og A ble dømt til fengsel i 3 år og 6 måneder.

B ble i tingretten dømt til fengsel i 4 år, men i anke til lagmannsretten fant lagmannsretten at fengselsstraffen for B skulle settes til 4 år og 6 måneder. For C fant tingretten at en straff på fengsel i 3 år var «passende». Ved anke til lagmannsretten kom lagmannsretten til det samme resultatet som tingretten når det gjaldt C.

Utbyttet A hadde hatt av de straffbare handlingene ble inndratt. A anket over inndragningen, men anken førte ikke frem. A og B ble også dømt til å betale Statoil erstatning for den fiktive faktureringen. B ble i tillegg fradømt retten til å drive selvstendig næringsvirksomhet på ubestemt tid.

*Ref.: TSTAV-2011-107166, LG-2011-194186
(As anke over inndragningen), LG-2011-198451 (Bs anke)
og LG-2011-198416 (Cs anke).*

Yara-saken

*-For selskapets del er saken rettskraftig avgjort ved at Yara i 2014 vedtok forelegg utstedt av Økokrim.
Oslo tingretts domfellelse av fire personer i Yaras tidligere konsernledelse er anket.*

For bestikklser overfor høytstående offentlige tjenestemenn i både Libya og India, samt bestikklser overfor en leverandør i Russland, ila Økokrim gjødselselskapet Yara et forelegg på 295 millioner kroner. Yara erkjente at vilkårene for straffeansvar var oppfylt, og vedtok forelegget. Fire personer i Yaras tidligere konsernledelse – konsernsjef, to konserndirektører og juridisk direktør ble i Oslo tingrett dømt for grov korrupsjon og fengsel i mellom to og tre år. Dommen er imidlertid anket, og er dermed ikke rettskraftig.

I forbindelse med illeggelsen av forelegget, uttaler Økokrim at det til sammen dreier det seg om avtaler om bestikklser for rundt 12 millioner amerikanske dollar fra 2004 til 2009 av et morselskap i et internasjonalt konsern med mer enn 8000 ansatte over hele verden. I 2012 hadde Yara en årsomsetning på cirka 84 milliarder kroner og et årsresultat på over 10 milliarder kroner.

Boten i forelegget var på 270 millioner kroner, og i tillegg omfattet forelegget inndragning av utbytte på 25 millioner kroner.

- Bestikklser av offentlige tjenestemenn

Ved fastsettelsen av straffereaksjonen mot foretaket, la Økokrim når det gjaldt det påståtte straffbare forholdet særlig vekt på at det hadde blitt benyttet bestikklser i forbindelse med Yaras kontraktsforhandlinger i Libya, India og Russland. Økokrim fremhevet at det dreide seg om en usedvanlig alvorlig korrupsjonssak, bestikklser overfor oljeministeren i Gaddafis regjering i Libya, og i India overfor en høytstående embetsmann. Ved bestikklser av offentlige tjenestemenn gjorde allmennpreventive hensyn seg ualminnelig sterkt gjeldende.

- Momenter ved illeggelsen av forelegget

Økokrim holdt videre frem at det ikke dreide seg om et engangstilfelle, men bestikklser i tre ulike land og for kontrakter som løp over mange år. Realitetene i overføringerne fra Yara var tilsørt og svært vanskelige å oppdage, og bestikkelsene var skjult blant annet ved bruk av falske bilag, fordekkelse ved overprising av varer, og ved bruk av selskaper i såkalte skatteparadiser. I skjerpende retning la Økokrim betydelig vekt på at Økokrim mente å kunne bevise at bestikkelsene var forankret hos personer i Yaras tidligere konsernledelse.

Økokrim fremholdt videre at de mente at Yaras antikorrupsjonsarbeid fram til 2008 var utilstrekkelig, blant annet i form av mangelfulle interne retningslinjer og sviktende fokus hos daværende ledelse. Økokrim uttaler at foretaket den gang skulle ha foretatt seg mer for å forebygge lovbruddene.

Økokrim la vekt på at mistanke om korrupsjon var kjent for konsernledelsen allerede i 2008, mens foretaket varslet Økokrim våren 2011. At Yara selv kontaktet Økokrim ble tillagt vekt i formildende retning ved utmåling av boten. I formildende retning la Økokrim videre vekt på en god og konstruktiv kontakt med selskapet og Yaras granskere, og at Yara hadde samarbeidet om etterforskningen blant annet ved å fremskaffe dokumentasjon. Straffesaken ble imidlertid primært opplyst gjennom Økokrims egen etterforskning og i samarbeid med utenlandsk politi. Måten bestikkelsene var skjult på hadde gjort etterforskningen krevende. Det var nødvendig med utstrakt internasjonalt politisamarbeid for å fremskaffe nødvendig informasjon, og Økokrim måtte henvende seg til 12 land for å få bistand.

Ref.: Oslo tingrett (TOSLO-2014-22670, ikke rettskraftig).

Trafikkuhell-saken

- Eidsivating lagmannsrett mars 2013

En mann (A) kjørte bilen sin av veien, som ble stående i grøftkantene etter trafikkuhellet mens han drakk store mengder alkohol. Etter vegtrafikkloven er det forbudt å drikke alkohol de første seks timene etter bilkjøring, dersom man forstår eller må forstå at det kan bli politiettersforskning på grunn av kjøringen. Da bilen ble funnet av politiet, ble det innledet etterforskning. I forbindelse med dette tilbød A to ganger politimennene 500 kroner for at saken skulle ordne seg "pent og stille".

- Aktiv korrupsjon

A ble i lagmannsretten frikjent for overtredelse av vegtrafikkloven, men ble både i tingretten og i lagmannsretten dømt for aktiv korrupsjon etter straffeloven § 276 a første ledd bokstav b. I forbindelse med at politimennene tok kontakt med A for trafikkuhellet, tok A frem fem hundre kroner og uttalte til den ene politimannen "her har du førerkortet mitt", og at dette kunne ordnes "pent og stille". Han la pengene tilbake i lommeboken da politimannen spurte om han forsøkte å bestikke politiet. Politimannen varslet sin kollega, og A tok igjen frem lommeboka, la penger på bordet og uttalte "dette ordner vi stille".

- Utilbørlig fordel?

Retten fant det utvilsomt at A tilbød politimennene penger i anledning deres stillinger. Det ble i den forbindelse vist til at politimennene var uniformerte, og flere ganger tilkjennega overfor A at de var politimenn og at de var der i forbindelse med at han var mistenkt for promillekjøring. I vurderingen av om A hadde begått aktiv korrupsjon, måtte retten ta stilling til om A hadde tilbudt politimennene en "utilbørlig fordel". I denne sammenheng uttaler retten at A tilbød politibetjenten 500 kroner, og slik retten så det kunne ikke tilbudet "vurderes isolert sett ved vurderingen av utilbørlighetsstandard", også "det som søkes oppnådd ved tilbudet må ha betydning". I denne sammenheng uttalte retten at de ikke kunne se at tiltaltes handling kunne tolkes som noe annet enn en ytelse hvis formål var å påvirke tjenestehandlingen og hindre en eventuell straffefølgning mot ham. I den forbindelse ble det også vist til at tiltalte gjentok handlingen to ganger, og at han den andre gangen også var klar over at politibetjentene oppfattet det første tilbudet som en bestikkelse.

- Straffeutmålingen

Retten fant at A tilbød politimennene en «utilbørlig fordel», og at A derfor hadde begått aktiv korrupsjon. Lagmannsretten satt straffen til 14 dagers betinget fengsel, med en prøvetid på 2 år. I tillegg ble A idømt en ubetinget bot på 7 000 kroner, som retten uttalte at av allmennpreventive grunner ikke burde bli satt for lavt.

Ref.: TSOST-2012-107692, LE-2012-190280.

Bankansatt-saken

- Heggen og Frøland tingrett mai 2013, Follo tingrett september 2013

Ved tilståelsesdom ble en tidligere avdelingsbanksjef (A) dømt for medvirkning til aktiv, grov korrupsjon. A begynte etter sin tid som avdelingsbanksjef i Postbanken å jobbe for et meglerfirma, hvor en av kundene (C) spurte A om A kunne hjelpe ham med å få til en raskere behandling av investorers lånesøknader i forbindelse med Cs eiendomsprosjekter. I den forbindelse tok A kontakt med B, en tidligere bankkollega, for rask behandling og innvilgelse av lånesøknadene. For dette mottok B til sammen nesten 400 000 kroner.

- Domfellelse av A

Retten fant ved tilståelse fra A at han hadde medvirket, over en periode på ett år og syv måneder, til å etablere kontakt mellom B og C og sørge for at 160 000 kroner ble gitt til B fra C.

- Sterk samfunnsskadelig virksomhet

Retten uttalte at det å bestikke noen i anledning vedkommendes stilling for å oppnå en fordelaktig, uberettiget gjenytelse eller medvirke til en slik handling, er en sterk samfunnsskadelig virksomhet. I forbindelse med straffutmålingen, uttalte retten at korrupsjon i næringslivet med hensyn til å opprettholde tilliten til det private næringsliv og for å sikre like konkurransevilkår, må anses like straffverdig som korrupsjon i det offentlige.

I straffskjerpene retning la retten til grunn at As medvirkning var avgjørende for korrupsjonshandlingene, og at medvirkningen var aktiv i den forstand at siktede overbrakte pengebeløp, ikke bare én gang, men ved flere anledninger over tid. Retten la også vekt på at korrupsjonshandlingene dessuten hadde vært planmessige, og ikke situasjonsbetinget og/eller preget av tilfeldigheter. Retten uttalte videre at A medvirket til at B brøt den særlige tillitt banken hadde gitt ham i kraft av hans stilling og ansvarsområde med fullmakter til å innvilge lån, noe A var fullstendig klar over som tidligere ansatt i samme bank. Videre uttalte retten at når lånesøknader innvilges utenom retningslinjer for kreditt, skaper det risiko for tap for banken, og As rolle kunne ikke sies å ha vært beskjeden.

- Straffutmålingen for B og C

Ved straffutmålingen for B la retten vekt på at den bankansatte B var en betrodd medarbeider. Den grove korrupsjonen gjaldt bestikkelser på til sammen 395 000 kroner for en rask og effektiv behandling av lånesøknadene for C. For C sin del, la retten vekt på at det var han som tok initiativ

til betaling av bestikkelser, og viste i denne sammenheng til at C og hans selskaper hadde behov for kapital til utvikling av prosjekter, en kapitaltilførsel som ikke ble gitt dem ved ordinære banklån og dermed hadde behov for kapital som kom via tredjemenn som lånesøkere. I straffskjerpene retning la retten vekt på at C benektet å ha bestukket B til tross for at B selv erkjente at han har mottatt bestikkelser av C. Retten la videre noe vekt på både omdømmetap for banken og en viss risiko for økonomisk tap.

B ble idømt fengsel i ett år og fire måneder, mens C ble idømt fengsel i ett år og åtte måneder. C ble i tillegg idømt rettighetstap og ble fradømt retten til å drive selvstendig næringsvirksomhet, herunder å være daglig leder eller inneha annen ledende stilling i noe selskap eller å sitte i noe selskaps styre for en periode på fem år.

- Straffutmålingen for A

I straffutmålingen la retten i formildende retning vekt på at A hadde opptrådt som formidler, uten selv å ha mottatt honorar. Med dette hadde A tatt en mer indirekte del i korrupsjonen. Retten la til grunn at riktig utgangspunkt for passende straff var 9 måneder ubetinget fengsel, men fremhevet at A hadde avgitt en uforbeholden tilståelse som retten etter straffeloven skal ta i betraktning ved utmålingen av straffen. As tilståelse kom først etter at A var blitt konfrontert med Bs politiforklaring. Retten fant videre at sakens art måtte få betydning for tilståelsesrabattens omfang. Det var tale om et grovt tillitsbrudd hvor de allmennpreventive hensyn var tungtveiende. Retten kom etter en samlet vurdering til at passende straff skulle settes til ubetinget fengsel i 8 måneder.

Ref.: THEGG-2013-41635 (A), TFOLL-2013-111463 (B og C).

Byggesøknads-saken

- Nedre Romerike tingrett, oktober 2014

I forbindelse med behandlingen av et firmas byggesøknad, ble en ansatt i Skedsmo kommune tilbudt et 14 dagers gratis opphold i en ferieleilighet på Gran Canaria. Hensikten var å oppnå en raskere behandling av byggesøknaden. Tilbudet ble gitt av en konsulent (A) for firmaet som hadde levert byggesøknaden, og tilbudet hadde en verdi av 19 000 kroner.

- Tilbudet fremsatt i møte mellom A og kommunen

Firmaet A arbeidet for, skulle stå for en del av et større byggeprosjekt i Lillestrøm sentrum. Behandlingen av byggesaken i Skedsmo kommune ble forsinket, og A fikk avtalt et møte med en overarkitekt (B) i Skedsmo kommune. B var ansvarlig for kommunens behandling av den aktuelle delen av byggeprosjektet.

Under møtet gikk B for å hente et notat, og da hun kom tilbake lå det et visittkort knyttet til utleie av ferieleiligheter på Gran Canaria på pulten hennes. Det ble ikke nevnt noe om dette i første omgang, og møtet fortsatte. Fremdriften i kommunens saksbehandling ble imidlertid etter hvert et tema på møtet. I forbindelse med dette sa A at B kunne få låne en leilighet på Gran Canaria gratis i to uker, men at hun selv måtte betale flybilletten, dersom byggesaken kunne behandles raskere enn planlagt. B oppfattet først dette som en spøk, men ved avslutningen av møtet gjentok A tilbudet.

B skjønnte da at A mente alvor, og tok umiddelbart kontakt med sin nærmeste overordnede og fortalte om hendelsen. Etter møtet samme dag mottok B en e-post fra A der A presiserte sitt ønske om en raskere saksbehandling enn det lå an til fra kommunens side. I e-posten understreket A at en raskere saksbehandling slik han beskrev den ville gi byggeprosjektet en 3 måneders tidligere oppstart. A fremhevet også at prosjektet allerede var mange måneder forsinket. En uke senere gjentok A per e-post på ny sitt ønske om en raskere saksgang.

- Grov korrupsjon

Tross påstander fra A om det motsatte, fant retten det bevist utover enhver rimelig tvil at A hadde handlet i tråd med Bs forklaringer. Retten kom derfor til at A hadde gjort seg skyldig i korrupsjon.

Retten mente videre at korrupsjonen måtte anses som grov. I sin vurdering la retten avgjørende vekt på at korrupsjonshandlingen hadde blitt begått overfor en offentlig tjenestemann. B jobbet som overarkitekt i Skedsmo kommune,

og hadde betydelig ansvar for en del av byggeprosjektet, et prosjekt som innebar store verdier.

I denne sammenheng uttaler retten at ved å påvirke prosessen tilknyttet et slikt prosjekt, vil man lett komme i en situasjon hvor man oppnår betydelig økonomisk gevinst på bekostning av andre. Prioritering av et prosjekt vil ofte kunne gå på bekostning av andre prosjekter. Retten påpeker at skadevirkningene av korrupsjon overfor en offentlig tjenestemann dermed kan bli betydelige.

Retten uttaler videre at As opptreden overfor B representerte et klanderverdig forhold og et markert avvik fra det tilbørlige. Med henvisning til forarbeidene, uttaler retten at det at den direkte økonomiske fordel for B ikke ville ha vært større enn ca. kr 19 000 da blir uten betydning. Etter en helhetsvurdering kom retten frem til at det her forelå et tilfelle av grov korrupsjon.

- Viktigheten av allmennhetens tillit til offentlige tjenestemenn

Retten fastsatte straffen til fengsel i 120 dager, hvorav 75 dager ble gjort betinget med en prøvetid på 2 år. I denne sammenheng uttaler retten at sterke allmennpreventive hensyn fremstår som helt dominerende ved straffeutmålingen, men også individualpreventive hensyn tilsier en fengselsstraff av ikke ubetydelig lengde.

Retten fremhever at korrupsjon er svært samfunnsskadelig, ikke minst når det gjelder offentlig virksomhet. Handlinger som representerer en trussel mot offentlige tjenestemenns habilitet er alvorlige både sett fra samfunnets side og for den enkelte ansatte. Retten påpeker at det er lett å takke ja til en ytelse som isolert sett fremstår som relativt beskjeden, men at konsekvensene kan bli alvorlige og man vil lett kunne komme i en situasjon hvor man kan bli presset til ytterligere ureglementerte handlinger. Retten påpeker endelig at det er svært viktig at allmennheten kan ha tillit til offentlige tjenestemenn.

Ref.: TNERO-2014-127365.

Elektroinstallasjons-saken

- Drammen tingrett og Borgarting lagmannsrett, desember 2014

Anleggslederen (A) i et anleggsgartner- og entreprenørfirma (X AS) tildelte etter anbud et oppdrag om knusing av steinmasser til et entreprenørselskap (Z entreprenør AS). Etter at oppdragsavtalen hadde blitt inngått, ba A innehaveren av Z entreprenør AS om å betale en privat elektroinstallasjon for ham, som betalte regningen. For dette ble A dømt for simpel korrupsjon.

- Utilbørlig fordel til en verdi av nesten 50 000 kroner

Etter at innehaveren av Z entreprenør AS hadde akseptert å betale As elektroarbeider som skulle utføres i As private bolig, engasjerte A et firma for å utføre arbeidet. Da arbeidet var utført, sendte firmaet fakturaen for det utførte arbeidet samt materiell til Z entreprenør AS. Som avtalt med A, betalte Z entreprenør AS så fakturaen pålydende nesten 50 000 kroner. Dette som takk for at A hadde tildelt oppdraget om knusing av steinmasser til selskapet, og ut fra en forventning om at selskapet ville bli tildelt flere kontrakter.

- Utroskap

Domfellelsen for korrupsjon ble rettskraftig avgjort i tingretten. I lagmannsretten ble A domfelt også for flere tilfeller av utroskap overfor sin arbeidsgiver for et samlet beløp på 279 300 kroner. Lagmannsretten fastsatt den samlede straffen til fengsel i fem måneder.

- Grove tillitsbrudd

Ved straffutmålingen fant lagmannsretten det skjerpene at det her dreide seg om fire forbrytelser, begått over en periode på ett og et halvt år med økonomisk vinning som motiv, og at disse ble begått mens A var ansatt i en overordnet og betrodd stilling hos X AS. Etter lagmannsrettens syn representerte forbrytelsene, sett i sammenheng, grove tillitsbrudd overfor selskapet, og påførte selskapet et samlet økonomisk tap på 279 300 kroner.

Lagmannsretten uttaler videre at forbrytelsene over tid viser et fast forbrytersk forsett. A hadde søkt å skjule utroskap og korrupsjon ved uriktige påstander om at dekning av private kostnader hadde skjedd som betaling for egne påståtte tilgodehavender.

- Oppdagelsesrisikoen liten

Lagmannsretten uttaler at oppdagelsesrisikoen i slike tilfeller vil være relativt liten, og at sterke allmennpreventive forhold tilsier streng straff når forholdene først avdekkes. Lagmannsretten viser til tingrettens uttalelse om at korrupsjon er av sterkt samfunnsskadelig karakter, og at det derfor også skal reageres strengt mot slike handlinger.

Lagmannsretten viser til høyesterettspraksis, som viser at korrupsjon og utroskap skal straffes strengt, og straffen ble satt til ubetinget fengsel i fem måneder. A ble også dømt til å betale 279 300 kroner i erstatning til X AS.

Ref.: TDRAM-2013-179184 (rettskraftig domfellelse for korrupsjonen), LB-2014-68647 (straffutmålingen).

Norsk Gjenvinning-saken

- Tønsberg tingrett og Agder lagmannsrett, oktober 2014

En salgssjef (A) i Norsk Gjenvinning, som driver med blant annet kjøp og salg av plast, mottok til sammen 370 000 kroner fra et belgisk firma for at firmaet skulle bli prioritert ved oppkjøp av plast. Ved tilståelse ble A domfelt for grov korrupsjon.

- Mottok til sammen 370 000 kroner

A takket først nei til tilbud om betalingen, og orienterte sin leder, første gang han fikk tilbud om personlig godtgjørelse knyttet til mengde plast som ble solgt til det belgiske firmaet. A kom imidlertid i en mer og mer presset økonomisk situasjon privat, og godtok etter hvert tilbudet om betaling fra det belgiske firmaet.

I kraft av sin stilling som salgssjef, mottok A til sammen 360 000 kroner i form av både kontanter og overføringer til ulike bankkontoer, blant annet en bankkonto opprettet i Sveits. På et tidspunkt ble også driftssjefen (C) i Norsk Gjenvinning involvert i korrupsjonshandlingene. Det var C som til slutt varslet sin arbeidsgiver om forholdene. A erkjente straffeskyld, og retten fant det åpenbart at A hadde mottatt en utilbørlig fordel i anledning sin stilling som salgssjef.

- Grov korrupsjon på grunn av beløpets størrelse

I sin vurdering av om korrupsjonen var grov, la retten avgjørende vekt på en av vurderingsmomentene i § 276b annet ledd - om handlingen har gitt betydelig økonomisk fordel. I denne sammenheng viste retten til juridisk litteratur, der det fremheves at grensen for hva som anses som grov korrupsjon ligger på rundt 100 000 kroner. I og med at beløpet i denne saken var rundt 370 000 kroner, slo retten fast at korrupsjonen var å anse som grov.

- Straffeutmålingen – flere skjerpene omstendigheter

Ved straffeutmålingen uttaler retten at det forelå flere skjerpene omstendigheter i saken. For det første påpeker retten at det dreier seg om et betydelig beløp på i underkant av 370 000 kroner som ble utbetalt i flere omganger over en periode på nesten ett år. Etter rettens vurdering viste dette et fast forbrytersk forsett.

Retten la også vekt på at A å forsøke å skjule korrupsjonen. A mottok først kontanter, og instruerte deretter pengeoverføringer til sin kones bankkonto. Videre opprettet han en bankkonto i Sveits utelukkende for å motta korrupsjonsbetalinger. Pengene ble også forsøkt "vasket" ved pengeoverføringer via en bekjent i Litauen.

Videre fant retten det skjerpene at siktede også dro inn sin kollega C i korrupsjonen. På denne måten forsøkte A etter rettens vurdering å skape en enda sterkere forankring i Norsk Gjenvinning for det belgiske firmaet som bestakk ham. I tillegg oppfattet retten at involveringen av C også var en måte å rettferdiggjøre sitt opplegg på og at siktede trengte en "ventil" for noe han selv oppfattet som uetisk oppførsel.

Selv om A tilsto korrupsjonsforholdene, la retten til grunn at korrupsjonsforholdene ble avdekket og kom til sin avslutning først etter at C hadde varslet arbeidsgiver og ved en aksjon gjennomført av Kripos. Det at A tilsto forholdene i det første politiavhøret, virket derimot formildende ved straffeutmålingen.

A ble i tingretten dømt til ett års fengsel, samt inndragning av det mottatte beløpet på 370 000 kroner. Ved anke fant lagmannsretten at tingrettens straffeutmåling var passende. Anke til Høyesterett ble ikke tillatt fremmet.

Ref.: TTONS-2014-32427, straffeutmålingen anket og opprettholdt av Agder lagmannsrett (LA-2014-77585). Anke til Høyesterett ikke tillatt fremmet, jf. HR-2015-7-U.

NAV-saken

- Frostating lagmannsrett november 2014, Høyesteretts kjæremålsutvalg mars 2015

En konsulent og økonomisk rådgiver (A) ved NAV begikk åtte tilfeller av grov korrupsjon i anledning sin stilling. Overfor de åtte klientene forlangte A ved flere anledninger betaling for å bistå disse med gjeldsrådgivning. Enkelte av klientene betalte aldri A, men flere betalte A det han forlangte, både i kontanter og ved overføring til hans bankkonto.

- Gjeldsrådgivning

Korrupsjonshandlingene begynte en måned etter at A i september 2010 begynte i den kommunale stillingen som konsulent og økonomisk rådgiver ved NAV. As arbeidsoppgaver var i hovedsak gjeldsrådgivning, altså å bistå og hjelpe personer med gjeldsproblemer, som er en lovpålagt oppgave for kommunene. A hadde ingen beslutningsmyndighet, men i kraft av sin stilling kunne han blant annet påvirke kreditorer til å gå med på betalingsutsettelse.

I mange av tilfellene tok skyldnerne kontakt eller oppsøkte A for å få hjelp med sine gjeldsproblemer. Noen av dem møtte tiltalte på kontoret ved NAV, mens andre tok kontakt per telefon. A mottok også henvendelser hjem til seg. Flere av skyldnerne, også personer som ikke var bosatt i kommunen, tok kontakt fordi de ikke fikk den hjelpen hos det offentlige som de mente de hadde krav på. Mange var desperate og hadde behov for rask bistand. Flere hadde hørt at tiltalte var dyktig og erfaren.

Holdt betalingene skjult

A sa seg villig til å bistå skyldnerne mot betaling. Bistanden skjedde delvis fra kontoret ved NAV og i arbeidstiden. Han brukte også arbeidsgiverens brevark, skjemaer, e-post-adresse og sin yrkestittel. A holdt disse aktivitetene skjult for sine overordnede og kollegaer i kommunen. A mottok betalingene i kontanter uten kvittering og skyldnerne ble bedt om ikke å nevne betalingene for andre. Enkelte av skyldnerne unnlot imidlertid å betale.

I januar 2012 stiftet tiltalte sammen med sin bror selskapet X AS. Selskapet, som A heller ikke gjorde sine overordnede kjent med, hadde som formål å drive gjeldsrådgivning. Flere skyldnere som kontaktet A for å få bistand til gjeldsrådgivning, fikk tilsendt faktura fra dette selskapet.

Til sammen mottok A personlig eller gjennom X AS omkring 130 000 kroner over et tidsrom på omkring ett og et halvt år. Det samlede beløpet som ble krevd av A, var på rundt 150.000 kroner.

- Straffutmålingen

A ble i lagmannsretten domfelt for tolv tilfeller av grov korrupsjon, men anket domfellelsen til Høyesterett. Ved utmålingen av straffen uttaler lagmannsretten at korrupsjon normalt involverer to relativt jevnbyrdige parter, som vanligvis har felles interesser og utveksler fordeler i en "vinn-vinn-situasjon". Lagmannsretten mente at situasjonen i denne saken var en vesentlig annen. A hadde gjennom sin offentlige stilling utnyttet sårbare skyldnere som i desperasjon henvendte seg til ham og som valgte å betale for en tjeneste som de hadde krav på å få gratis fra det offentlige. Lagmannsretten uttaler at det samtidig skal nevnes at A i noen tilfeller gjorde skyldnerne oppmerksomme på at de hadde krav på gratis gjeldsrådgivningstjeneste i hjemkommunen.

Straffen gjaldt også grovt tyveri overfor en NAV-klient, samt overtredelse av våpenloven og flere tilfeller av grovt bedrageri (som A begikk i forbindelse med sin tidligere stilling som konsulent og namsfullmektig ved Nord-Trøndelag politidistrikt). I skjerpene retning viste lagmannsretten til at korrupsjonshandlingene skjedde over et nokså langt tidsrom som i stor grad videreførte mønsteret fra de tidligere bedragerisakene. Lagmannsretten la også vekt på at forholdene fortsatte etter at A høsten 2011 ble gjort kjent med at han var under mistanke for bedragerier.

Lagmannsretten uttaler videre at sterke allmennpreventive hensyn gjør seg gjeldende ved korrupsjon og at dette tilsier en streng reaksjon, ikke minst når en tjenestemann i kraft av sin offentlige stilling krever og mottar penger for sin egen vinning. En slik virksomhet bidrar til å svekke publikums tillit til forvaltningens upartiskhet og integritet, verdier som er av grunnleggende betydning for en velfungerende forvaltning. Lagmannsretten kom til at korrupsjonsforholdene isolert sett ville ha gitt en fengselsstraff på rundt 1,5 år. For alle de straffbare forholdene ble straffet samlet satt til fengsel i to år. A ble også dømt til å betale erstatning til flere av skyldnerne som hadde betalt A for gjeldsrådgivningen.

- Anke til Høyesterett

Ved anke til Høyesterett forkastet Høyesteretts ankeutvalg lagmannsrettens dom hva gjaldt domfellelsen for fire av de tolv tilfellene av grov korrupsjon på grunn av manglende domsgrunner. Ut fra lagmannsrettens dom fant ankeutvalget det ikke tilstrekkelig bevist at vilkåret om at A krevde betaling "i anledning sin stilling" i NAV var oppfylt. I denne sammenheng uttaler ankeutvalget at hvis en offentlig tjenestemann som privatperson utnytter sin kompetanse og erfaring og mottar en fordel for det, kan han ikke domfelles for korrupsjon. Det må kreves en tilknytning til stillingen ut over dette.

Når det gjaldt anken for de øvrige tilfellene av grov korrupsjon som ankeutvalget fant tilstrekkelig begrunnet i lagmannsrettens dom, fant utvalget det enstemmig klart at verken avgjørelsens betydning utenfor den foreliggende sak eller andre grunner tilsa at anken skulle fremmes for Høyesterett.

Ved utmålingen av straffen etter opphevelsen av de fire tilfellene av grov korrupsjon, viser ankeutvalget til lagmannsrettens uttalelser i forbindelse med straffeutmålingen. Utvalget uttaler at de støtter vurderingene og finner at to års fengsel er passende også når det utmåles straff for åtte og ikke tolv tilfeller av grov korrupsjon.

Ref.: TINTR-2013-113703, LF-2014-8604, HR-2015-534-U

Rederi-saken

- Rettskraftig avgjort ved vedtakelse av forelegg for grov korrupsjon utstedt av Økokrim i 2014

På bakgrunn av at rederiet Cabu Chartering AS selv varslet Økokrim, utferdiget Økokrim i 2014 et forelegg for grov korrupsjon til rederiselskapet. Forelegget gjaldt bestikklser av en høytstående beslutningstaker i Bahrain i forbindelse med en fraktavtale mellom Cabu Chartering AS og et fraktselskap, Aluminium Bahrain B.S.C. (Alba). Alba var da et selskap hovedsakelig eid av staten Bahrain. Cabu Chartering AS vedtok forelegget, der selskapet ble ilagt en bot på 20 millioner kroner og inndragning av 12 millioner kroner.

- Bestikklser i forbindelse med fraktavtalen

Fraktavtalen mellom Cabu Chartering AS og Alba, som ble inngått i 1995 og gjaldt frakt av et råstoff til aluminiumsproduksjon fra Australia til Bahrain, ble løpende utvidet og/eller forlenget. Fra 2003 betalte Cabu Chartering AS ved seks anledninger ut til sammen rundt 9 millioner kroner til en bankkonto i Sveits. Bankkontoen tilhørte et selskap kontrollert av en mellommann bosatt i London. Betalingene var knyttet til den løpende fraktavtalen, og ble fordekt som kommisjoner etter avtale med mellommannen. En vesentlig andel av beløpene ble så utbetalt til et medlem av kongefamilien i Bahrain, som i den aktuelle perioden var styreleder i det hovedsakelig statlig eide Alba og oljeminister i Bahrain. Han hadde dermed direkte innflytelse på Albas beslutninger om utvidelser og forlengelser av fraktavtalen med Cabu Chartering AS.

- Utmåling av botens størrelse

Grunnlaget for forelegget for grov korrupsjon var at daværende personer i rederiets øverste ledelse fra 4. juli 2003 - da norsk korrupsjonslovgivning ble innstrammet ved at nye korrupsjonsbestemmelser trådte i kraft, unnlot å terminere avtalen om utbetalingene. Ved utmåling av boten la Økokrim i skjerpene retning vekt på at beslutningen om utbetalingene var forankret i rederiets øverste ledelse til en person på ministernivå. Størrelsen på bestikkelsene, rundt 9 millioner kroner, ble i denne sammenheng også tillagt vekt. I formildende retning la Økokrim vekt på at rederiet selv varslet Økokrim om forholdet og at rederiet blant annet ved å gjennomføre intern gransking bidro til å opplyse saken som krevde mye etterforskning i utlandet. Videre la Økokrim betydelig vekt på at "kommisjonsavtalen" med mellommannen ble inngått før norsk korrupsjonslovgivning ble innstrammet i 2003.

Undervisningstjeneste-saken

- Agder lagmannsrett mai 2015

To personer, innehaveren av et enkeltmannsforetak og styreformann og daglig leder for et selskap (A) samt avdelingsleder ved en videregående skole (B), ble begge dømt for henholdsvis aktiv og passiv grov korrupsjon. Korrupsjonen skjedde i forbindelse med undervisningstjenester, der A bestakk B for formidling av undervisningstjenester til As selskaper.

- Grov korrupsjon

I forbindelse med funn som ble gjort ved bokettersyn i enkeltmannsforetaket A var innehaver av, anmeldte Skatt Sør A og B. B var ansatt som avdelingsleder ved et ressurs-senter som arrangerte kurs for NAV. Bs hovedoppgave var å skaffe ressurs-senteret oppdrag som kursholder. Ressurs-senteret var i ulike perioder underlagt to videregående skoler. Kursene for NAV var gjenstand for anbud og B utarbeidet disse. B fant selv frem til lærere som han mente kunne være aktuelle. A og B kjente hverandre fra før og samarbeid mellom ressurs-senteret ved B og A ble innledet. Samtidig ble kontakten med de andre bemanningsbyrå-ene trappet ned. A fakturerte i forbindelse med dette de to videregående skolene for nesten fire millioner kroner. B sørget for at fakturaene ble attester eller anvist før de ble videresendt til Telemark fylkeskommune for utbetaling til de to selskapene til A. I samme periode utbetalte eller overleverte A til sammen over 650 000 kroner til B for at han formidlet undervisningstjenestene. Dette representerte halvparten av As overskudd fra kursvirksomheten. Lagretten svarte bekreftende på om A og B ved dette hadde gjort seg skyldige i grov korrupsjon.

- Straffeutmålingen for A

A ble også dømt for overtredelser av ligningsloven, regnskapsloven samt merverdiavgiftsloven. I forbindelse med straffeutmålingen for A uttalte lagmannsretten at A har begått alvorlig økonomisk kriminalitet på forskjellige måter over en årrekke. Med henvisning til at A i løpet av fem og et halvt år hadde bestukket B med over 650 000 kroner for at B ga oppdrag i forbindelse med gjennomføring av NAV-kursene, uttalte lagmannsretten at korrupsjonen måtte anses som grov på grunn av beløpets størrelse og fordi den ble gitt til en offentlig tjenestemann.

Med henvisning også til de andre straffbare handlingene, uttaler lagmannsretten at handlingene hadde hatt et klart økonomisk motiv. Retten uttalte at sterke allmennpre-ventive hensyn trakk i skjerpene retning. Etter en samlet vurdering fant retten at straffen kunne settes til fengsel i tre år og ni måneder. I tillegg ble A idømt saksomkostninger på 50 000 kroner.

- Straffeutmålingen for B

Når det gjaldt B uttalte lagmannsretten at B hadde utnyttet den stillingen han hadde ved ressurs-senteret. Retten viste til at B hadde kontroll over hvilke lærere som skulle velges, han avtalte lønn med den enkelte lærer og hadde også stor innflytelse over påslaget As selskap kunne beregne på lærernes lønn. Dette sikret at As selskap fikk betydelige overskudd til fordeling mellom B og A. Retten uttalte at B med dette hadde misbrukt den tillitt hans arbeidsgiver viste ham. Ved å kun engasjere As selskap hadde B også motarbeidet den frie konkurranse som bør råde også på dette området. B ble også dømt for overtredelse av bokføringsloven og ligningsloven. På denne bakgrunn ble B idømt en samlet fengselsstraff på to år. I tillegg ble han idømt inndragning og saksomkostninger på 20 000 kroner.

- *Nedre Telemark tingrett (TNETE-2013-168365) og Agder lagmannsrett (LA-2014-143001. Anke til Høyesterett fra A ikke tillatt fremmet (HR-2015-1402-U).*

Felleskjøpet-saken

- Borgarting lagmannsrett juni 2015

Deleier (A) for et firma som leverte vedlikeholdstjenester til Felleskjøpet ga bort en båtmotor til en verdi av nesten 500 000 kroner til vedlikeholdssjefen (B) ved en avdeling i Felleskjøpet. B hadde ansvar for blant annet inngåelse av vedlikeholdskontrakter, og A var ansvarlig for firmaets vedlikeholdsoppdrag for Felleskjøpet. Båtmotoren ble betalt av As firma, og formålet var å sikre firmaet fremtidige oppdrag. Lagretten svarte bekreftende på om A og B ved dette hadde gjort seg skyldige i grov korrupsjon. A og B ble i tillegg dømt for grov utroskap og medvirkning til grov utroskap for attestering av fiktive fakturaer for cirka 700 000 kroner fra As personlige firma.

- Grov korrupsjon

B var på utkikk etter en ny båtmotor til sin private båt og innhentet et tilbud på en motor. Det ble imidlertid ikke noe av kjøpet. B henvendte seg i stedet til A og spurte om han kunne skaffe ham en rimelig båtmotor. A kjøpte deretter en båtmotor for nesten 500 000 kroner og overleverte den til B samme år. Motoren ble betalt av As firma og retten la til grunn at B uten tvil mottok båtmotoren med tanke på fremtidige oppdrag. Felleskjøpet var en av firmaets viktigste kunder, og den tidligere regnskapsføreren forklarte at Felleskjøpet i løpet av de nærmeste fem årene var forventet å utlyse oppdrag for cirka 18 til 20 millioner kroner. A bekreftet også i en av sine politiforklaringer at båtmotoren var smøring for å få flere oppdrag.

Lagmannsretten uttalte at A utvilsomt var klar over at han iallfall medvirket til en grov korrupsjonshandling. Retten uttaler at A var klar over Bs stilling som vedlikeholdssjef, og at B fordelte vedlikeholdsoppdrag som As firma konkurrerte om. Retten viste til at A overfor regnskapsføreren og i politiavhør erkjente at dette var en form for bestikkelse. Regnskapsføreren forklarte videre at det var A som ba ham om å overføre kjøpesummen til selgerens bankkonto.

- Avdekking av saken

På bakgrunn av revisors gjennomgang av firmaets årsregnskap var det kommet frem en rekke mistenkelige økonomiske disposisjoner som kunne knyttes til A, herunder kjøpet av båtmotoren. Det ble holdt et møte mellom A og de tre øvrige eierne av firmaet der også selskapets og As advokater deltok. På spørsmål fra firmaets advokat bekreftet A at båtmotoren var en form for bestikkelse, at dette var helt vanlig i bransjen, og at det dessverre er slik. A fratradte sin stilling samme dag. Neste dag kontaktet firmaets advokat personalsjefen på Felleskjøpet og orienterte om situasjonen. B ble deretter suspendert og senere oppsagt.

- Grov utroskap

A og B ble i tillegg dømt for grov utroskap og medvirkning til grov utroskap i forbindelse med anleggsarbeider på Felleskjøpets eiendom. Prosjektleder for Felleskjøpet var B. A opprettet i forbindelse med prosjektet et enkeltmannsforetak, som ble engasjert for å utføre arbeidet. A fakturerte en rekke ganger Felleskjøpet for arbeider på til sammen nesten én million kroner. Samtlige fakturaer ble attestert av B som sendte fakturaene videre for endelig godkjenning og utbetaling. As fakturering kom opp i forbindelse med saken om båtmotoren. Felleskjøpet mistenkte at fakturaene var fiktive og anmeldte forholdet sammen med mistanken om korrupsjon.

Lagmannsretten var ikke i tvil om at fakturaene fra As firma i det alt vesentlige var fiktive. Retten uttalte i denne sammenheng at A umulig kunne ha utført et arbeid som i omfang tilsvarer det han fakturerte for. Retten la til grunn at B skjønnte dette, og at B ved å attestere fakturaene gjorde seg skyldig i grov utroskap. Retten la til grunn at A medvirket til handlingen ved å utstede fakturaene.

- Straffutmålingen

Ved straffutmålingen uttalte lagmannsretten at det i første rekke er de samfunnsmessige skadevirkningene som begrunner reglene om korrupsjon og at de allmennpreventive hensynene derfor er fremtredende ved straffutmålingen. I skjerpende retning ble det lagt vekt på at både korrupsjonshandlingen og utroskapshandlingen gjaldt forholdsvis store beløp. Retten viste videre til at utroskapshandlingen strakte seg over en periode på fire måneder. Retten uttalte endelig at det at B betalte for motoren etter at han var suspendert, ikke kunne tillegges nevneverdig vekt i formildende retning.

Lagmannsretten kom på denne bakgrunn til at straffen skulle settes til fengsel i ett år og seks måneder for både A og B. Dommen ble anket til Høyesterett fordi et av jury-medlemmene sovnet, men anken ble forkastet.

- Moss tingrett (TMOSS-2013-209077) og Borgarting lagmannsrett (LB-2014-128355).

Hammerfest-saken

- Hammerfest tingrett august 2015

Ved tilståelsesdom ble ansvarlig deltaker (A) i et selskap (X DA) dømt for grov korrupsjon, to tilfeller av grov utroskap, hvitvasking samt en rekke overtredelser av regnskapsloven, bokføringsloven og ligningsloven. Det grove korrupsjonsforholdet gjaldt bestiktelser til salgssjefen i et russisk fiskeselskap i den hensikt å sikre fortsatt kontraktsamarbeid for X DA i forbindelse med omsetning av fisk i Norge.

- Grov korrupsjon

I løpet av tre år utbetalte A ved syv anledninger til sammen over 100 000 kroner til salgssjefen (B) i Murmansk Trawl Fleet, et russisk fiskeselskap. Utbetalingene fremsto i regnskapet til X DA som betaling for bifangst som ble levert fiskekjøper. Utbetalingene hadde som formål å sikre fortsatt kontraktssamarbeid med Murmansk Trawl Fleet i forbindelse med omsetning av fisk i Norge. Saken ble anmeldt av skatteetaten i 2009. A ble for dette dømt for grov korrupsjon ved tilståelsesdom i Hammerfest tingrett.

- Andre straffbare forhold

A ble også dømt for grovt skattesvik og overtredelse av ligningsloven. Grunnlaget for dette var at A ikke oppga skattepliktig inntekt fra X DA på nesten 5,5 millioner kroner. A ble også dømt for overtredelser av regnskapsloven og bokføringsloven. Overtredelsene gjaldt uriktig bokføring i X DAs regnskaper av fradragsberettigede utgifter. Fakturaene på flere millioner kroner gjaldt ikke reelle ytelser til X DA men hadde til formål å skjule overføringer fra X DA til deltakernes egne kontoer i utlandet, og var dermed uriktige.

A ble også dømt for hvitvasking av til sammen over 1,5 millioner kroner. Hvitvaskingen skjedde ved at A fikk overført to beløp på til sammen over 1,5 millioner kroner som var oppbevart på As egen konto på Isle of Man til As private konto i Norge. Overføringen skjedde via bankkontoen til et aksjeselskap der det uriktig ble oppgitt at beløpene gjaldt midler som selskapet skulle motta og videreformidle til fartøyer. På denne måten skjulte A at pengeoverføringene til hans norske konto i realiteten stammet fra utbytte fra straffbare handlinger han selv hadde begått. A ble også dømt for to tilfeller av grov utroskap som skjedde i forbindelse med overføringer fra Y AS, et firma A selv var daglig leder for. Overføringene var Y AS uvedkommende, og gjaldt blant annet overføringer av kommunale gebyrer tilknyttet As private bolig.

- Straffeutmålingen

Ved straffeutmålingen viste tingretten til at A skulle straffes for flere forskjellige typer økonomisk kriminalitet, over en periode på rundt fire år. Ved vurderingen av domfellelsen for grov korrupsjon viste tingretten til forarbeidene til straffeloven og uttalelser om at grove korrupsjonshandlinger kan fremstå som mer straffverdige enn de fleste andre grove formuesforbrytelser. Ved den samlede straffeutmålingen viste retten til at A hadde avgitt en uforbeholden tilståelse og at dette hadde vært ressursbesparende. Retten viste imidlertid til at tilståelsen kom først i det niende avhøret av A, og tingretten mente derfor at A ikke kunne gis fradrag på samme vis som om han selv hadde avdekket forholdet overfor politiet.

På denne bakgrunn ble A idømt fengsel i to år og seks måneder, der seks måneder ble gjort betinget. A ble i tillegg ilagt 450 000 kroner i bot (alternativt 21 dagers fengsel) og inndragning av 750 000 kroner.

- Hammerfest tingrett (THAFE-2015-117509). As anke ble forkastet i Hålogaland lagmannsrett (LH-2015-141912).

Valutahandel-saken

- Salten tingrett 2014 og Hålogaland lagmannsrett september 2015

En valutahandelkunde (A) og leder og valutamegler i en bank (B) ble i forbindelse med en avtale om valutahandel dømt for grov korrupsjon. A overførte i løpet av rundt tre og et halvt år 2 millioner kroner til B etter valutahandler B hadde utført for ham. Dette tilsvarte 50% av gevinsten etter skatt.

- Avtalen om gevinstdeling

B ble i 2003 leder for et regionalt meglerbord i en bank. Virksomheten ved meglerbordet omfattet blant annet handel med valuta. A jobbet med pensjonsforsikring, og A og B ble kjent med hverandre ved at selskapet A jobbet for ble en del av konsernet banken inngikk i. I 2006 hadde A behov for utenlandsk valuta som følge av kjøp av en leilighet på Kanariøyene og en båt fra Finland. A fikk i den forbindelse bistand av B.

A hadde drevet med kjøp og salg av aksjer, og ble etter hvert interessert i valutahandel. Det ble etablert et kunde-forhold hvor B var megler for A. A fikk tett oppfølging fra B ved kjøp og salg av valuta. De opprettet en ordning hvor A ved gevinst delte halve nettogevinsten med B.

A var allerede på tidspunktet for avtaleinngåelsen kjent med at B var underlagt et forbud mot egenhandel med valuta i kraft av sin stilling som megler og leder av meglerbordet. Fra 2009 skjedde det en rekke overføringer fra A til B. De samlede overføringene på to millioner kroner fra A til B pågikk i nesten tre og et halvt år. Korrupsjonen ble ansett som grov særlig fordi den hadde gitt en betydelig økonomisk fordel.

I samsvar med regelverket for valutahandel ble telefonsamtaler mellom B og A om valutahandel tatt opp på bånd. B ba imidlertid A om at de ikke måtte snakke om ordningen med gevinstdelingen i telefonsamtaler. Ved enkelte anledninger ga B en gul lapp til A som anga gevinstens størrelse, og hvilket beløp som skulle overføres fra A til B. Ved andre anledninger beregnet A gevinstens størrelse.

- Fordeler ved manipulering av valutakurs

De andre meglere ved meglerbordet merket seg at B ga A meget tett oppfølging og at han brukte uforholdsmessig mye tid på A. De oppfattet B som svak overfor A. Dette ble tatt opp med B. Ved enkelte anledninger brukte A andre meglere enn B. Ved én anledning gjennomførte A en valutahandel som medførte et stort tap for A. Det oppstod uenighet mellom A og megleren som foresto handelen om

A skulle bære tapet. A mente at det forelå en meglerfeil, og at banken derfor skulle dekke tapet. Da A ikke fikk gjennomslag for sitt syn hos den aktuelle megleren, tok han forholdet opp med B. I stedet for å rapportere det A mente var en meglerfeil til banken, sørget B for - gjennom manipulering av valutakurser - at A fikk dekket tapet over tid på bankens bekostning. Ved senere valutahandler som medførte tap for A, sørget i tillegg B for at den enkelte handel gikk i null for A. A fikk med dette fordeler ved at kursen for valuta ble manipulert i As favør, noe som medførte tap for banken og dessuten var i strid med bankens retningslinjer for behandling av tap grunnet meglerfeil.

- Tingrettens vurderinger ved straffeutmålingen for B

Både A og B ble dømt for grov korrupsjon i Salten tingrett. A anket dommen, men for Bs del er tingrettens avgjørelse rettskraftig.

Tingretten vurderte at utgangspunktet for Bs straff var rundt ett år og åtte måneder. Ved den konkrete straffutmålingen tok imidlertid retten hensyn til at B erkjente de straffbare forhold. Det ble i formildende retning også lagt vekt på de faktiske forhold om at B var spilleavhengig. På denne bakgrunn kom tingretten frem til at en passende straff for B var fengsel i ett år og to måneder.

- Lagmannsrettens vurderinger ved straffeutmålingen for A

Ved straffeutmålingen for A viste lagmannsretten blant annet til at B var spilleavhengig, hadde økonomiske problemer og trengte penger. A var kjent med Bs behov for penger grunnet problemer i egen økonomi. Retten uttalte at A ved å inngå en avtale om gevinstdeling med denne kunnskapen fikk en mulighet til kontroll og påvirkning overfor B. Retten mente at A med dette hadde utnyttet den påvirkning overføringer av store beløp innebar overfor B. Retten viste også til at A hadde tatt imot gjenytelser i form av manipulasjon med kurser i situasjoner hvor handelen innebar tap.

Retten viste videre til de aktive grep A og B tok for å holde avtalen skjult. De viste til at det ikke ble snakket åpent over telefon om gevinstdelingen og at B orienterte A om at overføringene ikke måtte overstige 100 000 kroner per overføring, da det kunne medføre rapporteringsplikt for banken. Retten uttalte videre at As involvering og gjennomføring av arrangementet med deling av fortjenesten hadde vært utelukkende profittmotivert.

A hadde erkjent store deler av de faktiske forhold. Retten viste imidlertid til at A aktivt hadde søkt å redusere sin rolle. De viste også til at A hadde forsøkt å fremstå som raus og gavmild, uten tanke for at han selv skulle få noen som helst fordel gjennom å gi fra seg 2 million kroner. Retten la derfor til grunn at As erkjennelse kun hadde begrenset betydning ved straffutmålingen. Det ble i tillegg lagt særlig vekt på at A ikke på noe tidspunkt tok inn over seg at han hadde gjort seg skyldig i en straffbar handling.

På denne bakgrunn ble A dømt til fengsel i ett år og seks måneder. A ble i tillegg idømt saksomkostninger på 10 000 kroner.

- Salten tingrett (TSALT-2014-131587, rettskraftig for Bs del) og Hålogaland lagmannsrett (LH-2015-48254, rettskraftig for As del).

Oversikt over korrupsjonssaker pådømt etter gamle korrupsjonsbestemmelser i straffeloven

Referanse (f.eks. «Ref.: LG-1999-605) viser til hvor dommene er publisert, og kan brukes for å finne dommene i blant annet Lovdatas database.

Dommer som mangler referanse er ikke tilgjengelig hos Lovdata.

Oslo-skandalen

-flere rettsinstanser Oslo byrett/Borgarting lagmannsrett/
Norges Høyesterett 1990-1998.
Rt-1994-1385

Drammen kommune-saken

-Drammen tingrett/Norges Høyesterett 1992/1993.
Rt-1993-559

Fabin-saken

-Drammen tingrett/Eidsivating lagmannsrett/Norges Høyesterett 1992/1993/1994.

Banksjef-saken

-Oslo tingrett/Norges Høyesterett 1993/1994.
Rt-1994-1097

Sosialklient-saken

-Mandal tingrett 1995.

Statoil-Mannesmann-saken

-Stavanger Byrett/Høyesterett 1995/1996.
Rt-1996-1111

NSB-konsulent-saken

-Oslo byrett/Borgarting lagmannsrett/Norges Høyesterett
1997-2001.

Statoil-Idavoll-saken

-Stavanger byrett/Gulating lagmannsrett/Norges Høyesterett
1997-2001.
LG-1999-605 og LG-1999-606/ Rt-2001-227

Northfish-saken

-Tana og Varanger herredsrett 1998.

Ligningsfunksjonær i Oslo-saken

-Oslo byrett/forhørsrett/Borgarting lagmannsrett
1999/2000.
TOSLO-1999-5591 / TOSLO-1999-314/ LB-2000-1010

Seilbåt-saken

Bergen byrett/Oslo forhørsrett 2000.

UNICEF-saken

-Oslo tingrett/Borgarting lagmannsrett 2001/2002.
LB-2002-1332

Trykkeriprovisjon-saken

-Oslo tingrett 2002.
TOSLO-2002-5787

Statoil-Rheinhold & Mahla-saken

-Stavanger tingrett 2005.

Veritas-saken

Oslo tingrett/Borgarting lagmannsrett 2004/2005
LB-2004-25539/RG-2005-901

Båtsertifikat-saken

-Oslo tingrett/Borgarting lagmannsrett 2005/2007.
TOSLO-2004-14449/LB-2005-152636

Røde Kors-saken

-Oslo tingrett 2004/2005.
TOSLO-2004-59280

AMV-saken

-Heggen og Frøland tingrett 2005.
THEGG-2005-68891

SOBBL-saken

-Sarpsborg tingrett desember 2006.

Aetat-saken

-Oslo tingrett mai 2008.

Banksjef II-saken

Bergen tingrett/Gulating lagmannsrett/Høyesterett
(2008-2009)
LG-2008-48308/Rt-2009-524

Transparency International – den globale koalisjonen mot korrupsjon

Bli medlem – www.transparency.no

TRANSPARENCY
INTERNATIONAL
NORGE

Postboks 582 Sentrum, 0106 OSLO
Telefon: 417 50 872
Besøksadresse: Tollbugata 32, 0157 OSLO